

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EV YÖNETİMİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

BESLENME EĞİTİMİ BİLİM DALI

**TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA
GIDA GÜVENCESİNE YÖNELİK BİR İNCELEME**

Didem Tuçe KONYALIOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Nazan AKTAŞ

Konya-2020

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Didem Tuçe KONYALIOĞLU
	Numarası	164238022007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi / Beslenme Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tezin Adı	Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Gıda Güvenmesine Yönelik Bir İnceleme

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Didem Tuçe KONYALIOĞLU

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Didem Tuçe KONYALIOĞLU
	Numarası	164238022007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof Dr. Nazan AKTAŞ
	Tezin Adı	Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Gıda Güvencesine Yönelik Bir İnceleme

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Gıda Güvencesine Yönelik Bir İnceleme başlıklı bu çalışma 07/02/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Prof. Dr. Nazan AKTAŞ

Danışman

Nazan Aktaş

Doç. Dr. Yahya ÖZDOĞAN

Üye

Yahya Özdoğan

Dr. Öğr. Üyesi Ebru BAYRAK

Üye

Ebru Bayrak

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresince benimle bilgisini ve deneyimlerini paylaşan, bu çalışmanın planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde ilham kaynağım olan, bilimsel önerileri ve desteği ile yoluma ışık tutan değerli tez danışman hocam Sayın Prof. Dr. Nazan AKTAŞ' a emekleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunmamda yer alan ve çalışmaya önemli katkıları bulunan değerli jüri üyeleri Doç. Dr. Yahya ÖZDOĞAN ve Dr. Öğr. Üyesi Ebru BAYRAK hocalarıma ve yüksek lisans eğitim sürecinde öneri, destek ve bilgilerini esirgemeyen kıymetli bölüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca desteğini hissettiğim, tezin her adımında fikrini önemseydiğim, biricik ablam H. Eylül KAYA'ya;

Hayatta en değerli varlığım olan aileme; destekleri, sabırları ve yaşamımda bana kattıkları bütün güzellikler için teşekkür ederim.

Bana olan inançları, destekleri ve sevgileriyle daima yanımda hissettiğim kıymetli dostlarıma, yakınlarıma ve bugüne gelmemeye bir nebze katkısı bulunan tüm sevdiklerime teşekkürü bir borç bilirim.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Didem Tuçe KONYALIOĞLU		
	Numarası	164238022007		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi / Beslenme Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐	
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Nazan AKTAŞ		
Tezin Adı		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Gıda Güvencesine Yönelik Bir İnceleme		

ÖZET

Bu çalışmada, evli çiftlerin gıda güvencesizliği deneyimleri ile gıda güvencesi ve güvencesizliğine yönelik tutum ve davranışları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında incelenmiştir. İlişkisel tarama modeli kullanılarak yapılan betimsel nitelikteki bu araştırmaya, Konya il merkezinde yaşayan 260 kadın ve 260 erkek, toplam 520 evli birey (aynı hanede yaşayan 260 evli çift) katılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında kişisel bilgi formu, Gıda Güvencesizliği Deneyim Ölçeği (FIES-SM), toplumsal cinsiyet eşitsizliği (TCE) bağlamında gıda güvencesine (GG) yönelik tutum ve davranışların ölçülmesi amacıyla bu araştırma için geliştirilen TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış ölçekleri kullanılmıştır.

Araştırmada, evli çiftlerin gıda güvencesizliği deneyimleri ölçülmüş, erkeklerin gıda güvencesizliğine maruziyetinin kadınlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). FIES-SM ortalama puanlarına göre ($0,26 \pm 0,31$) katılımcıların yarısından fazlası son 12 ay içinde gıda güvencesizliğine maruz kalmamıştır. Katılımcıların %24,4'ünün aylık geliri açlık sınırı ve altında, %75,6'sının yoksulluk sınırı ve altındadır. Evli çiftlerin gıda güvencesizliği deneyimleri (FIES-SM) ile TCE-GG Tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir fark vardır ($r=0,388$,

$p<0,05$). Eşlerin FIES-SM ile TCE-GG Davranış arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Fakat TCE-GG Davranış ölçeğinin alt boyutları ile FIES-SM arasında anlamlı farklar vardır ($p<0,05$). Eşlerden erkeklerin TCE-GG toplam tutum ($2,50 \pm 0,73$) ve TCE-GG toplam davranış ($2,42 \pm 0,59$) puan ortalamaları kadınlara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,05$).

Bu çalışmada, erkeklerin gıda güvencesizliği deneyimlerinin kadınlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak, gıda güvencesizliğine dayalı toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutum ve davranışlar erkeklerde daha fazladır. Erkeklerin gıda güvencesine yönelik tutum ve davranışlarını, toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında geliştirmeleri gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Gıda Güvencesi, Tutum, Davranış, Deneyim ve Toplumsal Cinsiyet

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Didem Tuçe KONYALIOĞLU
	Numarası	164238022007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi / Beslenme Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Nazan AKTAŞ
Tezin İngilizce Adı		An Investigation on Food Security in the Context of Gender Inequality

SUMMARY

In this study, food insecurity experiences of married couples and their attitudes and behaviors towards food security and insecurity were examined in the context of gender inequality. A total of 520 married individuals (260 married couples living in the same house), 260 women and 260 men living in the city center of Konya participated in this descriptive study using the survey model. In data collection, personal information form, Food Insecurity Experience Scale (FIES-SM), GI-FS Attitude and GI-FS Behavior scales developed for this research to measure attitudes and behaviors towards food security (FS) in the context of gender inequality (GI) were used.

In the study, food insecurity experiences of married couples were measured and food insecurity in men was found to be significantly higher than in women ($p<0.05$). According to FIES-SM average scores (0.26 ± 0.31), more than half of the participants did not experience food insecurity in the past 12 months. The monthly income of 24.4% of the participants was at or below the starvation line and the monthly income of 75.6% was at and below the poverty line. There was a statistically significant and positive difference between the food insecurity experiences (FIES-SM) and GI-FS

Attitudes of married couples ($r=0.388$, $p<0.05$). There was no statistically significant difference between the FIES-SM and GI-FS Behaviors of the couples ($p>0.05$). However, there were significant differences between the subscales of the GI-FS Behavior scale and FIES-SM ($p<0.05$). Among the couples, GI-FS total attitude (2.50 ± 0.73) and GI-FS total behavior (2.42 ± 0.59) scores of men were significantly higher than women ($p<0.05$).

In this study, it was found out that men's food insecurity experiences were higher than women. However, the attitudes and behaviors towards gender inequality based on food insecurity were found to be higher in men. It was concluded that men should improve their attitudes and behaviors towards food security in the context of gender equality.

Keywords: Food Security, Attitude, Behavior, Experience and Gender Inequality

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	İ
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	İİ
TEŞEKKÜR	İİİ
ÖZET	İV
SUMMARY	VI
İÇİNDEKİLER	Vİİİ
KISALTMALAR VE SİMGELER	X
TABLolar LİSTESİ	XI
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.2.1. Alt Amaçlar	3
1.2.2. Hipotezler	4
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
1.4. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI	9
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIK LARI	9
1.6. TANIMLAR.....	9
İKİNCİ BÖLÜM.....	12
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL VE KAVRAMSAL TEMELİ	12
2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI VE CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ	12
2.2. GIDA GÜVENCESİ	14
2.2.1. İklim Değişimi ve Gıda Güvencesi	16
2.2.2. Yoksulluk ve Gıda Güvencesi	17
2.2.3. Ekonomi ve Gıda Güvencesi	17
2.2.4. Tarım Politikaları ve Gıda Güvencesi	18
2.2.5. Kültür ve Gıda Güvencesi	18
2.2.6. Nüfus ve Gıda Güvencesi	19
2.2.7. İsrar ve Gıda Güvencesi	20
2.2.8. Cinsiyet ve Gıda Güvencesi	20
2.3. GIDA GÜVENCESİNİN BELİRLENMESİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER.....	24
2.4. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	38
YÖNTEM	38
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ, YERİ VE ZAMANI	38
3.2. ARAŞTIRMA EVRENİ VE ÇALIŞMA GRUBU.....	38
3.3. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN TOPLANMASI.....	39
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	39
3.3.2. Gıda Güvencesizliği Deneyim Ölçeği (FIES-SM)	40
3.3.3. TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri	40
3.3.3.1. TCE-GG Tutum Ölçeği	40
3.3.3.2. TCE-GG Davranış Ölçeği	41
3.4. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ	42
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	43
BULGULAR VE TARTIŞMA	43
4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ.....	43
4.2. FIES-SM DEĞERLENDİRMESİ	45
4.3. TCE-GG TUTUM VE TCE-GG DAVRANIŞ ÖLÇEKLERİNİN GÜVENİLİRLİK VE GEÇERLİLİĞİ	50
4.3.1. TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçeklerinin Güvenilirliği	50
4.3.2. TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçeklerinin Geçerliliği.....	50
4.4. TCE-GG TUTUM VE TCE-GG DAVRANIŞ ÖLÇEKLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ 55	
BEŞİNCİ BÖLÜM	74
SONUÇ VE ÖNERİLER	74
5.1. SONUÇ.....	74
5.2. ÖNERİLER.....	76
KAYNAKÇA	78
EKLER	90
ÖZGEÇMİŞ	94

KISALTMALAR VE SİMGELER

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM (UN)	Birleşmiş Milletler
BKH	Binyıl Kalkınma Hedefleri
CEDAW	Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi
CI	Güven Aralığı
CSFS	Gıda Güvencesi Çalışmaları Merkezi
EIU	Ekonomist İstihbarat Birimi
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
FIES-SM	Gıda Güvencesizliği Deneyim Ölçeği
GWP	Gallup Dünya Anketi
HFSSM	ABD Hanehalkı Gıda Güvencesi Anket Modülü
OR	Odds Ratio
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
TCE-GG Tutum	Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Gıda Güvencesine yönelik Tutumlar Ölçeği
TCE-GG Davranış	Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Gıda Güvencesine ilişkin Davranışlar Ölçeği
TNSA	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TÜBER	Türkiye Beslenme Rehberi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-1: FAO ve CSFS'nin Gıda Güvencesi İlkeleri	15
Tablo-2: Katılımcıların Demografik Özellikleri	43
Tablo-3: Katılımcıların Aylık Gelir Durumlarına Göre Gıda Harcamaları	44
Tablo-4: FIES-SM Tanımlayıcı İstatistikleri	45
Tablo-5: FIES-SM'nin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlendirilmesi	47
Tablo-6: FIES-SM'nin Gelir Değişkenine Göre Değerlendirilmesi	49
Tablo-7: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Gıda Güvencesine Yönelik Tutum ve Davranış Ölçeklerinin Güvenilirlik Katsayıları	50
Tablo-8: TCE-GG Tutum Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	51
Tablo-9: TCE-GG Tutum Ölçeği ve Faktörlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler..	53
Tablo-10: TCE-GG Davranış Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	53
Tablo-11: TCE-GG Davranış Ölçeği ve Faktörlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	55
Tablo-12: Evli Çiftlerin Cinsiyetlerine Göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri ile Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi	55
Tablo-13: Evli Çiftlerin Yaşlarına Göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi.....	57
Tablo-14: Evli Çiftlerin Gelir Durumlarına göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi	58
Tablo-15: Evli Çiftlerin Öğrenim Durumlarına göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi	61
Tablo-16: TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri ve Alt Boyutlarına Göre Değerlendirilmesi.....	63
Tablo-17: Evli Çiftlerin Hane Gelir Durumuna Yönelik Öz Değerlendirmelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	65

Tablo-18: Evli Çiftlerin Hanede Gıda Harcamalarına Yönelik Öz Değerlendirmelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	66
Tablo-19: Evli Çiftlerin Hane Gıda Güvencesine Yönelik Öz Değerlendirmelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	66
Tablo-20: FIES-SM'nin TCE-GG Tutum Ölçeğine Göre Değerlendirilmesi	67
Tablo-21: FIES-SM'nin TCE-GG Davranış Ölçeğine Göre Değerlendirilmesi.....	70

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi

“Gıdaya ulaşım hakkını temel insan hakkı” olarak gören ve gıda güvencesiyle ilişkilendirilen ilk belgenin, 1948 tarihli “Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanname” olduğu bilinmektedir (BM, 1948). Gıda güvencesi kavramı ise; Dünya Gıda Konferansı’nda (1974), ulusal ve uluslararası düzeyde ‘sınırlı gıda arzı’ değerlendirmesiyle birlikte gündeme gelmiştir (FAO ve ESA, 2006).

Açlığın kaynağını yok etmek için geliştirilen programlar ve hazırlanan gıda güvencesi eylem planı, FAO (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü) tarafından 1996 yılında düzenlenen Dünya Gıda Zirvesi’nde önerilmiştir. Dünya Gıda Zirvesi Eylem Planı’nda "herkes için gıda" olgusu kabul edilmiştir. Bu zirveye katılan ülkelerin aldığı yedi ortak kararın ilki; “fakirliğin giderilmesi ve kalıcı barışın sağlanması için kadın ve erkeğin eşit katılımı ile sürdürülebilir gıda güvencesini sağlamak” olmuştur (FAO, 1996a).

Gıda güvencesi terimi yıllar içerisinde farklı unsurlar eklenerek tanımlanmaya çalışılmıştır. 1970’lerde gıda güvencesinin sağlanması daha çok gıda arzı açısından değerlendirilirken, 1980’lerde gıdaya hanehalkı ve bireysel seviyede ulaşılmasına odaklanılmıştır (Turan, 2012). 1980’lerde “hanehalkı gıda güvencesi” kavramı “hane sahibinin aile bireyleri için gereksinim duyulan gıdayı sağlayabilme yeteneği” olarak tanımlanmıştır (Rehber, 2012).

FAO (1996a) gıda güvencesini; tüm insanların aktif ve sağlıklı bir yaşam için yeterli, sağlıklı, güvenilir ve besleyici gıdaya, fiziksel ve ekonomik bakımdan sürdürülebilir biçimde ulaşabilmesi şeklinde tanımlamaktadır.

Yoksulluk, nüfus artışı, ekonomik durum, tarım politikaları, kültür, gıda israfı, eğitim yetersizliği, bireyler ve cinsiyetler arası eşitsizlik ve tıbbi bakım olanaklarında yetersizlik gibi sebeplerle gıda güvencesizliği durumu ortaya çıkabilmektedir (Kıymaz ve Şahinöz, 2010; Turan, 2012). Gıda güvencesizliğinin sonuçlarından biri olan

malnütrisyon; bireylerin bilişsel gelişimini olumsuz yönde etkileyerek, bağışıklık sistemini tehlikeye sokarak, bulaşıcı ve bulaşıcı olmayan hastalıklara yatkınlığı artırarak, toplumun sağlığını ve refahını etkileyebilmektedir (ICN2, 2014; Fan ve Brzeska, 2016). Malnütrisyonun; bireyleri, aileleri, toplulukları ve ülkeleri ciddi ve kalıcı şekilde etkilediği belirtilmektedir (WHO, 2018).

Toplumların kendilerine özgü karakteristik yaptırımları bulunmaktadır. Bu yaptırımlar ile kadın ve erkeğe atfedilen rol ve beklentiler değişebilmektedir (Alonso vd., 2018). Bireye atfedilen toplumsal cinsiyet statüsü, gelenek ve kültür gibi değişkenlerle, kadın ve erkek arasında ayrımcılığa yol açabilmektedir. Bu ayrımcılık; eğitimden sağlığa, çalışma hayatına katılımdan karar verme rolü üstlenmeye ve karar verici statüde meslek edinmeye kadar hayatın her alanında ciddi boyutlarda etkili olabilmektedir (Özaydınlık, 2014). Dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların iş yükünün yaklaşık üçte ikisinde görev almalarına rağmen toplam gelirin onda birine sahip olmaları ayrımcılığı daha net bir şekilde ortaya koymaktadır (Alparslan vd., 2015). Hanede yaşanan cinsiyet ayrımcılığının, kadının ve kız çocuklarının nispeten gıdaya erişim olanaklarını kısıtlaması sebebiyle, gıda güvencesizliğine daha fazla maruz kalabildikleri bilinmektedir (Kiplagat, 2017). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve toplumda eşitsizliklerin azaltılması, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) arasında yer almaktadır (UNDP, 2016)

Kadınların, gelecek nesiller için yaşamın sürdürülebilirliğine ve kalitesine doğrudan etki ettikleri bilinmektedir. Sürdürülebilir hanehalkı gıda güvencesinin sağlanmasında kadınların anahtar bir role sahip olduğu kabul edilmektedir (FAO, 2011a). Ayrıca, kadının güçlenmesinin, beslenme ve temel kalkınma hedefleri üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Larson vd., 2019). Eğitim, kadınların ekonomik kalkınmadaki rolünü belirleyen ve istihdama tam anlamıyla katılmalarına yardımcı olan önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir (Özaydınlık, 2014).

Kadının görevi ne olursa olsun, aile içindeki geleneksel rolünün; aile bireylerinin eğitimi, sağlığı ve beslenmesiyle ilişkili olduğu kabul edilmiştir. Annenin; eğitimi, gelir getirici bir işte çalışması, statüsü ve beslenme bilgisi hem kendisinin hem de diğer aile bireylerinin sağlık durumunu etkileyebilmektedir. Sağlıklı nesiller yetiştirilmesi

açısından ailede çocukla birebir iletişim kuran, onunla daha çok meşgul olan, çocuğun sağlığından ve eğitiminden sorumlu olan kişinin kadın (anne) olduğu bilinmektedir. Bu sebeple, kadının eğitiminin aslında toplumun geleceğine yapılan bir yatırım olduğu kabul edilebilir (Şanlıer ve Bölükbaşı, 2015).

Açlığın ve malnütrisyonun kentsel ya da kırsal kesimde özellikle kadınları etkilediği bilinmektedir. Çocuklarla birlikte kadınların gıda güvencesizliğine karşı daha savunmasız olmalarının; ihtiyaç duydukları yeterli ve besleyici gıdaya erişim zorluklarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir (Kiplagat, 2017). FAO (2018)'ya göre, yaklaşık 821 milyon kişi (dünyadaki her dokuz kişiden biri) yetersiz beslenmektedir. Bunun yanı sıra dünyadaki yoksul nüfusun yaklaşık %70'inin kadın olduğu tahmin edilmiş ve mevcut gıdaların %60 ila %80'inin üretiminde kadınların rol oynadığı belirlenmiştir (Doss vd., 2018; FAO, 2011a). Buna rağmen kadınların dünya topraklarının sadece % 1-2'sine sahip olduğu tahmin edilmektedir (Doss vd., 2018).

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmada, evli çiftlerin gıda güvencesizliği deneyimleri ile gıda güvencesi ve güvencesizliğine yönelik tutum ve davranışlarının, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın temel amacı dışında aşağıdaki alt amaçlara da cevap aranmıştır.

1.2.1. Alt Amaçlar

1. Evli çiftlerin FIES-SM (Gıda Güvencesizliği Deneyim Ölçeği) puanları, cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Evli çiftlerin FIES-SM puanları, hanenin toplam gelirin'e göre farklılaşmakta mıdır?
3. Evli çiftlerin, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutum ve davranışlarında cinsiyete göre fark var mıdır?
4. Evli çiftlerin, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutum ve davranışları yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Evli çiftlerin, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutum ve davranışları, gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

6. Evli çiftlerin, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutum ve davranışları, öğrenim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
7. Evli çiftlerin, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutum ve davranışlarını arasında fark var mıdır?
8. Evli çiftlerin cinsiyet değişkenine göre gelir durumu öz değerlendirmeleri arasında fark var mıdır?
9. Evli çiftlerin cinsiyet değişkenine göre gıda harcamaları öz değerlendirmeleri arasında fark var mıdır?
10. Evli çiftlerin cinsiyet değişkenine göre gıda güvencesi öz değerlendirmeleri arasında fark var mıdır?
11. Evli çiftlerin FIES-SM puanları ile toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutumları arasında fark var mıdır?
12. Evli çiftlerin FIES-SM puanları ile toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine ilişkin davranışları arasında fark var mıdır?

1.2.2. Hipotezler

1. Toplumsal cinsiyet değişkeni ile FIES-SM puanları arasında anlamlı bir fark vardır.
2. Hanenin gelir durumu ile FIES-SM puanları arasında anlamlı bir fark vardır.
3. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutum ve davranışlar ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark vardır.
4. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutum ve davranışlar ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark vardır.
5. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutum ve davranışlar ile hanenin gelir durumu arasında anlamlı bir fark vardır.
6. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutum ve davranışlar ile öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark vardır.
7. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutumlar ile davranışlar arasında anlamlı bir fark vardır.
8. Hanenin gelir durumuna yönelik yapılan öz değerlendirmeler ile cinsiyetler arasında anlamlı bir fark vardır.

9. Hanenin gıda harcamalarına yönelik yapılan öz değerlendirmeler ile cinsiyetler arasında anlamlı bir fark vardır.
10. Hanenin gıda güvencesine yönelik yapılan öz değerlendirmeler ile cinsiyetler arasında anlamlı bir fark vardır.
11. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutumlar ile FIES-SM puanları arasında anlamlı bir fark vardır.
12. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine ilişkin davranışlar ile FIES-SM puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Birleşmiş Milletler (BM) üyesi olan 192 ülke tarafından, 2000 yılında kabul edilen Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH), 2015 yılına kadar yerine getirilmesi gereken sekiz hedefi içermektedir. Bu hedeflerden bazıları “aşırı yoksulluğun ve açlığın yok edilmesi” ve “cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadınların güçlendirilmesi” üzerine olmuştur (UNDP, 2000).

Kültür ve belli normlara bağlı olarak; toplumsal düzeyde cinsiyet eşitsizliğinin, gıda güvencesini etkilediği bilinmektedir (Alonso vd., 2018). Toplumun kültürel normlarının etkisinde kalan yoksul hanelerde, genellikle erkeklerin gıda tüketimine öncelik verilmesi sebebiyle, kadınların gıda güvencesizliğine maruz kaldığı görülmektedir. Bu nedenle, hane üyelerinin gıda güvencesinin belirlenmesinde cinsiyet faktörünün önemli bir belirleyici olduğu kabul edilmektedir (Gittelsohn vd., 1997).

Türkiye BKH raporunda (2010); coğrafi ve toplumsal cinsiyet farklılıklarından doğan eşitsizliklerin, BKH'lere ulaşılmasının önünde engeller oluşturduğuna, cinsiyet eşitliğinin benimsenmesi ve kadının güçlendirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir (DPT VE UNDP, 2010).

Kadınlar için Haklar Beyannamesi olarak tanımlanan CEDAW (Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi)'da; kadın ve erkek haklarının eşitliğine yönelik kararlar alınmıştır. Sözleşmede kadınlara karşı ayrımcılığın hak eşitliği ve saygı prensiplerini ihlal ettiği ifade edilmiştir. Kadınların; gıda, sağlık,

eğitim ve iř olanaklarının kısıtlılığı sebebiyle kendi ihtiyaçlarını karşılamada yoksunluğa dūřebilecekleri belirtilmiştir (BM, 1985).

Pekin Deklerasyonu olarak bilinen (1995) Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda; "haklar, fırsatlar ve kaynaklara erişimde eşitlik" savunulmuştur. Gıdaya erişimde, beslenme ve sağlık hizmetlerine ulaşılabilirlikte, kız çocuklarına yönelik ayrımcılığın önlenmesi konusunda toplumu bilinçlendirmenin önemi vurgulanmıştır. Konferansta, kız çocuklarının sağlık ve beslenme hizmetlerine erişim olanaklarından genellikle yoksun oluşları üzerinde durulmuştur. Kadının eğitim durumunun hanehalkının sağlığı ve beslenmesi konusunda önemli olduğu belirtilmiştir. Kız çocuklarının ve kadınların eğitim ve öğrenimlerine yapılan yatırımın, sosyal ve ekonomik kazanç sağlamak, sürdürülebilir kalkınmayı ve hem sürekli hem de sürdürülebilir ekonomik büyümeyi desteklemek açısından en doğru yöntemlerden biri olacağı ifade edilmiştir (UN, 1995).

PEKİN +5 "Kadın 2000: 21.Yüzyıl için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış" konferansı özel oturumunda, yoksulluğun toplumsal boyutunun cinsiyet eşitsizliğinden etkilendiği belirtilmiştir. Yoksulluğun ortadan kaldırılmasının temel şartlarından birinin, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması olduğu vurgulanmıştır (UN Woman, 2000).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesini Gerçekleştirmek üzerine Aralık 2009'da, İstanbul'da düzenlenen Dünya Aile Zirveleri +5'te belirtilen başlıca noktalar;

- Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltmanın ve kadını güçlendirmenin, tüm dünyadaki toplumlarda ve kültürlerde, yoksulluğu azaltmak ve ailelerin refahını yükseltmek için çok güçlü araçlar olduğu;
- Ailenin temel taşının kadın olduğu ve aile yaşamında kadının güçlendirilmesi gerektiği;
- Eğitim (özellikle kız çocuklarının ve kadınların eğitimi) konusunda duyarlılık ve farkındalık oluşturmaya devam edilmesi gerektiği,

- Ailenin yoksulluğunu azaltma ve refahını artırma çabalarını sekteye uğratan cinsiyet eşitsizliğini azaltmak amacıyla çalışılması gerektiği,
- Gelecek on yılda her şartta cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının, kadının güçlendirilmesinin ve BKH ulaşılması için kaynak sağlanmasının hayati öneme sahip olduğu,
- Kadın ve erkeğin rolleri ve görevleri konusunda toplumun algısında derin bir dönüşüme ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir (World Family Organization, 2009).

Rio de Janeiro’da 2012 yılında toplanan BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı’nda ortaya çıkan ve 2016 yılında kabul edilen SKA’da 17 amaç belirlenmiştir. Bu amaçlardan bazıları “açlığa son”, “yoksulluğa son”, “toplumsal cinsiyet eşitliği” ve “eşitsizliklerin azaltılması”dır (Hák, 2016; UNDP, 2016).

The Economist Intelligence Unit (EIU)’in küresel gıda güvencesi endeksinde, gıda güvencesi açlığın ötesinde uluslararası belirlenmiş üç boyut üzerinden incelenmiştir. Bu boyutlar; gıdanın karşılanabilirliği (maddi güç), kullanılabilirliği ve kalitesi ve güvenli oluşu (kaliteli gıdaya erişim)’dir. Gıda güvencesi endeksinin belirlenmesi için 2019 yılında 113 ülkede yapılan araştırmada Türkiye, 41. sırada yer almış ve “iyi performans” ile değerlendirilmiştir (EIU, 2019).

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) gelir ve yaşam koşulları araştırması sonuçlarına göre, bireylerin %21,9’u yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Hanehalkı tipine göre yoksulluk oranı incelendiğinde ise tek ebeveynli ve en az bir çocuğu olan hanehalklarının %29,3’ünün yoksulluk sınırının altında yaşadığı görülmüştür. Bağımlı çocuk; 18 yaşından küçük olan veya 18-24 yaşında olup ekonomik açıdan pasif ve ebeveynlerinden en az biri ile yaşayan kişiler olarak tanımlanabilmektedir. Bağımlı çocuğu olan hanehalklarının yoksulluk oranı %26,7 iken bağımlı çocuğu olmayanların yoksulluk oranı %7,9’dur (TÜİK, 2017).

Türkiye’de reisi erkek olan hanelerin çoğunlukta olduğu bilinmektedir (%84). Kentte bu oranın %83,2, kırsal bölgelerde ise %86,6 olduğu belirtilmektedir. Yine yerleşim yerine göre farklılıklar göstermekle birlikte, Türkiye’de hane başına ortalama olarak 3,5 kişi düşmektedir. Genel olarak, kadınlar ve eşlerinin eğitime devam etme

ortalamaları arasında 0,7 yıl fark bulunmaktadır. Verilere göre; kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe hanenin refah seviyesi de yükselmektedir (TNSA, 2018).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre, kadınların %25'i hiç okula gitmemiş veya ilkokulu bitirmemiştir. Yaklaşık olarak üç kadından biri ilkokul mezunudur veya ortaokulu tamamlamamıştır (%34). Ortaokul mezunu kadınların oranı %15 iken, kadınların %26'sı lise ve üzeri seviyede eğitim almıştır. Türkiye'de erkeklerin eğitim seviyesi kadınlara göre daha yüksektir. Erkeklerin %14'ü hiç okula gitmemiş veya ilkokulu tamamlamamıştır. Erkeklerin %33'ü ilkokulu, %21'i ise ortaokulu tamamlamıştır. Yaklaşık olarak üç erkekten biri lise veya üzeri eğitimini tamamlamıştır (%33) (TNSA, 2018).

Türkiye'de, 15-49 yaş grubundaki evli kadınların %32'sinin, 15-49 yaş grubundaki evli erkeklerin %94'ünün çalışma hayatında yer aldığı belirlenmiştir. Verilere göre; evli kadınların %55'i kendi sağlıkları konusunda tek başına karar alamamaktadır (TNSA, 2018).

Kadınların gıda güvencesinin araştırılmasındaki zorluk, gıda güvencesini ve/veya gıda güvencesizliğini belirleyen anketlerin çoğunun hane düzeyinde veriler toplamasından kaynaklanmaktadır. Bu durumun bireysel düzeyde gıda güvencesi ile ilgili çıkarımları zorlaştırdığı düşünülmektedir (Broussard, 2019).

Toplumlarda yoksulluğu azaltmak ve hanehalkında refahı yükseltmek için kadınlarda gıda güvencesinin sağlanması büyük önem arz etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında hanehalkında gıda güvencesizliğinin belirlenmesi amacıyla yürütülen çalışmalar, toplumların karşı karşıya kaldığı bu iki probleme ilişkin veriler sunması, sorunun çözümüne yönelik politikalar geliştirilmesine katkı sağlaması açısından önemlidir.

Hanehalkının gıda güvencesinde kadınların rolü üzerine alanyazında yeterli çalışma bulunmasına rağmen, toplumsal cinsiyet çerçevesinde kadınlarda gıda güvencesi/güvencesizliğine yönelik çalışmalar özellikle Türkiye'de yetersizdir.

Tüm bu gerekçelerle, bu çalışmada evli çiftlerin gıda güvencesizliği deneyimleri ile gıda güvencesi ve güvencesizliğine yönelik tutum ve davranışlarının, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırmanın;

1. Araştırmanın çalışma grubunun, çalışma evrenini temsil ettiği;
2. Araştırmada verilerin elde edilmesinde kullanılan anket sorularının evli çiftlerde cinsiyet temelli gıda güvencesini ortaya koyacak nitelikte olduğu;
3. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan bireylerin veri toplama araçlarına gerçek durumlarını yansıtacak şekilde ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. Konya ili Selçuklu, Meram ve Karatay ilçelerinde, araştırmayı kabul eden, aynı hanede yaşayan evli çiftlerle;
2. Araştırma kapsamında kullanılan FIES-SM sorularıyla;
3. Araştırma kapsamında geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Gıda Güvencesine Yönelik Tutumlar (TCE-GG Tutum) ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Gıda Güvencesine İlişkin Davranışlar (TCE-GG Davranış) ölçeği sorularıyla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Gıda güvencesi: Tüm insanların aktif ve sağlıklı bir yaşam için yeterli, sağlıklı, güvenilir ve besleyici gıdaya, fiziksel ve ekonomik bakımdan sürdürülebilir biçimde ulaşabilmeleri olarak tanımlanır (FAO, 1996a).

Gıda güvenliği: Tüketilen gıdaların sağlık sorununa yol açmaması amacıyla gereken gıda yönetimi olarak tanımlanmaktadır. Gıda güvenliğinin, beslenme ve gıda güvencesi ile ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğu bilinmektedir. Bu durumda gıda

güvenliği, gıda güvencesinin temel bir unsuru ve tamamlayıcısı olarak görülmektedir. Gıda tüketimindeki amaç, sağlıklı bir yaşamın sürdürülebilirliğine hizmet etmektir. Tüketilen gıda, güvenli olmadığı sürece, tüketimin amacına ulaşamayacağı gibi gıda güvencesini de sağlayamayacaktır (Rehber, 2012; WHO, 2017).

Sürdürülebilirlik: Gelecekteki nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğinden ödün vermeden, bugünün ihtiyaçlarının karşılanması olarak tanımlanmaktadır (Berry vd., 2015).

Malnütrisyon: Büyüme ve gelişme için gerekli olan bir veya daha fazla besin ögesinin vücut dengesini bozacak şekilde yetersiz veya dengesiz alınması durumunda ortaya çıkan ve izlenmesi gereken klinik patolojik bir tablo olarak tanımlanmaktadır (Köksal ve Gökmen, 2013).

Açlık: Bireylerin günlük aktivitelerini gerçekleştirmek ve vücut ağırlıklarını korumak için ihtiyaç duydukları ortalama enerjiyi besinlerden alamamaları anlamına gelmektedir (FAO, 1996b). Açlık tanımı, gıda güvencesinin tanımıyla karşılaştırıldığında ikisi arasında çok önemli bir fark olmadığı açıkça görülmektedir. Bireyin aç kalmayacak kadar gıdaya sahip olması gıda güvencesizliği yaşamadığı anlamına gelmemektedir. Gıdaların günlük ihtiyaç duyulan sağlıklı ve dengeli beslenme koşulunu sağlaması gıda güvencesinin sağlanması açısından gereklidir (Turan, 2012).

Gizli Açlık: Gizli açlık, vitamin ve mineral eksikliği olarak tanımlanmakta ve insanların kaliteli gıda gereksinimleri karşılanmadığında ortaya çıkmaktadır. Kaliteli olmayan gıdalar, bireylerin büyüme ve gelişmesi için ihtiyaç duydukları vitaminler ve mineraller gibi mikro besin ögelerinden yetersizliğidir (ICN2, 2014; Fan ve Brzeska, 2016,

Yoksulluk: Bir insanın hayatta kalmasını (ya da asgari yaşam standardı) sağlamak amacıyla bir malın satın alınabilmesi için gerekli olan yeterli gelirden yoksunluğu olarak tanımlanır (Burchi ve De Muro, 2015).

Yoksulluk sınırı: Beslenmenin yanı sıra ihtiyaç duyulan giyim, barınma, ulaşım, haberleşme gibi temel gereksinimleri karşılayabilmek için gerekli olan tüm

mal ve hizmetleri satın alırken ödenmesi gereken para olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre, asgari düzeyde yaşam kalitesine sahip olabilmek için yapılması gereken minimum harcama miktarıdır (TÜİK, 2008).

Hanehalkı: Akrabalık bağı olan ya da olmayan, bir kadın veya erkeğin hane halkı reisi olduğu, aynı hanede yaşayan bir ya da daha fazla kişinin oluşturduğu birimi ifade etmektedir (TNSA, 2018).

Toplumsal cinsiyet: Kadın ve erkeğe atfedilen toplumsal rol ve beklentiler olarak tanımlanır (Thakur, 2016).

Cinsiyet eşitliği: Kadınlar ve erkeklerin yaşamlarında aynı fırsatlara ve haklara sahip olması olarak ifade edilmektedir (FAO, 2015).

Cinsiyet eşitsizliği: Bireyin insan haklarından tümüyle yararlanmasını engelleyen, sosyal açıdan yapılandırılmış cinsiyet rolleri ve normlarına dayalı olarak, herhangi bir ayrıma, dışlanma ya da kısıtlamaya maruz kalması durumu olarak tanımlanmaktadır (Demirbilek, 2007).

Cinsiyete yönelik ayrımcılık: Kişinin bir kadına veya erkeğe, cinsiyetinden dolayı, bir diğerine davrandığından daha olumsuz ya da daha az olumlu davranması (dolaysız ayrımcılık) ve/veya biçimsel olarak eşitlikçi görünen davranış veya uygulamaların sonradan kadın/erkek üzerinde ayrımcı etkiler yaratması (dolaylı ayrımcılık) olarak tanımlanmaktadır (Bebekoğlu ve Wasti, 2002).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL VE KAVRAMSAL TEMELİ

2.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Cinsiyet Eşitsizliği

Kadın ve erkek terimi, hem bireyin biyolojik anlamda dişi veya er oluşunu, hem de toplumun bireye sunduğu roller çerçevesinde kazandığı anlamı ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet ve biyolojik cinsiyet birbiriyle bağlantılı fakat birbirinden farklı kavramlar olarak bilinir. Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeklerden beklenen sosyal ve kültürel roller olarak tanımlanmaktadır. Biyolojik bir kavram olan cinsiyet ise fiziksel farklılıklara dikkat çekmektedir (Vatandaş, 2007).

Bireyin cinsiyeti, ona atfedilen statüsü olarak bilinir. Bireyler, cinsiyet statüleri üzerinde çoğunlukla geçerli bir kontrole sahip olamazken meslek ve/veya aldıkları eğitimleri aracılığıyla kazanılmış statülerini belirleyebilmektedir. Cinsiyet statüsünün genellikle kontrol edilememesinin nedeni, cinsiyetin bütün toplumlarda önemli bir sosyal anlama sahip olmasından ileri gelmektedir. Bu bağlamda kadınlar, çoğunlukla annelik ve eş olma gibi toplumsal cinsiyet rolleri ile erkekler ise mesleki unvan gibi statüleriyle tanımlanmaktadır (Demirbilek, 2007).

Hane içinde kabul edilmiş cinsiyete dayalı bir iş bölümü bulunmaktadır. Bireylerin biyolojik farklılıkları sebebiyle, ev içi işlerle, ev dışı işlerin cinsiyete göre ayrıldığı, genel anlamda kadının ev içi işlerle yükümlü olduğu görülmektedir (Bebekoğlu ve Wasti, 2002; Vatandaş, 2007). Geleneksel Türk ailesinde, hem yetiştikleri hem de gelin gidecekleri yerde ataerkil yapıya uyum sağlamak üzere yetiştirilen kız çocuğunun, ev içi işlerden ve hanehalkının beslenmesinden sorumlu tutulduğu bilinmektedir (Vatandaş, 2007).

Ailede kadın; aile bireylerinin faaliyetlerinin organize edilmesinde, üretimin artırılmasında merkezi rol üstlenmektedir. Özellikle gelişmemiş ülkelerde kadınlar, tarımsal üretimin büyük bir bölümünde görev almakta, günlük olarak yaptıkları ev işleri ile aile gelirine önemli düzeyde katkı sağlamaktadır (Özmete, 2012). Kadın istihdamı, ülkelerin gelişmişlik düzeyi göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ataerkil aile yapısının devam ettiği ülkemizde, kadınların ailede üstlendiği rollere ek

olarak, çalışma hayatında maruz bırakıldıkları cinsiyete dayalı ayrımcılık; kadın olmanın, ağır bir yükün omuzlarda taşınması şeklinde tanımlanmasına yol açabilmektedir. Çalışan kadın, iş yaşamındaki görev ve sorumluluklarını yerine getirirken, aynı zamanda anne olarak çocuklarına, eş olarak kocasına, evin hanımı olarak evine karşı sorumluluklarını da yerine getirmek durumundadır. Bu koşulda kadın olmak aynı anda birçok işi idare edebilmek anlamına gelmektedir (Bulut ve Akçacı, 2017). Kırsal alanda kadının kendi kendine yetebilme yetisi kazanması ve bu yetiyi pekiştirmesi; geleneksel toplumsal cinsiyet anlayışı, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişebilmedeki güçlükler, çalışma hayatına kısıtlı katılım olanağı, ataerkil aile yapısı gibi nedenlerle zorlu bir sürece dönüşebilmektedir (Özmete, 2012). Türkiye’de 2018 yılı içinde kadınların %28’inin çalışma hayatına katılmadığı, çalışanların %39’unun ise sosyal güvencesi olmadan çalışma hayatına devam ettiği belirlenmiştir. Son 12 ay içinde çalışmamış ya da daha önce hiç çalışma hayatına katılmamış kadınlar, Türkiye’de kadın nüfusunun %64’ünü temsil etmektedir (TNSA, 2018).

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığı hayatın her alanında yaşanabilmektedir (Özaydınlık, 2014). Kadınlar, erkeklerden daha az eğitim görebilmekte; bilgileri ve yetenekleri ise çoğu zaman kabul görmemektedir (Özmete, 2012). Özellikle ailenin maddi kaynaklarının yeterli olmaması durumunda erkek çocukların eğitimine ağırlık verilmekte ve kız çocukları eğitim olanaklarından yoksun kalabilmektedir (Vatandaş, 2007). Özellikle kırsal alanda yaşayan kız çocuklarının; genç yaşta evlendirilerek cinsiyete özgü geleneksel tutumlara maruz kalmalarının yanı sıra eğitim-öğretim sürecine katılım ve sağlık hizmetlerinden yararlanma olanaklarının kısıtlı olduğu bilinmektedir. Cinsiyet ayrımcılığı (doğan çocuğun erkek olmasını tercih etme durumu), kız çocuklarının, beslenme ve gıda erişim olanaklarından, eğitim ve sağlık hizmetlerinden daha az yararlanmalarına yol açabilmektedir (Özmete, 2012).

Eğitimli kadının, çevreyi ve doğal kaynakları korumaya yönelik davranış kalıpları benimsediği, sağlık hizmetlerinden gerekli ve yeterli şekilde yararlanma bilincinde olduğu, aile planlaması yöntemlerini kullanarak daha az çocuk sahibi olmayı istediği ve sürdürülebilir bir geleceğin sağlanmasında önemli bir rol üstlendiği bilinmektedir (Özmete, 2012). Ancak toplumda sadece kadınların eğitilmesi yeterli

olmamaktadır. Özellikle cinsiyet ayrımcılığı ve ataerkil bakış açısının değiştirilmesi için toplumun her kesiminin bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Bulut ve Akçacı, 2017).

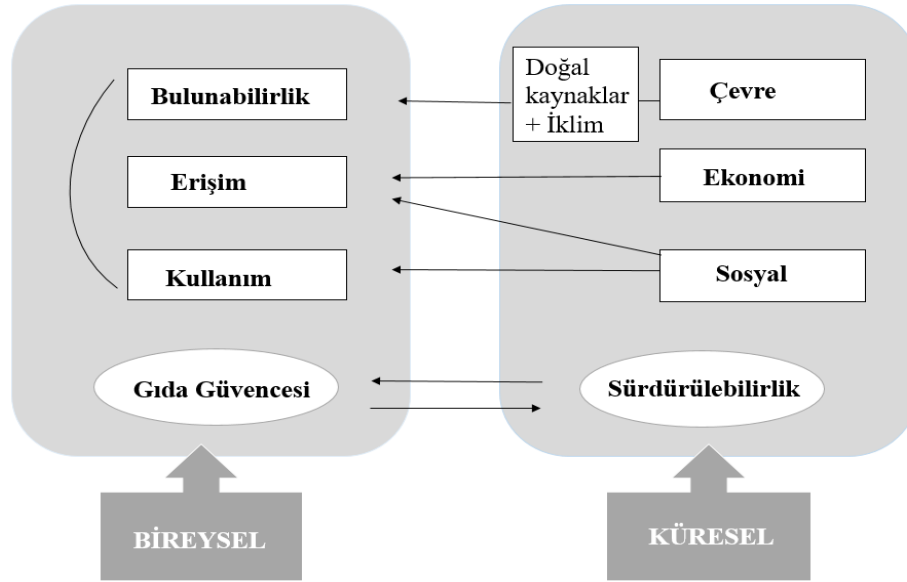
2.2. Gıda Güvencesi

“Gıda güvencesi; tüm insanların aktif ve sağlıklı bir yaşam için yeterli, sağlıklı, güvenilir ve besleyici gıdaya fiziksel ve ekonomik bakımdan sürdürülebilir biçimde ulaşabilmeleridir” tanımı günümüzde halen kullanılmakta ve güncelliğini korumaktadır (FAO, 1996a).

Gıda güvencesi; beslenme ve gıda güvenliği kavramlarıyla bağlantılıdır. Gıda güvencesinin sağlıklı bir yaşamın sürdürülebilirliğine hizmet edebilmesi gıdanın güvenli ve besleyici olması ile mümkündür (Rehber, 2012; WHO, 2017).

Gıda güvencesinin kabul görmüş dört temel ilkesi mevcuttur. Bunlar: gıdanın bulunabilirliği, gıdaya erişim, kullanım (kalite ve güvenlik) ve sürdürülebilirlik (FAO ve ESA, 2006; CFS, 2017). Gıda arzına odaklanan bulunabilirlik ilkesi; yerel beslenme kaynaklarının, gıda üretimi ve satışı yoluyla fiziksel olarak ne ölçüde bulunabileceğini belirtmektedir (Alonso vd., 2018). Erişim ilkesi; kişilerin, sağlıklı ve beslenme amacına uygun gıdalara ulaşmaları için yeterli kaynaklara veya yetkilere sahip olmaları anlamında kullanılmaktadır. Hanehalkının veya bireyin mevcut olan gıdayı elde edebilme kabiliyetini göstermektedir (FAO ve ESA, 2006; Niyaz ve İnan, 2016; Alonso vd., 2018). Gıdanın kullanımı ilkesi; gıdaların hazırlanması, işlenmesi ve pişirilmesi ile ilgilidir (Alonso vd., 2018). Sürdürülebilirlik gıda güvencesinin zamana bağlı ilkesi olup krizlerin yaşanma olasılığını ve bunlardan kurtulabilme yeteneğini içermektedir. Bu ilke “gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğinden ödün vermeden, bugünün ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri” olarak da tanımlanmaktadır (Berry vd., 2015; Alonso vd., 2018). Sürdürülebilirlik ilkesi gıda güvencesinin hem bulunabilirlik hem de erişim ilkelerini kapsamaktadır (FAO ve ESA, 2006). Gıda güvencesinin sağlanması için bu dört ilkenin aynı anda gerçekleşmesi gerekmektedir (Niyaz ve İnan, 2016). Şekil 1’de gıda güvencesi ilkelerinin bireysel ve küresel etkileri ifade edilmektedir.

Şekil-1: Gıda güvencesi ilkelerinin ve bireysel ve küresel düzeyde etkileri

Kaynak: Berry vd., 2015

FAO ve CSFS (Centre for Studies in Food Security), gıda güvencesinin dört temel ilkesi dışında, farklı ilkeler de benimsemişlerdir. Kabul edilen bu ilkeler Tablo 1’de belirtilmektedir.

Tablo-1: FAO ve CSFS’nin Gıda Güvencesi İlkeleri

CSFS’e göre; gıda güvencesi, beş temel ilkeye bağlıdır. “Gıda Güvencesinin Beş A’sı”	1. Bulunabilirlik (Availability)
	2. Erişebilirlik (Accessibility)
	3. Yeterlilik (Adequacy)
	4. Kabul edilebilirlik (Acceptability)
	5. Kurumsallık (Agency)
FAO’ya göre gıda güvencesi ilkeleri dört adımdan oluşmaktadır.	1. Yeterli gıda arzının sunulması
	2. Yıllan yıla, mevsimden mevsime arzda dalgalanma olmaması
	3. Erişilebilirlik ve satın alınabilirlik
	4. Kaliteli ve güvenli gıda

Kaynak: FAO, 1996a; CSFS, 2015

CSFS gıda güvencesinin beş 'A'sı olarak isimlendirdiği ilkelerden "kabul edilebilirliği"; kültürel alışkanlıklara uygun, insan haklarına zarar vermeyen gıdaların temini olarak açıklarken "kurumsallık" ilkesini, gıda güvencesi sorumluluğu taşıyarak politikalar belirleyip süreçleri yöneten kurumlar olarak açıklamıştır (CSFS, 2018).

Gıda güvencesizliğine yol açan önemli sebeplerin "yoksulluk, yetersiz tarımsal gelişme, artan nüfus, değişen eğitim şartları, ülke ekonomisi, kültür, israf, bireyler ve cinsiyetler arası eşitsizlik ile sağlık hizmetlerinden yaralanma olanaklarında adaletsizlik" olduğu ifade edilmektedir. Gelir seviyesinin düşük olması gıda güvencesizliğinden etkilenme olasılığını artırmaktadır (Kıymaz ve Şahinöz, 2010; Turan, 2012).

2.2.1. İklim Değişimi ve Gıda Güvencesi

Günümüzdeki bölgesel ve küresel hava koşullarının gelecekte daha değişken olması beklenmekte olup kasırga, kuraklık, dolu, sel gibi aşırı iklim olaylarının artış göstereceği tahmin edilmektedir. Toprak kayması ve erozyon hasarı risklerinin artmasıyla gıda tüketiminin sürdürülebilirliğinin dolayısıyla gıda güvencesinin olumsuz yönde etkilenebileceği bildirilmiştir (Schmidhuber ve Tubiello, 2007).

İklim değişikliğinin küresel gıda güvencesine dikkat çeken sosyoekonomik ve çevresel bir sorun olduğu bilinmektedir (McKune vd., 2015). İklim değişikliğinin gıda güvencesi üzerindeki etkilerine yönelik çalışmalar, gıda güvencesinin belirleyicisi olan ürünler ve üretim miktarları üzerine odaklanmaktadır. İklim değişikliğinin gıda güvencesinin tüm boyutları (bulunabilirlik, erişim, kullanım ve sürdürülebilirlik) ve gıda sistemi üzerinde olumsuz etkileri olacağı tahmin edilmektedir (Campbell vd., 2016).

İklim değişikliği ve gıda güvencesizliğinin, gelecekte gıda üretim azlığı tehdidi altında, dünyada açlık ve malnütrisyonun artmasına sebep olacağı ileri sürülmektedir (Kiplagat, 2017). Kakota vd. (2011) tarafından yapılan çalışmada, iklim değişikliğinin erkek ve kadında gıda güvencesini etkileme oranları bakımından risk faktörlerini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucuna göre; iklim değişikliği ve cinsiyet

eşitsizliğinin hanehalkı gıda güvencesinin sağlanmasına yönelik birer tehdit olduğu bulunmuştur. İklim değişimi ile hane kaynaklarının kalitesi değişmekte ve miktarı azalmaktadır.

2.2.2. Yoksulluk ve Gıda Güvencesi

Yoksulluk, bir insanın hayatta kalmasını (ya da asgari yaşam standardını) sağlamak için bir malın satın alımında gerekli olan yeterli gelirden yoksunluğu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluğun, gıda güvencesi alt boyutu olduğu bilinmektedir. Gıda yoksulluğu (hayatta kalmak için gerekli besin miktarını satın alabilecek gelirin yetersiz olması) sebebiyle besin tüketimi uluslararası beslenme uzmanları tarafından belirlenen eşik değerden düşük olan kişilerin, gıda güvencesine sahip olmadığı kabul edilmektedir (Burchi ve De Muro, 2015).

Yoksulluk sınırı, asgari düzeyde bir yaşam kalitesine sahip olabilmek için gereken minimum harcama miktarı olarak tanımlanmaktadır (TÜİK, 2008). Dünya Bankasının 2018 yılında belirlemiş olduğu yoksulluk sınırı, günde 1,90 dolar geliri ifade etmektedir. Aşırı yoksul insanların sayısının (günde 1,90 dolar veya daha azı ile yaşayanlar) 1990-2015 yılları arasında 1,9 milyardan yaklaşık 736 milyona düştüğü saptanmıştır (The World Bank, 2018a).

Yoksulluk, gıda güvencesine göre belirlenmesi daha kolay olan bir kavramdır. Ancak, yoksulluk pek çok farklı değişkene bağlı olduğundan, bu değişkenlerin belirlenmesinin ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasının en az gıda güvencesizliğinin ortadan kaldırılması kadar zor olduğu kabul edilmektedir (Turan, 2012).

2.2.3. Ekonomi ve Gıda Güvencesi

Ekonomi, bir toplumun ya da bir ülkenin yaşayabilmek için üretimi ile üretilenleri bölüşme biçimleri ve bu eylemlerden doğan ilişkilerinin tümü olarak tanımlanmaktadır. Yaşam kalitesini iyileştirmek için tek başına ekonomik kalkınmanın yeterli olmadığı bilinmektedir. Kişi başına düşen milli gelirdeki artış, ekonomik kalkınmayı göstermekte olup nüfus genelinde gelir dağılımını veya bireylerin refahını yansıtmamaktadır (Fan ve Brzeska, 2016).

Gıda güvencesi hem yeterli miktarda gıda arzının sağlanması hem de gelire bağlı olarak yeterli ve etkili talebin oluşturulmasıyla nüfusun tamamına erişilmesini kapsamaktadır (Boratynska ve Huseynov, 2017).

2.2.4. Tarım Politikaları ve Gıda Güvencesi

Tarım politikası, tarımsal faaliyetlere devlet müdahalesi anlamında kullanılır. Bu bağlamda ülkelerin gıda güvenceleri ile tarım politikaları arasında birebir ilişki bulunmaktadır (Şahinöz, 2016).

Gıda güvencesiyle ilgili politikalar; genellikle çiftçiler ve tüketicilere sunulan fiyatlardaki yapısal değişiklikleri, genel ekonomik çevre ve hedeflenen gıda sübvansiyonları, iyileştirme teknolojileri gibi önlemleri içermektedir. Gıda sübvansiyonu, üretimin artırılmasını desteklemektedir (Boratynska ve Huseynov, 2017). Fakat gıda güvencesinin sağlanmasının tek başına yeterli üretime bağlı olmadığı, yeterli gıda arzının sağlanması için ithalat yapabilme gücüne de sahip olduğu takdirde gıda güvencesizliği yaşanmayacağı düşünülmektedir (Kıymaz ve Şahinöz, 2010).

Uluslararası hukuka uygun olan ve ayrımcı olmayan hükümlerin, güvenli gıda erişiminin ve kaynakların yeterli kullanımının, gıda güvencesi ve beslenme için önemli olduğu vurgulanmaktadır (ICN2, 2014).

2.2.5. Kültür ve Gıda Güvencesi

Kültür; değerler ve inançlar kümesinden türetilen, nesiller boyunca aktarılan eşsiz anlam ve bilgi sistemi olarak tanımlanabilmektedir. Kültür kavramının, araştırmanın çok çeşitli disiplinlerine (antropolojiden biyokimyaya), araştırma konularına (gıda işletmesinden medya ve pazarlama) ve araştırma türlerine dağılmış olması, kültürün gıda güvencesi üzerindeki etkisine ilişkin mevcut bilgi birikimini almayı zorlaştırmaktadır (Alonso vd., 2018).

Kültür, gıdanın tüketimini ve tüketilebilen türlerini belirleyebilmektedir. Bu sebeple kültürün, erişilebilir ve tercih edilebilir gıdaların üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu kabul edilmektedir. Yerinden edilmiş mülteciler; bilinmeyen kültürlerle yüzleşmenin yanısıra yeni gıda ortamında alışılmamış yiyecekleri hazırlama ve

tüketme konusunda zorluklar yaşamaktadır. Bu durum kültürün, bireylerin gıda güvencesini de etkileyebildiğini göstermektedir (Morris vd., 2009).

Kültürün değişime güçlü bir şekilde direndiği durumlar bulunmaktadır. Kişilerin gıda güvencesizliği riskine rağmen kültürel beslenme tabularına bağlı kalabildiği gözlenmiştir (Almond ve Mazumder, 2011; Alonso vd., 2018).

Günümüzde çok sayıda geleneksel gıdanın, yüksek besin ögesi değerlerine sahip olduğu ve dünya çapında, toplumlar için beslenmeye önemli katkılar sağladığı kabul edilmektedir. Ayrıca, geleneksel gıda tüketiminin daha yüksek oranda gıda çeşitliliği ve daha düşük oranda gıda güvencesizliği ile ilişkili olabileceği bildirilmektedir (Boedecker vd., 2014).

2.2.6. Nüfus ve Gıda Güvencesi

Dünya nüfusu 2018 yılı itibariyle 7,53 milyardır ve 1960 yılından itibaren sürekli artış göstermektedir. Dünya nüfusunun önemli bir oranını Çin ve Hindistan temsil etmektedir (The World Bank, 2018b). Nisan 2020’de ise dünya nüfusu 7,77 milyar olmuştur (Worldometer, 2020).

Küresel nüfusun 2030 yılına kadar 8,5 milyara, 2050 yılında ise 9,7 milyara yükselmesi ve bunun da gıda sistemlerine daha önce görülmemiş bir yük getirmesi beklenmektedir (Feed the Future Initiative, 2016).

Günümüzde yaklaşık 821 milyon insanın (dünyadaki her dokuz kişiden birinin) yetersiz beslenmekte olduğu bildirilmiştir (FAO, 2018).

Kronik açlık yükünün ve gıda güvencesizliğinin, 14 yaşın altındaki çocuk nüfusunun fazla olduğu ülkelerde daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Buna ek olarak, nüfus artışının yüksek olduğu ve bu nedenle toplam nüfus içinde çocukların büyük paya sahip olduğu özellikle Afrika ülkelerinin, gıda arzlarını genişletmede sorun yaşayabildikleri bildirilmektedir (Gödeckea vd., 2018).

2.2.7. İsrاف ve Gıda Güvencesi

Gıda tedarik zincirinin erken aşamalarında yapılan israf gıda kaybı, sonraki aşamalarda yapılan israf ise gıda atığı olarak isimlendirilmekte; gıda kaybı ve gıda atığı, gıda israfını oluşturmaktadır (Bond vd., 2013).

Gıda sisteminin her aşamasında meydana gelebilen israf, artan küresel nüfusun beslenme gereksinimlerinin sürdürülebilir bir şekilde karşılanabilirliğini etkilemektedir (Alexander vd., 2017). Gıda kayıplarının yoksul insanlar için gıda güvencesi, gıda kalitesi ve güvenliği, ekonomik kalkınma ve çevre üzerinde önemli etkileri olduğu bilinmektedir (FAO, 2011b).

Her yıl 1,3 milyar ton yiyeceğin israf edildiği ve aynı zamanda dünyada 20.000'den fazla çocuğun açlık ve yetersiz beslenmeden hayatını kaybettiği bildirilmiştir. Günümüzde küresel ölçekte kaybedilen veya israf edilen yiyeceklerin yalnızca dördte birinin kurtarılabilmesi durumunda, 840 milyon aç insanın doyurulabileceği belirlenmiştir (FAO, 2011b; FAO, 2013b).

2.2.8. Cinsiyet ve Gıda Güvencesi

Bireye atfedilen toplumsal cinsiyet statüsü, gelenek ve kültür gibi değişkenler sebebiyle kadın ve erkek arasında ayrımcılığa yol açabilmektedir. Bu ayrımcılık; eğitim, sağlık, işgücüne katılım gibi birçok alanda ciddi boyutlarda etkili olabilmektedir (Özaydınlık, 2014). Kadının gıda erişim yetersizliğinden kaynaklı maruz kaldığı gıda güvencesizliği, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve normlara bağlanmaktadır (Arzoaquoi vd., 2015). Hanede yaşanan cinsiyet ayrımcılığının, kadının ve kız çocuklarının gıdaya erişim olanaklarını kısıtlaması sebebiyle, kadınların erkeklere göre gıda güvencesizliğine daha fazla maruz kalabildikleri bilinmektedir (Kiplagat, 2017).

FAO (2018)'ya göre, yaklaşık 821 milyon kişi (dünyadaki her dokuz kişiden biri) yetersiz beslenmektedir. Bununla birlikte dünyadaki yoksul nüfusun yaklaşık %70'inin kadın olduğu tahmin edilmektedir (Doss vd., 2018; FAO, 2011a). Toplumun kültürel normlarının etkisinde kalan yoksul hanelerde, genellikle erkeklerin gıda tüketimine öncelik verilmesi sebebiyle, kadınların gıda güvencesizliğine maruz

kalabildiği görülmüştür. Bu nedenle, hane üyelerinin gıda güvencesinin belirlenmesinde cinsiyet faktörünün önemli bir belirleyici olduğu kabul edilmektedir (Gittelsohn vd., 1997). Katılımcıların %60'ını kadınların oluşturduğu 275 kişiyle yapılan çalışmada, kadınlardan hiçbiri kendi beslenmesine öncelik vermediğini ifade ederken erkeklerin %41,8'inin kendi beslenmesini önemseydiği görülmüştür (Ibnouf, 2009).

Asırlık gelenek ve inançlara bağlı toplumlarda, kalkınmada kadınların etkili bir rol oynadığını kabul etmeyen ve kadının katkısını engelleyen ciddi kısıtlamaların mevcut olduğu bilinmektedir. Kültürel ve dini yaptırımların bulunduğu ve okuma yazma oranının düşük olduğu toplumlarda, ataerkil yapıdaki uygulamalar, kadınların tercih özgürlüklerini kısıtlamaktadır (Prakash, 2003). Kadınlar çoğu zaman üreme rolleri nedeniyle daha fazla besin kısıtlamalarına maruz kalabilmektedir (Alonso vd., 2018). Kırsal toplumlarda özellikle gebe kadınlara yönelik uygulanan besin kısıtlamaları, hem kadının hem de doğacak çocuğunun sağlığını riske atabilmektedir (Arzoaquoi vd., 2015).

Günlük enerji gereksinimi yaşa, cinsiyete, fiziksel aktivite düzeyine, fizyolojik duruma (gebelik ve emziliklik), hastalık durumuna, genetik yapıya ve çevre koşullarına göre değişmektedir (TÜBER, 2015). Gebe veya emziren kadınların Ramazan ayında kendilerini ve bebeklerinin sağlığını korumak için daha sonraki bir zamana orucu ertelemeleri gerekebilmektedir. Ancak yerel inançlar ve normlar gereği kırsal toplumlarda cinsiyet eşitsizliğine yönelik yaptırımlar sebebiyle bu kadınların, orucu erteleme olanakları olmayabilir. Bu gibi durumlar, gebe-emzikli kadınlar veya hastalar için olumsuz sonuçlar doğurabileceği gibi gıda güvencesizliği etkilerine karşı savunmasız kalmalarına da sebep olabilmektedir (Almond ve Mazumder, 2011; Alonso vd., 2018).

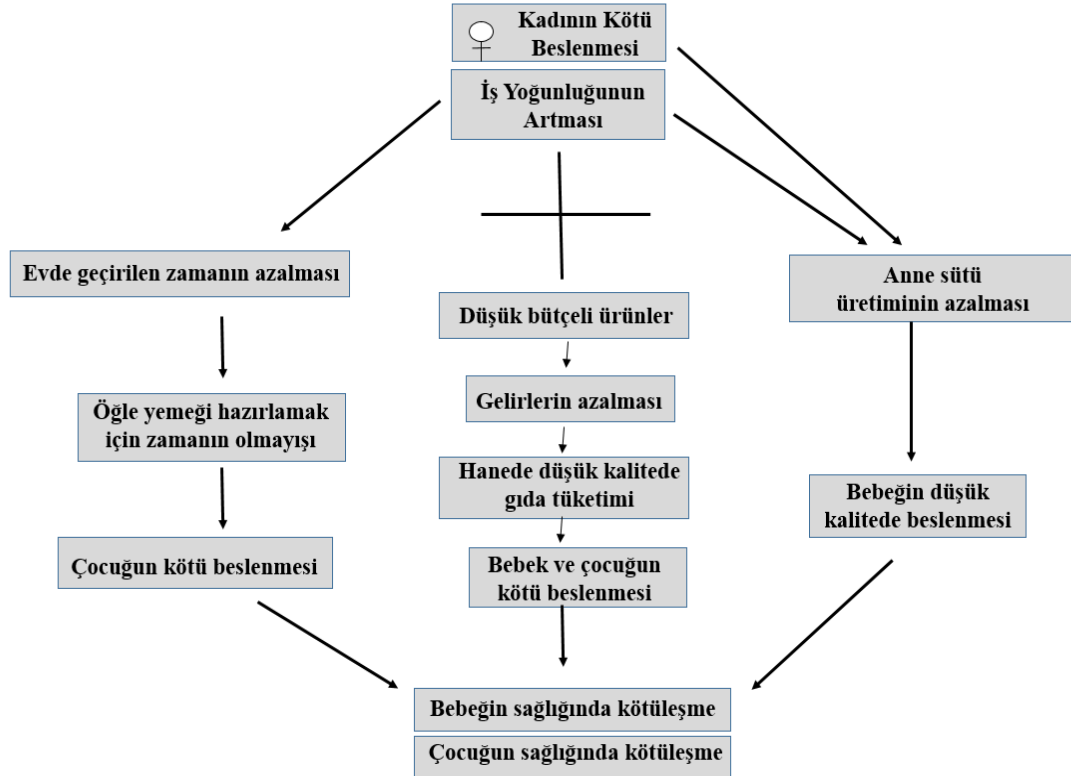
Kadının, hanehalkı gıda güvencesinin sağlanmasında anahtar bir role sahip olduğu bilinmektedir. Kadının güçlenmesinin, beslenme ve diğer temel gelişim hedefleri üzerinde etkileri olduğu konusunda gittikçe artan kanıtların bulunduğu bildirilmektedir (Larson vd., 2019). Kadınların, tarımsal faaliyetlerde daha fazla zaman harcadıklarında (kısmen gelir getirici teknolojilere erişimin artması nedeniyle),

gıda hazırlama, çocuk yetiştirme gibi diğer faaliyetlere daha az zaman harcaıyabildikleri bilinmektedir (Fan ve Brzeska, 2016). Bununla birlikte kadınlar, Afrika'da işgücünün dörtte üçünde yer alırken tüketilen gıdaları üretmeye, ortalama olarak günde on altı saat çalışmalarıyla katkıda bulunmaktadır (Gladwin, 1991). Hanehalkının gıda güvencesini, uzun süre tarlada çalışarak sağlamaya çalışan çiftçi kadınların, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz bırakıldığı ve bu sebeple sağlık problemleri yaşadıkları bildirilmiştir (Hyder vd., 2005).

Kadınların toprak edinme hakkının bulunmayışı, gıdaya erişimleri önünde önemli bir engel oluşturmaktadır (Ghale vd., 2018). Mevcut gıdaların %60 ıla %80'inin üretiminde rol oynadıkları bilinmesine rağmen kadınların dünya topraklarının sadece % 1-2'sine sahip olduğu tahmin edilmektedir (Doss vd., 2018; FAO, 2011a). Cinsiyet eşitsizliğinin; yetersiz toprak mülkiyeti ve kadın istihdamında yaşanan adaletsizlikten kaynaklandığı düşünülmektedir (Kerr, 2005). Kadınlar için toprak edinme hakkı, gıdaya erişim açısından olumlu bir gelişme olsa da, kadının statüsü veya karar alma otoritesi açısından fazla bir değişiklik yaratmadığı, yalnızca iş yükünün artmasına yol açtığı görülmüştür (Rao, 2006). Kadının malvarlığı ve mülkiyet hakkı ile gıda güvencesi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Larson vd., 2019). Bununla birlikte toprak mülkiyetinin kadın veya erkek reisli haneler için gıda güvencesizliği riskini azalttığı gösterilmiştir (Kassie vd., 2013).

Gıda güvencesizliği oluşturan sebeplerden biri toplumun kadınları çalışma hayatında görmek istemeyişleri, erkekleri çalışan gruptan saymaları olabilir (Abdullah vd., 2017). Bununla birlikte kadınların gelirlerini gıdaya ve çocuklarının ihtiyaçlarına harcaması daha olası bulunmuştur. Araştırmalar, bir annenin hanehalkının bütçesini kontrol ettiği zaman, çocuğun hayatta kalma şansının %20 arttığını göstermiştir (FAO, 2017). Bu nedenle annelerin, gıda güvencesinde, diyet çeşitliliğinde ve çocuk sağlığında belirleyici bir rol oynadığı düşünülmektedir (Kiplagat, 2017). Hyder vd. (2005) Şekil 2'de Afrikalı çiftçi kadınların gıda güvencesini sağlamaya yönelik aktivitelerinin potansiyel sağlık sonuçlarını göstermişlerdir.

Şekil-2: Kadınların Gıda Güvencesini Sağlamaya Yönelik Aktivitelerinin Potansiyel Sağlık Sonuçları

Kaynak: Hyder vd., 2005

Şekil 2’den de görülebileceği gibi kadınlar kötü beslenmelerini düzeltebilmek için daha fazla çalışmaya gereksinim duyulmaktadır. Daha fazla çalışma anne sütü üretiminin azalmasına ve evde yemek yapmaya zaman ayıramamasına neden olabilmektedir. Tüm bu nedenler, bebek, çocuk ve kadın sağlığında ve beslenmesinde olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Hyder vd., 2005).

Kadınlar, ülke gıda ekonomisinde, sadece gıda dağıtıcı ve tüketicisi olarak değil, aynı zamanda gıda üreticileri ve gelir kazananlar olarak da önemli bir rol oynamaktadır ve bu sorumluluğu başarıyla yerine getirme yeteneklerini engelleyen yaşamın her aşamasında ayrımcılığa maruz bırakılmaktadır (Tayal, 2019). Hanehalkı gelirinde, eğitimde ve sosyal çevrede yaşanan cinsiyet eşitsizliğinin, gıda güvencesizliği nedenlerinden birini oluşturduğu bulunmuştur (Broussard, 2019).

2.3. Gıda Güvencesinin Belirlenmesinde Kullanılan Yöntemler

Gıda güvencesinin belirlenmesinde kullanılan yöntemler; hanehalkı gelir ve harcama anketleri, bireysel gıda tüketim anketleri, antropometrik yöntemler ve nitel yöntemler olarak sınıflandırılabilir (Niyaz ve İnan, 2016).

Gıda güvencesini ölçerken doğru ölçüm yönteminin bulunması ve uygulanması konusunda, yöntem seçiminin doğruluğu kadar evrensel olarak kabul görmüş ortak yöntemlerin de dikkate alınmasının önemli olduğu belirtilmektedir (Turan, 2012).

Bireysel gıda tüketimi yaklaşımıyla gıda güvencesi ölçümünde, bireyin, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) standartlarında günlük kalori ihtiyacının en az %80'ini tüketmesi ve bu miktarın sağlıklı ve sürdürülebilir yaşam için yeterli olması sorgusunu içermektedir. Bu yöntem, gıda güvencesini tutarlı bir şekilde değerlendirebilmek için farklı yollar sunmaktadır. Bunlardan ilki, kişilere günde kaç öğün yemek yediği ve farklı besin öğelerini alım sıklığı sorularak yapılabilecek bir gıda tüketim sıklığı değerlendirmesidir. Bu tür anketlerin yürütülmesinin kolaylığı, bireysel gıda tüketimi yaklaşımının avantajlarından biri olarak kabul edilmektedir. İkinci yöntem, gıda tüketiminin doğrudan gözlemine dayanmaktadır. Bu yöntem, tüm hane üyelerinin, tükettikleri gıdalar hakkında doğrudan bilgi almak için yemek yeme esnasında gözlemlenmesine dayanmaktadır. Kalori alımı, tüketilen gıdaların besin ögesi içeriğine göre hesaplanması ile elde edilmektedir. Bireysel gıda tüketimi yaklaşımı, kısa vadeli gıda güvencesine dikkat çekerken hanehalkının belirli bir zaman diliminde, üyelerini beslemek için yeterli gıdaya sahip olup olmadığını gösterebilmektedir. Fakat gelecekte yaşanabilecek potansiyel gıda yoksunluğu hakkında çok fazla bilgi sağlayamamaktadır (Burchi ve De Muro, 2015).

Gıda güvencesizliği doğrudan antropometrik yöntemlerle de ölçülebilmektedir. Çünkü yönetilmesi hızlı ve nispeten ucuz iken invaziv işlemlere de ihtiyaç duyulmamaktadır. Ankete katılanların yükünü, görüşmecilerin maliyetini ve iş karmaşasını en aza indirmesi yöntemin avantajları arasında sayılmaktadır. Bu türden ölçüm araçlarının birçok popülasyonda doğrulandığı ve ABD (Amerika Birleşik Devletleri), Kanada, Brezilya, Meksika ve Kolombiya dahil olmak üzere birçok ülkede izleme ve araştırma için düzenli olarak kullanıldığı bilinmektedir (Sahyoun vd., 2014).

Hanehalkı gelir durumu yaklaşımı İngiltere’de “Save the Children” isimli yardım kuruluşu tarafından oluşturulmuş gıda güvencesi ölçüm yöntemidir. Bu yöntem hanehalkı için “gıda dengesi” oluşturarak ve bunu “kaynaklar” (gelirler ve para birimi ya da kalori olarak gıda kaynakları) ve “ihtiyaçlar” (gıda alımı ve diğer temel ihtiyaçların para ya da kalori karşılığı) açısından kıyaslayarak tahmini gıda erişim durumunu saptamaktadır (Turan, 2012). Ulusal düzeyde kişi başına yeterli gıdaya sahip olmanın gıda güvencesi için gerekli bir koşul olduğu ancak yeterli olmadığı bilinmektedir. Gıda erişimi yaklaşımı ile düşünüldüğünde kişi başına yeterli gıdaya sahip ülkelerde gıda güvencesizliğinin ve yetersiz beslenmenin varlığına ilişkin birçok kanıt bulunmaktadır. Gıda erişimi, gelire dayalı yaklaşımla kıyaslandığında, gelirin gıda güvencesinin önemli bir aracı olduğu bulunmuştur (Burchi ve De Muro, 2015).

Ulusal Sağlık İstatistikleri Merkezi ve ABD Tarım Bakanlığı'nın rehberliğinde 1995-1997 yıllarında ABD nüfusunun hanehalkı seviyesindeki gıda güvencesi koşullarını ölçmek için 18 sorudan oluşan ABD Hanehalkı Gıda Güvencesi Ölçeği (HFSSM) geliştirilmiştir (Nord vd., 2005). Ölçeğin sekiz sorusu çocukların gıda güvencesini ölçmek üzere tasarlanmıştır. Bu ölçek, çocuğun aile içi gıda güvencesi durumunu ölçmesinin yanı sıra, HFSSM'den elde edilen verilerden ayrı olarak çocuk açlığı prevalansını da göstermektedir (Nord vd., 2005; Cook ve Frank, 2008).

FIES-SM, HFSSM örnek alınarak oluşturulmuş FAO'nun gıda güvencesi ölçüm yöntemidir. Gıda güvencesi ölçümünde hanehalkı ve bireysel seviyede iki farklı versiyonu bulunan bu ölçeğin, her iki versiyonu için de 12 aylık periyotlarda sekiz sorusu bulunmaktadır. Bu sorular, gıda güvencesizliğini belirlemenin yanı sıra şiddetini ölçmeyi de amaçlamaktadır. Sorular, gıda veya kaynak yetersizliği nedeniyle gıdalara erişimde artan zorluklara ve deneyimlere odaklanmaktadır (FAO, 2013a).

Gıda güvencesi ölçekleri, gıda güvencesizliğinin tüm olası boyutlarını kapsayamamaktadır. Gıda güvenliğini, beslenme durumunu veya “sosyal olarak kabul edilebilir” kanallar aracılığıyla gıdanın bulunabilirliğini ve mevcut gıda arzının niteliği ve kaynakları gibi toplum düzeyindeki faktörleri ölçmemektedir. Fakat bu ölçekler,

nüfusun gıda güvencesi durumunu açıklamak açısından güvenilir olarak kabul görmektedir (USDA, 2000).

2.4. Konu ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde; toplumsal cinsiyet ve gıda güvencesi arasındaki ilişkiyi tanımlayan, hanenin gıda güvencesinde kadının rolünü gösteren ve cinsiyet eşitsizliğine maruziyet sonucunda bireylerin gıda güvencesini değerlendiren çalışmalara yer verilmiştir. Konu ile ilgili yapılmış bu çalışmalar, kronolojik ve alfabetik sıraya göre özetlenerek sunulmuştur.

Hyder vd. (2005) tarafından yapılan çalışmada, Doğu Afrika'nın kırsal bölgelerinde yaşayan kadınların perspektifinden gıda güvencesine yönelik yapılan uygulamalar ile cinsiyet eşitliği ve kadın sağlığı arasındaki etkileşimin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Kenya'da yedi ve Tanzania'da beş olmak üzere toplam 12 çiftçi kadın ile derinlemesine yapılan görüşmeyi ve dört odak grup tartışmasını içermektedir. Araştırmada; artan iş, yetersiz zaman ve özgür karar verememe döngüsü içinde kadının, ailesinin sağlığından ve gıda üretiminden sorumlu hanenin önemli bir üyesi olduğunun altı çizilmiştir. Hanehalkının gıda güvencesini, uzun süre tarlada çalışarak sağlamaya çalışan bu çiftçi kadınların, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz bırakıldığına ve bu sebeple sağlık problemleri yaşadıklarına tanık olunmuştur. Görüşmelerde çiftçi kadınlar, tarlanın ve hanehalkının sorumluluğunun kendilerine ait olduğunu, erkeklerin bu rollere sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Hanedeki cinsiyet rolleri sebebiyle gıda tüketimine daha az zaman bulabildiklerini ifade etmişlerdir. Yemeğin tüketimi esnasında ilk olarak eşinin ve erkek çocuklarının sofraya oturduğunu belirten kadınlar, en son kızlarının ve kendisinin yemeği tüketebildiklerini belirtmiştir. "İlk erkek (eş) sonra çocuklar en son kadın" şeklinde yemek yeme sırasının bulunduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada; gıda güvencesi, cinsiyet eşitsizliği ve kadın sağlığı döngüsüne müdahale edebilmek için zor ve uzun bir sürece ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. Kadının gıda güvencesine sahip olabilmesi için cinsiyet eşitsizliğinin önemli bir unsur olduğu ve çözülmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Jyoti vd. (2005)'nin kesitsel çalışmalarında, ABD'li çocukların gelişim ve sosyal beceri durumlarına gıda güvencesinin etkisi değerlendirilmiştir. Çalışma, 1998

yılında anaokuluna başlayan çalışmanın son yılında ilkokul üçüncü sınıfa geçen 21.000 çocuğu kapsayan bir kohort çalışmasıdır. Hanelerin gıda güvencesinin belirlenmesi için 1999 ve 2002 yılları sürecinde çocuklar veya onların ebeveynleri ve öğretmenleri üzerinde USDA Hanehalkı Gıda Güvencesi Araştırma Modülü kullanılmıştır. Çocukların bu süreçte matematik yeterlilikleri ve okuma becerileri değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre; çocukların %77,9'unun hanehalkının geçmişten beri gıda güvencesine sahip olduğu, %6,0'ının geçmişten beri gıda güvencesizliğine maruz kaldığı görülmüştür. Geçmişten beri gıda güvencesizliği yaşayan ya da gıda güvencesi olan hanelerde çocukların gelişimi açısından bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Gıda güvencesi bulunmayan ailedeki kız ve erkek çocukların her ikisinde de okuma beceri puanları daha düşük gelirken gıda güvencesi bulunan ailede yalnızca kız çocuklarının okuma puanlarının yüksekliği istatistiksel olarak farklı bulunmuştur ($p<0,05$). Çocukların %9,7'sinin hanehalkı gıda güvencesizliğine maruziyet yaşarken gıda güvencesine sahip olmuştur. Hanelerin %6,5'inin ise geçmişte gıda güvencesine sahipken gıda güvencesizliğine maruz kaldığı görülmüştür. Gıda güvencesine sahipken yıllar içinde gıda güvencesizliği yaşamaya başlayan ailelerin, anasınıfı derecesinden ilkokul üçüncü sınıfa kadar olan yaş aralığında erkek ve kız çocuklarının her ikisinin de okumaya geçme puanlarında anlamlı derecede düşüş görülmüştür ($p<0,05$).

Kerr (2005) çalışmasında, Malawi'nin kuzeyindeki Ekwendeni bölgesinde hanehalkı gıda güvencesi, hak eşitliği kavramı kullanılarak incelenmiştir. Çalışma, Birincil Basamak Bakım Klinikleri ve Beslenme Rehabilitasyon Merkezi'nde ciddi şekilde yetersiz beslenen çocukları olan yetişkin bireylerle gerçekleştirilmiştir. Hane gıda güvencesizliği yaşadığı tespit edilen 56 kişi, çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Örneklemin %75'ini kadınlar oluşturmaktadır. Çalışma sonuçlarına göre, kadınların; hanehalkının bakımı ve beslenmesinin yanı sıra tarım ve pazar faaliyetleri açısından yüksek bir iş yüküne sahip oldukları saptanmıştır. Bu bölgede kadınların, hanehalkı gıda güvencesini etkileyebilecek nitelikte sorumlu oldukları bulunmuştur. Görüşülen hanelerin %82'sinde son bir yıl içinde hanehalkı için yeterli gıdanın mevcut olmadığı saptanmıştır. Tek eşli yaşayan hanelerdeki kadınların, kadın reisli (boşanmış ya da ayrı

yaşayan) ya da çok eşli yaşayan hanedeki kadınlara göre daha fazla mülke ve toprağa sahip olduğu belirlenmiştir. Görüşmelerde kadınlar gıda üretiminin çok zor olduğunu ifade etmiştir. Kadınların gıdaya erişimlerinin eşlerine oranla daha düşük olduğu görülmüştür. Cinsiyet eşitsizliğinin; yetersiz toprak mülkiyeti ve kadın istihdamında yaşanan adaletsizlikten kaynaklandığı düşünülmüştür. Cinsiyet eşitsizliğinin, kadınların gıda güvencesini etkilediği sonucuna varılmıştır.

Rao (2006) çalışması, Hindistan'da hanehalkı gıda güvencesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadınlar için toprak hakları konuları üzerinde yürütülmüştür. Hem ulusal hem de uluslararası politikada tarım arazilerine sahip olmanın gıdaya erişim kolaylığından kaynaklı gıda güvencesi üzerinde önemi olduğu bilinmektedir. Bu sebeple cinsiyet eşitsizliğinin gıda güvencesi üzerindeki etkileri analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada, resmi kaynaklar ve yapılmış araştırmalar tarihsel sıralamayla incelenmiştir. Sonuçlara göre, erkeklerin tarımsal üretimi yönetmek konusunda, kadınları geri planda tuttukları ve kadınlara kıyasla daha iyi ücretli tarım dışı işlere de erişebildikleri görülmüştür. Üretim ve gıda güvencesi arasındaki ilişkiye göre, erkeklerin hanehalkı gıda güvencesinden tek başına sorumlu olmadıkları ve bu görevi eşleri ile paylaştıkları bulunmuştur. Kadınlar için toprak edinme hakkı, gıdaya erişim açısından olumlu bir gelişme olsa da, kadının statüsü veya karar alma otoritesi açısından fazla bir değişiklik yaratmadığı, yalnızca iş yükünün artmasına yol açtığı görülmüştür.

Guha-Khasnobis ve Hazarika (2007)'nin yaptıkları çalışmada; 1995 Malawi Finansal Piyasalar ve Gıda Güvencesi Anketi'nden elde edilen veriler kullanılmıştır. Kadınların Malavi kırsal bölgelerinde hanehalkı kaynakları ve gelirleri üzerinde göreceli kontrollerinin, çocukların gıda güvencesi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmada Malavi'nin beş bölgesindeki 45 köyden, 404 hanehalkı ile yapılan anket verileri kullanılmıştır. Çocukların beslenme durumlarının tespitinde antropometrik ölçüm Z-skor değerleri dikkate alınmıştır. Sonuç olarak, hanedeki yetişkin kadının (anne) ekonomik olanaklara erişim gücünün artmasının, hanedeki 0-6 yaş kız çocuklarının beslenme durumunu iyileştirdiği gözlenirken erkek çocuklarının beslenme durumunda uzun vadede bir değişiklik görülmemiştir. Bunun yanı sıra

yetişkin erkeğin (baba) ekonomik olanaklarının çocukların (cinsiyetler arasında) beslenme durumunda belirgin bir fark yaratmadığı saptanmıştır. Ayrıca annelerin, hane kaynakları üzerindeki göreceli kontrolü ile genç kızların gıda güvencesi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu gösterilmiştir ($p<0,05$).

Meludu vd. (2008) yaptıkları çalışmada, kadının, hanehalkının gıda güvencesi üzerine etkisini araştırmak amaçlanmıştır. Nijerya'nın Delta eyaletinde toplam 120 evli kadın üzerinde anket uygulanmıştır. Araştırmada, kadınların %11,0'ı eğitim-öğretim alanında, %8,0'ı özel şirkette ve %9,0'ı kamu hizmetinde çalışmaktadır. Kadınların çoğu hayvancılık (%89), gıda işleme (%73) ve ticaret (%53) ile uğraşmaktadır. Bu sonuçlar, Nijerya'da yaşayan kadınların ailelerine yiyecek sağlamada önemli bir rol üstlendiğini (%99,9) göstermektedir. Kadınlar hanenin gelir kaynaklarını yönetebilseler bile hanehalkının gıda güvencesi üzerindeki etkilerinin önemi toplum tarafından kabul görmemektedir. Kadınlar, toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle çok sayıda sosyal, kültürel ve ekonomik kısıtlama ile karşı karşıya kalmaktadır. Sonuçlar, gelir getirici faaliyetler ile kadınların hanede sürdürülebilir gıda, ekonomik ve sosyal güvenceyi sağlamada oynadığı hayati rol arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki ($r=0,20$; $p=0,001$) olduğunu göstermektedir.

Ibnouf (2009) yaptığı çalışmada, Sudan'daki kadınların, ekonomik faaliyetlere katkısı ve hane kaynaklarına erişim durumlarının hanehalkının beslenme durumuna etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada, birincil verileri sağlamak üzere saha araştırmaları kullanılmıştır. Çalışma, batı Sudan'ın kırsal bölgelerinde yapılmış ve Batı Sudan Bölgesi'ndeki 15 köyden örneklem alınmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket (Batı Sudan Hanehalkı Anketi (2003)), %40'ı erkek, %60'ı kadın çiftçilerden oluşan 275 katılımcıyla yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Bu çalışmanın bulgularına göre, kadınların çoğunluğu (%80'den fazla) erkeklerden daha fazla süre (8 saatten daha fazla) tarım işleriyle meşgul olmaktadır. Sudan'daki kırsal alanların çoğunda kadınların aileleri için gıda güvencesini artırma amacıyla mevcut kaynakları kullanma ve tahsis etme bakımından, erkeklerden daha duyarlı davrandıkları görülmüştür. Kadınların hiçbiri kendi beslenmesine öncelik vermezken erkeklerin %41,8'i kendi beslenmesini öncelikli görmektedir. Kadınların %26,7'sinin

eşlerinin beslenmesine öncelik verdiği %50,9'unun, yiyeceklerin en iyilerini eşlerine verdiği ve geri kalanını hanehalkına eşit pay ettiği görülmüştür. Araştırma sonuçlarında; Sudan'da kadınların; hanehalkının gıda güvencesinin sağlanmasında ve iyileştirilmesinde, açlığın ve yetersiz beslenmenin azaltılmasında önemli potansiyel bir rolü olduğu gösterilmiştir. Bu potansiyel rol için kadınların ekonomik faaliyetlerde bulunmasının önemli ve gerekli olduğu belirlenmiştir.

Kakota vd. (2011) tarafından, iklim değişikliğinin erkek ve kadında gıda güvencesini etkileyen risk faktörlerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Ayrıca bu çalışmada, aynı hanede yaşayan bireylerin gıda güvencesini incelemek amaçlanmıştır. Çalışma, Afrika sınırlarında Chikhwawa bölgesinde Mitole'de ve Ntcheu bölgesinde Manjawira'da anket yöntemiyle yapılmış, 96 (%48)'sı kadın reisli ve 104 (%52)'ü erkek reisli olmak üzere rastgele seçilen 200 hane, çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Kesitsel karşılaştırmalı veriler, çalışma alanlarından Ocak ayından Mart 2010'a kadar üç aylık bir sürede toplanmıştır. Sonuç olarak; iklim değişikliği ve cinsiyet eşitsizliğinin hanehalkı gıda güvencesinin sağlanmasına yönelik tehdit oluşturduğu belirlenmiştir. İklim değişimi etkilerinin yoğunluğu ile cinsiyet eşitsizliği durumundan doğan savunmasızlığın birbiriyle ilişkili olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Sonuçlara göre, iklim değişiminden, cinsiyet rolleri, sorumluluklar ve geçim kaynakları etkilenmekte ve bu durum hane kaynaklarının kalitesini ve miktarını azaltmaktadır.

Quisumbing vd. (2011) çalışmasında, gıda güvencesi-üretimi, gıdaya ekonomik erişim ve beslenme güvencesi üzerine yapılmış araştırmalar tarihsel sıralamaya göre içerik analiziyle incelenmiştir. Çalışmaya sonuçlarına göre, gelişmekte olan ülkelerdeki kadınlar, ailelerinin gıda ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir rol oynamaktadır. Kadınların hanenin gelirini kontrol etmesi halinde, hanehalkı gıda güvencesi, çocuk sağlığı ve okullaşma üzerinde erkeklerin kontrolünde olduğundan daha büyük bir etkiye sahip oldukları görülmüştür.

Kassie vd. (2013) çalışmasında; Kenya'da kırsal kesimde yaşayan hanelerde cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesi durumu incelenmiştir. Çalışma, Kenya'nın beş ilçesindeki 88 köyde 605 hanehalkı üzerinde anket uygulamasıyla

yapılmıştır. Örnekleme yer alan kadınların %72,3'ü bekar, boşanmış ya da dul olarak %27,7'si eşinden ayrı olarak yaşayan kadın reisli hanelerde. Kadın reisli hanelerin %9,6'sının, reisi erkek olan hanelerin ise %4,9'unun kronik gıda güvencesizliğinden muzdarip olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde reisi kadın olan hanelerin %47,6'sı ve reisi erkek olan hanelerin %37,4'ü geçici gıda güvencesizliğine maruz kalmıştır. Reisi erkek olan haneler ile reisi kadın olan haneler arasındaki gıda güvencesi bakımından önemli farklılıklar olduğu ve kadın reisli hanelerin nispeten gıda güvencesizliğine maruziyetlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Bekar, boşanmış ya da dul olan kadın reisli hanelerin kronik gıda güvencesizliğine maruziyetlerinin (%10,7), eşinden ayrı yaşayan kadın reisli hanelere göre (%7,3) daha yüksek olduğu görülmüştür. Reisi kadın olan hanelerin cinsiyet eşitsizliğine maruziyetleri dolayısıyla, reisi erkek olan hanelerden daha az gıda güvencesine sahip olabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Shafqat vd. (2013) çalışmasında çocuklarda yaş, vücut ağırlığı, beslenme durumu parametrelerine göre annelerin okuryazarlık ve sağlık durumları incelenmiştir. Beş yaşından küçük çocukların beslenme durumunu ve yetersiz beslenme açısından potansiyel risk faktörlerini değerlendirmek üzere rastgele seçilen 393 hane üzerinde altı aylık süreç için kesitsel bir çalışma yürütmüştür. Pakistan'da yürütülen bu çalışmaya, 0-59 aylık çocuklar ve anneleri dahil edilmiştir. Çocukların beslenme durumu değerlendirmesinde 245 (%62,3) çocuğun normal, 148 çocuğun malnütrisyonlu olduğu bulunmuştur. 148 çocuktan 77'sinin yetersiz ve dengesiz beslendiği, 71'inin ise aşırı yetersiz beslendiği bulunmuştur. Sağlıklı çocukların verileri malnütrisyonlu çocuklarla kıyaslandığında, annenin okuryazarlığının, sağlığının, çalışma durumunun çocuğun gıda güvencesini etkileyen önemli belirleyiciler olduğu saptanmıştır. Çocuklarda normal ağırlıkta olma oranı, okur-yazar annelerin çocuklarında %83,3 iken, okuryazar olmayanların çocuklarında %16,7 olarak belirlenmiştir. Çocuğun gıda güvencesinin, annenin okuryazarlığı, sağlık bilinci ve çocuk yetiştirme uygulamaları ile güçlü bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Raj vd. (2014)'nin yaptıkları çalışma, Güney Asya'da beş yaşın altındaki çocukların kardeş sayılarının ve cinsiyetlerinin malnütrisyon üzerine etkilerini

incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma, Bangladeş'teki (n=7,861), Hindistan'daki (n=46,655) ve Nepal'deki (n=2,475) beş yaş altı çocukların Nüfus ve Sağlık Araştırması verilerine dayalı olarak yürütülmüş ve kardeş sayısı-cinsiyet-kötü beslenme ilişkisi antropometrik verilere dayanarak (bodurluk, kavruklu ve zayıflık) değerlendirilmiştir. Erkek kardeş sayısının çokluğu, erkek çocuklar için değilse bile kız kardeşler için gıda güvencesizliğine maruziyeti artıran bir etken olarak bulunmuştur. Daha fazla erkek kardeşe veya kız kardeşe sahip olmak hem erkek hem de kızlar için bodurluk oranını artırıcı bir etken olmakla birlikte üçten fazla kız kardeşe sahip olmanın şiddetli bodurluk üzerindeki etkisi erkeklere kıyasla kızlarda anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Üç veya daha fazla kız kardeş, kızlar için ciddi derecede zayıflık etkeniyken erkekler için bu durum söz konusu olmamıştır. Erkek çocuk için malnütrisyon durumu, kardeş sayısı unsurundan daha az etkilenmektedir. Araştırmada, cinsiyet ayrımının Güney Asya'daki çocukların beslenmesini ve gıda güvencesini etkileyebildiği görülmüştür.

Tibesigwa vd. (2015) tarafından, Güney Afrika'da iklim değişiminin cinsiyet eşitsizliği ve gıda güvencesine etkileri üzerine bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmada, Agincourt Sağlık ve Demografik Gözetim Sistemi sahasındaki dokuz köyden rastgele seçilen 590 hanehalkının sistem verileri ve Toplumsal Sosyoekolojik Sistemlerde Sürdürülebilirlik panel çalışmasından elde edilen hanehalkı verileri kullanılmıştır. Bu verilerin değişimi 2010-2012 yılları arasında düzenli olarak takip edilmiştir. Sahra altı Afrika'daki iklim ve hava olayları değişikliğinin, orantısız bir şekilde reisi kadın olan hanelerde gıda güvencesizliğine sebep olabildiği saptanmıştır. Sonuçlar; reisi erkek olan hanelerin, reisi kadın olan hanelerden daha fazla gıda güvencesine sahip olduğunu ve cinsiyet eşitsizliğinin gıda güvencesini etkilediğini doğrulamıştır. Tarıma katılım ve kaynakların kullanımı, gıda tüketim miktarını ve gıda güvencesini etkilemektedir. Bununla birlikte; bekar, boşanmış ya da ayrı yaşayan kadının reis olduğu haneler arasında gıda güvencesi açısından da farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Ayrıca, hava koşullarının değişmesine bağlı mahsul yetersizliği, hem erkek hem de kadın reisli hanelerin gıda güvencesini tehdit ettiği belirtilmiştir.

Aktaş ve Angın (2016)'nin araştırmalarında cinsiyet faktörünün aile içindeki beslenme ile ilgili uygulamalarda tutum ve davranışları nasıl şekillendirdiğine ilişkin üniversite öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseninde gerçekteştirilen araştırmanın çalışma grubunu üniversite öğrencileri (n=27) oluşturmuştur. Araştırmada “ikiz doğan bebeklerden kız olan bebeğin emzirilmediği erkek bebeğin emzirildiği”, “ailedeki tüm çocukların erkek olanın ismi ile sofraya çağırıldığı”, “öğün planlanırken erkek olan çocuğun istekleri doğrultusunda yemek yapıldığı”, “erkek çocuk isteyince ikinci tabak yemeğin verildiği, kız çocuğa ise ikinci tabağın kilo aldığı gerekçesiyle verilmediği”, “sofraya baba oturmadan oturulmadığı ya da baba kalkmadan sofradan kalkılmadığı” gibi ifadeler kullandıklarını saptamışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre, cinsiyet faktörünün aile içindeki beslenme ile ilgili uygulamalarda tutumları ve davranışları etkilediği çıkarımına ulaşılmıştır. Üniversite öğrencileri, aile içerisinde erkek olmanın getirdiği avantajlara işaret etmişler, bu durumun geleneksel cinsiyet normlarından kaynaklandığına dikkat çekmişlerdir. Özellikle kız öğrenciler, cinsiyet normlarından kaynaklanan ayrımcılığın olumsuz duygusal yaşantılara neden olabileceğine vurgu yapmışlardır.

Abdullah vd. (2017)'nin araştırmasında, Pakistan'ın kuzeyindeki kırsal hanelerde gıda güvencesini etkileyen faktörler incelenmiştir. Çalışma rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenen 294 kırsal hane halkı üzerinde (233 erkek, 61 kadın), yüz yüze görüşme yoluyla 2016 yılının haziran ve temmuz ayları sürecinde yürütölmüştür. Ankete katılanların %81'i, hane gıda güvencelerinin iyi olduğunu ve hane halkının gıda erişiminin yeterli olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların % 19'u ise gıdaya erişimlerinin yeterli olmadığını düşünmektedir. Anket sonuçlarına göre katılımcıların yaklaşık %22'si yakın gelecekte gıdaların tükeneceğinden korkmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre; yaş, cinsiyet, eğitim, gelir durumu, işsizlik, enflasyon (Odds ratio: 30.017), varlık durumu ve sağlık faktörlerinin hane halkı gıda güvencesini belirleyen önemli faktörler olduğu ortaya koyulmuştur.

Ghale vd. (2018)'nin yaptıkları çalışmada, Nepal'deki gıda politikaları ve programlarını cinsiyet bağlamında incelemek amaçlanmıştır. Gıda güvencesinin

ilkeleri, gıda politikaları ve cinsiyetle ilgili çalışmalar, 1980-2018 yılları arasında içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma kapsamında “Gıda güvencesinin belirlenmesinde cinsiyet etmeni ve gıda egemenliği” ve “Gıda politikalarının ve uygulamalarının cinsiyet duyarlılığı” üzerinde yapılmış belli araştırmalar incelenmiştir. Çalışmada, gıda güvencesi ve gıda hakkı politikalarının kadınları ve erkekleri farklı şekilde etkilediği sonucuna varılmıştır. Kadının toprak edinme hakkının bulunmayışı, gıdaya erişimi önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Çalışmada, toplumsal cinsiyete duyarlı gıda sistemlerini teşvik etmek için önerilen çerçevelerin ve toplumsal cinsiyete duyarlı gıda politikaları ve programlarının uygulanmasının önemi vurgulanmaktadır. Bireylerin, ailelerin ve toplulukların davranışsal değişiminin herkes için gıda hakkı sağlama konusunda çok önemli olduğu sonucuna varılmaktadır.

Voola vd. (2018) yaptıkları çalışma, yoksulluk çerçevesinde gıda refahını sağlamak için Güney Hindistan’da yaşayan fakir aileler arasındaki gıda tüketimi uygulamalarının dinamiklerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada; Güney Hindistan'ın kırsal bölgelerinde yaşayan fakir ailelerin gıda tüketim durumlarını belirlemek üzere 25 kadın katılımcı ile nitel görüşme yapılmıştır. Çalışmada, gıda refahına ulaşmada kadının rolünün altı çizilmiştir. Yoksul ailelerdeki kadının, gıda ile olan günlük etkileşimlerinin ve gıda üretiminde kadın ve erkeğin güç hegemonyasının, gıda güvencesinde kadın-erkek eşitsizliğine neden olduğu ifade edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; kadınların çoğunun, günlerini hanedeki işlerle geçirdikleri, gıdanın bulunabilirliğine ve üretimine bir katkıda bulunamadıkları belirlenmiştir. Bu durumun, kadınların gıda refahını etkilediği düşünülmektedir. Bir diğer sonuca göre, özellikle kız çocuklarına yemek pişirmenin öğretildiği ve erkek çocuklarının bu konuda hep geri planda tutulduğu ifade edilmiştir.

Broussard (2019); gıda güvencesizliğinde cinsiyetler arası farklılıkları incelemek amacıyla çalışma yürütmüştür. Çalışmada, 2014 yılında FAO’nun “Açlığın Sesi” projesi kapsamında uyguladığı FIES-SM sorularından oluşan Gallup Dünya Anketi (GWP) sonuç verileri kullanılmıştır. Bu veriler, 2005 yılından itibaren ülkeler için seçilmiş yaklaşık 1000’er kişilik katılımcılardan elde edilmiştir. Katılımcı

verilerinin, her ülke için yaklaşık yarısının kadın nüfusundan alındığı ve katılımcıların 15 yaş ve üzerinde olduğu bilinmektedir. Anketler katılımcılara telefon üzerinden ya da yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır. GWP 2014 yılı verileri (analiz edilen 146 ülke) kullanılarak yapılan bu çalışmada kadınların, erkeklere göre gıda güvencesizliğine maruz olma olasılıklarının daha yüksek olduğu gösterilmiştir. Çalışmaya göre, gıda güvencesizliğine cinsiyet eşitsizliğinin etkisi ve gıda güvencesizliğinin şiddeti, bölgelere ve ülkelere göre değişmektedir. Avrupa Birliği'nin gelişmiş ülkelerinde, kadınların gıda güvencesizliği yaşama olasılığının erkeklerden %4,7 daha fazla olduğu; Güney Asya ve Sahra Altı Afrika'nın fakir ülkelerinde, kadınların erkeklere göre ciddi derecede gıda güvencesizliği yaşama ihtimalinin %2,0 oranında daha yüksek olduğu bulunmuştur. Hanehalkı gelirinde, eğitimde ve sosyal çevrede yaşanan cinsiyet eşitsizliğinin, gıda güvencesizliği nedenlerinden birini oluşturduğu bulunmuştur.

Graham vd. (2019) yaptıkları çalışmada; cinsiyet değişkenine göre gıda güvencesizliği ile yaşam doyumu ilişkisi incelenmiştir. Gıda güvencesizliği, düşük yaşam doyumunun önemli bir belirleyicisi olarak ele alınmış ve bu çalışmada, "eşit derecede gıda güvencesizliğine sahip olan kadın ve erkekteki yaşam doyumu algısı karşılaştırıldığında kadında yaşam doyumu daha düşüktür" hipotezi sınanmıştır. Çalışmanın kesitsel verileri 2014 yılında GWP tarafından 142 farklı ülkeden FIES-SM soruları ile elde edilmiştir. Araştırmada, kadınların gıda güvencesizliği oranları erkeklere göre kontrolsüz (Odds Ratio:1.14, %95 CI=1.11-1.16) ve kontrollü (Odds Ratio:1.04, %95 CI=1.01-1.07) modellerde daha yüksek bulunmuştur. Gıda güvencesizliği durumunda erkeklerin eşlerine göre yaşam doyumları daha düşüktür (Odds Ratio: 0.83,% 95 CI=0.81-0.86). Araştırmada, gıda güvencesizliği yaşayan erkekler ve kadınlar arasında yaşam doyumlarının farklılaşmasına ilişkin kanıtlar sağlandığı bildirilmiştir. Ayrıca, gıda güvencesizliği durumunda yaşam doyumunun erkekler için neden daha düşük olduğu, toplumlar için gıda güvencesizliğinin sonuçlarının neler olduğu ve bu durumların ulusal politikalar için ne gibi etkileri olduğuna yönelik araştırma yapılması önerisi getirilmiştir.

Larson vd. (2019) çalışmasında; Batı Honduras'ta cinsiyet ayrımı ile gıda güvencesi ve hanede gıda çeşitliliği arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma, 562 hanede %41'i erkek %59'u kadın olmak üzere 953 kişi üzerinde anket yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Gıda güvencesizliğine maruziyeti belirlemek amacıyla FIES-SM kullanılmıştır. Hanehalkının 18 yaşından büyük yetişkin üyeleri araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmada, hanenin geçimini sağlayan erkek ya da kadının hane geliri üzerinde hak sahibi olması durumunda hanede gıda güvencesizliği durumları incelenmiştir. Gıda güvencesinin bulunabilirlik, erişim, kullanım ve sürdürülebilirlik ilkelerine göre, kadınların erkeklerden daha çok gıda güvencesizliğine maruz kaldığı ve tek başına kadınların geçimi sağladığı hanelerde (kadın reisli hane), hanenin gıda güvencesizliğine maruziyetinin şiddetinin arttığı görülmüştür. Bunun yanı sıra çalışan kadınların hane geliri üzerinde hak sahibi olduklarında hanede gıda çeşitliliğinin arttığı ve gıda güvencesine sahip olabildikleri görülmüştür. Kadın reisli hanelerdeki kadınların, diğer hanelerdeki kadınlara göre meyve ve sebze tüketme imkanlarının düşük olduğu ve bu durumun gıda güvencesizliği riskini artırdığı belirtilmiştir. Kadınların sadece %30,4'ünün (ve kadın reisli hanelerdeki kadınların %22,2'sinin) yeterli gıda çeşidini tüketebildiği saptanmıştır. Kadının malvarlığı ve mülkiyet hakkı ile gıda güvencesi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Quinonez (2019) tarafından; Latin Amerika'da cinsiyet eşitsizliği algısı ve bunun gıda güvencesizliği ile ilişkisini değerlendirmek amacıyla kesitsel bir çalışma yapılmıştır. Çalışma için 2014–2017 yılları arasında 18 Latin Amerika ülkesinden (n=64.390) gelen GWP verileri kullanılarak gıda güvencesi durumu FIES-SM ile ölçülmüştür. Çalışmada gıda güvencesizliği yaşayan bireylerin (%65,0), gıda güvencesine sahip olanlara (%59,0) kıyasla, “kadınlara daha az saygı duydukları” gösterilmiştir. Kadınların %43'ünden daha fazlasının kendilerine yapılan toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik saygısız tutumların farkında oldukları bulunmuştur. Sonuçlar, cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutumun, gıda güvencesizliğine maruz kalan bireylerde daha yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Gıda güvencesizliği, sosyal destek eksikliği ve düşük eğitim seviyesinin cinsiyet eşitsizliği ile güçlü şekilde ilişkili olduğu gösterilmiştir.

Tayal (2019) çalışmasını, Sahra altı Afrika ülkelerinde yaşanan cinsiyet eşitsizliğinin, gıda güvencesizliğine etkisini belirlemek amacıyla yürütmüştür. Çalışmada, 20 Sahra Altı Afrika ülkesi için belirlenen 16 yıllık (1999-2015) zaman dilimi içinde, Dünya Bankası gelişim göstergelerinin cinsiyet eşitsizliği ve FAO'nun gıda güvencesi istatistikleri kullanılmıştır. Çalışmada, cinsiyet eşitsizliğinin eğitim, işgücüne katılım ve sağlık üzerindeki etkilerinin gıda güvencesine etkisi incelenmiştir. Bulgular, Sahra-altı Afrika'da yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin bölgedeki gıda güvencesi düzeyi üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu göstermiştir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortaöğretim düzeyinden itibaren eğitim hayatını olumsuz etkilediği, kadınların işgücüne katılım oranlarını düşürdüğü ve yetersiz beslenmelerine sebep olabildiği görülmüştür. Cinsiyet eşitsizliğinin eğitime, işgücüne katılıma ve sağlığa olumsuz etkileri sebebiyle ortaya çıkabilen ergen doğurganlık oranının ve anne ölüm oranlarının artışı gıda güvencesizliğinin şiddetini belirleyen iki önemli faktör olarak bulunmuştur. Ergen doğurganlık oranındaki birim artışın; yetersiz beslenme oranını %19,4 artırdığı, hanede gıdaya ayrılan bütçeyi %1,15 oranında düşürdüğü gösterilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, yeri, zamanı, evreni, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi alt başlıkları yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli, Yeri ve Zamanı

Araştırmada, evli çiftlerin gıda güvencesizliği deneyimleri ile gıda güvencesi ve güvencesizliğine yönelik tutum ve davranışlarının, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır.

Yapılan bu araştırmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak örneklem üzerinde yapılan tarama olarak bilinmektedir. Bu tarama, izleme ya da kesit alma yaklaşımıyla yapılmaktadır. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde tanımlanmaya çalışılmaktadır. Çalışmaya dahil edilenler üzerinde herhangi bir değişiklik yapma çabası gösterilememektedir (Karasar, 2014).

Araştırma, Konya ili, Selçuklu, Meram ve Karatay ilçelerinde, Temmuz 2019 - Aralık 2019 tarihleri arasında yürütülmüştür.

3.2. Araştırma Evreni ve Çalışma Grubu

Araştırma, Konya ilinde gelişigüzel örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 260 kadın ve 260 erkek, toplamda 520 evli birey (aynı hanede yaşayan 260 evli çift) üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde Güç (Power) Analizi yöntemi kullanılmıştır. G*Power 3.1.9.2 programına parametreler etki boyu için 0.20, yanılma payı (α) için 0.05 ve güç ($1-\beta$) için 0.95 olarak girilmiştir. Hesaplama sonucu örneklem büyüklüğü 470 olarak tespit edilmiştir. Veri kayıpları göz önüne alındığında +50

katılımcıya da ulaşılmasının yararlı olacağı planlanmıştır. Çalışma, aynı hanede yaşayan 520 evli birey (260 kadın ve 260 erkek) ile gerçekleştirilmiştir.

3.3. Araştırma Verilerinin Toplanması

Çalışmada veri toplama aracı olarak, anket formu kullanılmıştır (EK-1). Anket formu dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, katılımcıların (520 evli birey), sosyo-demografik durumlarının belirlenmesinde kullanılan sekiz sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu; ikinci bölümde sekiz sorudan oluşan FIES-SM soruları yer almaktadır. Üçüncü bölümde toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutumların belirlenebilmesi için 12 sorudan oluşan TCE-GG Tutum ölçeği bulunmaktadır. Son bölümde ise toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik davranışların saptanması için 11 sorudan oluşan TCE-GG Davranış ölçeği soruları yer almaktadır.

Araştırmada kullanılan veri toplama aracının geliştirilmesi aşamasında, İngilizce ve Türkçe literatür (tez, makale, bildiri, kitap, bilimsel araştırma vb.) incelenmiştir. Araştırmada kullanılan TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış ölçekleri, ilgili literatüre dayalı olarak hazırlanmıştır. Ölçeklerin hazırlanmasında Gittelsohn, 1997; Hyder vd., 2005; Kerr, 2005; Guha-Khasnobis ve Hazarika, 2007; Meludu vd., 2008; Ibnouf, 2009; FAO, 2011a; Quisumbing vd.,2011; Shafqat vd., 2013; FAO, 2015; FAO, 2016; Abdullah vd.; 2017, Voola vd., 2018 ve Quinonez (2019)'in kaynaklarından yararlanılmıştır. TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış ölçeklerinin geçerlilik ve güvenilirlikleri test edilmiştir. Bu ölçeklere ilişkin bulgular Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13, Tablo 14 ve Tablo 15'te yer almaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, meslek, hanenin aylık geliri ve bu gelirden gıdaya ayrılan pay ile hane ekonomisine, gıdaya ayrılan bütçeye ve gıda güvencesine yönelik öz değerlendirmeleri içeren sekiz sorudan oluşmaktadır.

3.3.2. Gıda Güvencesizliği Deneyim Ölçeği (FIES-SM)

Araştırmada hanehalkının gıda güvencesizliğini belirleyebilmek amacıyla FIES-SM kullanılmıştır. FIES-SM; gelir durumu, cinsiyet, yaş, ırk, etnik köken ve göçmenlik gibi değişkenlere göre gıda güvencesizliği durumunun belirlenmesine yönelik verilerin elde edilmesinde potansiyel bir araç olarak kabul edilmektedir (FAO, 2016).

FIES-SM, gıda güvencesizliğinin az olduğu ülkelerde bile gıda güvencesizliği için güvenilir veriler sunmaktadır. Ülkelerin farklı nüfus grupları üzerinde yürütülen büyük örneklemli araştırmalarda uygulandığında, gıda güvencesizliğinden en fazla etkilenen grupları belirleyebilme potansiyeline sahip bir araç olarak değerlendirilmektedir. Gıda güvencesizliğinin cinsiyet açısından incelenebilmesi, FIES-SM'nin önemli avantajlarından biri olarak kabul edilmektedir. Kadınlar ve erkeklere uygulanan ölçek, cinsiyetler arasında gıda güvencesizliği oranlarının hesaplanması ve karşılaştırılmasında kullanılabilir (FAO, 2013a; Broussard, 2019). Bu ölçek evet / hayır şeklinde yanıtlanan sekiz sorudan oluşmaktadır (EK-1). Gıda güvencesizliğinin şiddeti, FIES-SM'ye verilen 'evet' yanıtlarına göre hesaplanmaktadır (FAO, 2016; Broussard, 2019). Bu çalışmada, gıda güvencesinin şiddetinin belirlenmesinde kullanılan hesaplama yönteminin uygulanmasına ilişkin detaylı açıklamalara ulaşılamamıştır. Bu nedenle, FIES-SM bulguları sayı (s) ve yüzde (%) olarak değerlendirilmiştir.

3.3.3. TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri

Aynı hanede yaşayan evli çiftlerin, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesi/güvencesizliğinde tutum ve davranışlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış ölçekleri geliştirilmiştir.

3.3.3.1. TCE-GG Tutum Ölçeği

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine yönelik tutumları belirleyebilmek amacıyla 12 maddeden oluşan TCE-GG Tutum ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek üç alt boyuttan ('Kadının Görevleri', 'Kadının Sosyo-demografik Durumu' ve

‘Gıda Tüketimi ve Harcamaları’) oluşmaktadır. TCE-GG Tutum ölçeğinin oluşturulmasında daha önceki literatür çalışmalarından faydalanılmıştır. Ölçeğin ilk alt boyutunu (Kadının Görevleri) oluşturan maddelerin geliştirilmesi için Hyder vd., 2005; Kerr, 2005; Meludu vd., 2008; Quisumbing, 2011; Voola vd., 2018 ve Larson vd., 2019 kaynaklarından yararlanılmıştır. Ölçeğin ikinci alt boyutunun (Kadının Sosyo-demografik Durumu) geliştirilmesi için Shafqat vd., 2013; FAO, 2015; Abdullah vd., 2017 ve Larson vd., 2019 çalışmaları kaynak alınmıştır. Ölçeğin üçüncü alt boyutunu (Gıda Tüketimi ve Tercihi) geliştirmek için ise Gittelsohn vd., 1997; FAO, 2011a; FAO, 2015; FAO, 2016 ve Quinonez, 2019 kaynaklarından yararlanılmıştır (EK-1).

3.3.3.2. TCE-GG Davranış Ölçeği

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında gıda güvencesine ilişkin davranışları belirleyebilmek amacıyla 11 maddeden oluşan TCE-GG Davranış ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek üç alt boyuttan (Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi, Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi ve Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale) oluşmaktadır. TCE-GG Davranış ölçeğinin oluşturulmasında daha önceki literatür çalışmalarından faydalanılmıştır. Ölçeğin ilk ve ikinci alt boyutlarını oluşturan maddelerin geliştirilmesi için Gittelsohn vd., 1997; Ibnouf, 2009; FAO, 2011a; FAO, 2016 ve Quisumbing 2019 kaynaklarından yararlanılmıştır. Ölçeğin üçüncü alt boyutunun geliştirilmesinde ise FAO, 2011a ve FAO, 2015 kaynaklarından yararlanılmıştır (EK-1).

Araştırmanın veri toplama aracı, aynı hanede yaşayan 260 evli çiftle, kendi hanelerinde, yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak uygulanmıştır. Araştırmaya katılan bireyler, araştırmanın amacı ve önemi hakkında sözlü olarak bilgilendirilip onamları alınmıştır. Bu bilgilendirme ve onam alma süreci, çalışmada kullanılan anketin giriş bölümünde bulunan, araştırmayı açıklayan ve katılımlarını isteyen bir metin yardımıyla sağlanmış ve kabul ettiklerini bildiren gönüllüler çalışmaya alınmıştır. Çalışma kapsamındaki evli çiftlerle görüşülüp onam alınan çiftlerle anket uygulaması yapılmıştır.

3.4. Araştırma Verilerinin Analizi

Çalışma sonucu elde edilen verilerin analizi, ortaya konulan hipotezler doğrultusunda Statistical Package for Social Science for Windows SPSS 22.0 paket programı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma verileri; sayı (s), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{X}) \pm standart sapma (SS), minimum ve maksimum değerleri ile sunulmuştur. Verilerin normalliği Anderson-Darling normallik testi ile varyansların homojenliği ise Levene testi ile kontrol edilmiştir. TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış leklerinin güvenilirliği Cronbach Alpha, geçerliliği ise açıklayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Ölçek puanı ortalamalarının gruplara göre farklılıklarının test edilmesinde student t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Welch testlerinden yararlanılmıştır. ANOVA ve Welch testinden sonra anlamlı farklılık bulunan durumlarda ikili karşılaştırmalar için sırasıyla Tukey HSD ve Games-Howell post-hoc testlerinden yararlanılmıştır. TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış lekleri ve alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir.

Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kullanılmış olup $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir ilişkinin olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen veriler analiz edilerek diğer bilimsel çalışma sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcıların demografik özelliklerinden cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, meslek dağılımları ve aylık gelir durumları Tablo 2’de verilmiştir. Evli çiftlerden oluşması sebebiyle katılımcıların %50’si erkek, %50’si kadındır. Evli çiftlerin %16,9’u 18–29 yaş, %35’i 30–39 yaş, %36,2’si 40–49 yaş ve %11,9’u 50 ve üzeri yaş grubundadır.

Tablo-2: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellik	Sayı (s)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	260	50
Kadın	260	50
Yaş (yıl)		
19 – 29	88	16,9
30 – 39	182	35,0
40 – 49	188	36,2
50 ve üzeri	62	11,9
Öğrenim Durumu		
İlkokul Mezunu	109	21,0
Ortaokul Mezunu	48	9,2
Lise Mezunu	117	22,5
Ön Lisans Mezunu	33	6,3
Lisans ve Lisansüstü	213	41,0
Meslek		
Memur	130	25,0
Emekli	16	3,1
Ev Hanımı	120	23,1
Serbest Meslek	46	8,8
İşçi	148	28,5
Diğer (Tekniker ve Mühendis)	60	11,5
Aylık Gelir		
Açlık Sınırı ve Altında	127	%24,4
Yoksulluk Sınırı ve Altında	393	%75,6

Evli çiftler, öğrenim durumu açısından incelendiğinde; %21'inin ilköğretim, %9,2'sinin ortaokul, %22,5'inin lise, %6,3'ünün ön lisans ve %41'inin lisans ve lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcıların % 25'inin memur, %3,1'inin emekli, %23,1'inin ev hanımı olduğu, %8,8'inin serbest meslek ile uğraştığı, %28,5'inin işçi ve %11,5'inin tekniker ve mühendislik gibi diğer meslek gruplarından olduğu görülmüştür. Evli çiftlerin %24,4'ünün aylık gelirinin açlık sınırı ve altında, %75,6'sının yoksulluk sınırı ve altında olduğu bulunmuştur.

Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcama tutarı (açlık sınırı) 2.219,45 TL iken gıda harcaması ile birlikte giyim, konut, ulaşım, eğitim, sağlık vb. ihtiyaçlar için yapılması zorunlu aylık harcamaların toplam tutarı (yoksulluk sınırı) 7.229,49 TL olarak belirlenmiştir (TÜRK-İŞ, Ocak 2020).

Tablo-3: Katılımcıların Aylık Gelir Durumlarına Göre Gıda Harcamaları

Gıda Harcamaları	Aylık Gelir, s (%)		Toplam	p-değeri	x ²
	Açlık Sınırı ve Altında	Yoksulluk Sınırı ve Altında			
500 TL'den az	28 (22)a	9 (2,3)b	37 (7,1)		
500 – 999 TL	68 (53,5)a	78 (19,8)b	146 (28,1)		
1000 – 1499 TL	26 (20,5)a	130 (33,1)b	156 (30)	<0,001*	146,705
1500 – 1999 TL	4 (3,1)a	102 (26)b	106 (20,4)		
2000 TL ve üzeri	1 (0,8)a	74 (18,8)b	75 (14,4)		
Toplam	127 (100)	393 (100)	520		

* Yates süreklilik düzeltilmiş ki-kare testi sonucu anlamlılık değeri

Katılımcıların toplam aylık gelirleri ile gıda harcamaları arasındaki ilişki Tablo 3'te verilmiştir. Gıdaya harcamaları ile aylık gelir arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). Sütun oranları Bonferroni düzeltilmiş olarak karşılaştırıldığında, açlık sınırı ve altında geliri olanlar ile yoksulluk sınırı ve altında olanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, açlık sınırı ve altında geliri olanların, gelirden gıdaya ayırdıkları en yüksek pay %53,5 ile 500-

999 TL arası iken, yoksulluk sınırı ve altında olanların en yüksek payı ise %33,1 ile 1000-1999 TL aralığıdır.

4.2. FIES-SM Değerlendirmesi

Bu bölümde, evli çiftlerin son 12 ay içinde gıda güvencesi ile ilgili yaşadıkları deneyimlerin FIES-SM ile ölçümüne ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo-4: FIES-SM Tanımlayıcı İstatistikleri

FIES-SM Boyutları	Hayır		Evet	
	s	%	s	%
Kaygı	346	66,5	174	33,5
Sağlıklı	364	70	156	30
Az Çeşitte Gıda	328	63,1	192	36,9
Öğün Atlama	407	78,3	113	21,7
Yetersiz Beslenme	384	73,8	136	26,2
Gıdanın Tükenmesi	337	64,8	183	35,2
Açlık	431	82,9	89	17,1
Tüm Gün Aç Kalma	466	89,6	54	10,4
Ortalama ± SS	0,26 ± 0,31			

FIES-SM’de yer alan sekiz sorunun (EK-1) her biri gıda güvencesizliğinin farklı boyutlarına işaret etmektedir. Bunlar; ‘kaygı’, ‘sağlıklı’, ‘az çeşitte gıda’, ‘öğün atlama’, ‘yetersiz beslenme’, ‘gıdanın tükenmesi’, ‘açlık’ ve ‘tüm gün aç kalma’ boyutlarından oluşmaktadır. FIES-SM’de yer alan boyutların sayısı (s), yüzde (%) ve ortalama ($X \pm SS$) değerleri ölçülmüş olup bulgular Tablo 4’te verilmiştir. Ölçeğin ‘kaygı’ boyutunu temsil eden “Son 12 ay boyunca hiç para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı yeterli gıda bulamayabileceğiniz için kaygılandığınız oldu mu?” sorusuna verilen hayır yanıtı (%66,5), gıda güvencesizliği yaşayacağı konusunda evli çiftlerin yarısından fazlasının endişe etmediğini göstermiştir.

Ölçeğin ‘Sağlıklı’ boyutunu temsil eden “Hala son 12 ay’ı düşünerek; para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı sağlıklı ve besleyici gıda yiyemediğiniz oldu mu?” sorusuna evli çiftlerin %70,0’i hayır yanıtını vermiştir. Bu bulgu, katılımcıların neredeyse $\frac{3}{4}$ ‘ünün son bir yılda sağlıklı ve besleyici gıda tüketiminde sorun yaşamadıkları anlamına gelmektedir.

‘Az Çeşitte Gıda’ boyutunu inceleyen FIES-SM’nin “Son 12 ay boyunca hiç para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı sadece birkaç tür gıda yediğiniz oldu mu?” sorusuna verilen %63,1 oranında ‘hayır’ yanıtına göre, katılımcıların yarıdan fazlası son 12 ay içinde farklı çeşitte gıdaları tüketme şansına sahip olabilmıştır.

Ölçeğin ‘Öğün atlama’ boyutu olan “Para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı öğün atlamak zorunda kaldığınız oldu mu?” sorusuna verilen cevaplara göre, katılımcıların %78,3’ünün son 12 ay içinde kaynak yetersizliğinden dolayı öğün atlamadığı belirlenmiştir.

‘Yetersiz beslenme’ boyutu olan “Son 12 ay’ı düşünerek, para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı yemeniz gerektiğini düşündüğünüzden daha az yediğiniz oldu mu?” sorusunun verilen yanıtlarına göre çoğunluk (%73,8) son 12 ay içinde yeterli besin tüketimini sağlayabilmiştir.

Ölçeğin ‘Gıdanın tükenmesi’ boyutu olan “Para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı hanenizdeki gıdaların tükendiği oldu mu?” sorusuna verilen cevaplar, evli çiftlerin son bir yıl içinde %64,8’inin yeterli gıdaya erişebildiklerini göstermektedir.

‘Açlık’ boyutu olan “Yemek için para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı karnınız aç olmasına rağmen yemek yemediğiniz oldu mu?” sorusuna katılımcıların %82,9’unun ‘hayır’ yanıtı, son 12 ay içinde kaynak yetersizliği sebebiyle çoğunluğun açlık çekmediğini göstermektedir.

Ölçeğin ‘Tüm gün aç kalma’ boyutu “Son 12 ay içerisinde; para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı tam bir gün boyunca yemek yemeden durduğunuz oldu mu?” sorusuna katılımcılar %89,6’sı ‘hayır’ yanıtını vermiştir.

FIES-SM’de yer alan soruların ortalama puanları ($X \pm SS$) 0.26 ± 0.31 ’dir. Katılımcıların FIES-SM’ye verdikleri evet ya da hayır cevaplarının ortalama puanının ($X \pm SS$) $0,26 \pm 0,31$ olması, katılımcıların gıda güvencesizliği maruziyetlerinin düşük olduğunun bir göstermektedir. Bu sonuç, EIU’nun küresel gıda güvencesi endeksinde 113 ülke arasından 41. sırada ‘iyi performans’ kategorisindeki Türkiye gıda güvencesi değerleriyle benzerlik göstermektedir (EIU, 2019).

Tablo-5: FIES-SM'nin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

Ölçek Boyutları	Erkek				Kadın				χ^2	p-değeri
	Hayır		Evet		Hayır		Evet			
	s	%	s	%	S	%	s	%		
Kaygı	169	65	91	35	177	68,1	83	31,9	0,553	0,457
Sağlıklı	175	67,3	85	32,7	189	72,7	71	27,3	1,795	0,180
Az Çeşitte Gıda	159	61,2	101	38,8	169	65	91	35	0,826	0,364
Öğün Atlama	191	73,5	69	26,5	216	83,1	44	16,9	7,067	0,008
Yetersiz Beslenme	177	68,1	83	31,9	207	79,6	53	20,4	8,961	0,003
Gıdanın Tükenmesi	164	63,1	96	36,9	173	66,5	87	33,5	0,683	0,409
Açlık	203	78,1	57	21,9	228	87,7	32	12,3	8,473	0,004
Tüm Gün Aç Kalma	224	86,2	36	13,8	242	93,1	18	6,9	6,695	0,010
FIES-SM Ortalama ± SS	0,30 ± 0,33				0,23 ± 0,29					

Veriler ortalama ± standart sapma olarak sunuldu, s: örnek hacmi, genel istatistiksel anlamlılık için $p < 0,05$ kullanıldı.

FIES-SM'de yer alan sekiz soru ve bu sorular katılımcıların cinsiyetlerine göre sayı (s), yüzde (%) ve ortalama ($X \pm SS$) değerleri ölçülmüş olup Tablo 5'te verilmiştir.

FIES-SM'de yer alan 'kaygı', 'sağlıklı', 'az çeşitte gıda' ve 'gıdanın tükenmesi' boyutlarına ilişkin yanıtlar ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunamamıştır ($p > 0,05$).

Ölçeğin 'öğün atlama' boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). Para ya da diğer kaynakların yetersizliği durumunda eşlerden erkeklerin (%26,5), kadınlara göre (%16,9) daha çok öğün atladığı belirlenmiştir.

Ölçeğin 'yetersiz beslenme' boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu fark, eşlerden erkeklerin (%31,9), kadınlardan (%20,4) daha fazla oranda, kaynak ya da para eksikliği durumunda yetersiz miktarda gıda tüketebildiğini göstermektedir.

Ölçeğin 'açlık' boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). Para ya da kaynak eksikliği durumunda, eşlerden erkeklerin (%21,9), kadın katılımcılara (12,3) göre, son 12 ay içinde daha yüksek oranda kendilerini aç bıraktıklarını göstermiştir.

Ölçeğin 'tüm gün aç kalma' sorusuna verilen katılımcı yanıtları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). Eşlerden erkeklerin (%13,8), kadınlara (%6,9) göre, kaynak ya da para eksikliği durumunda tam bir gün boyunca gıda tüketmeden durabilme oranları daha yüksek bulunmuştur.

FIES-SM ortalama puanı, erkeklerde ($0,30 \pm 0,33$) kadınlardan ($0,23 \pm 0,29$) anlamlı şekilde daha yüksektir ($p<0,05$). Bu sonuca göre, eşlerden erkeklerin son 12 ay içinde gıda ya da kaynak yetersizliklerinden dolayı kadınlara göre daha çok gıda güvencesizliğine maruz kalabilmektedir.

Broussard (2019)'ın FIES-SM sorularıyla ölçülen GWP verilerine dayanarak yaptığı çalışmada, AB'nin gelişmiş ülkelerinde kadınların gıda güvencesizliği yaşama olasılığının, erkeklerden %4,7 oranında daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu çalışmaya göre, Güney Asya ve Sahra altı Afrika'daki kadın nüfusun şiddetli gıda güvencesizliğine maruz kalma olasılığının (%2,0), erkeklerden daha yüksek olduğu gösterilmiştir.

Graham vd. (2019)'nin, FIES-SM soruları uygulanan 146 ülkeden alınan GWP verilerine dayanan çalışmalarının sonuçlarına göre kadınların, erkeklerden daha çok gıda güvencesizliğine maruz kalabildiği bildirilmiştir.

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından yayınlanan Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu 2019'da kadın nüfusu, yaşam süresi, sağlık olanaklarına erişim gibi 70 kriter değerlendirilmiştir. Değerlendirmeye alınan 149 ülke arasından Türkiye, cinsiyet eşitliğini sağlama konusunda 130. sırada yer almıştır (SKD Türkiye, 2019).

Tablo-6: FIES-SM'nin Gelir Değişkenine Göre Değerlendirilmesi

Ölçek Boyutları	Açlık sınırı ve altında				Yoksulluk sınırı ve altında				χ^2	P
	Hayır		Evet		Hayır		Evet			
	S	%	s	%	s	%	s	%		
Kaygı	59	46,5	68	53,5	287	73,0	106	27,0	30,437	0,000
Sağlıklı	56	44,1	71	55,9	308	78,4	85	21,6	53,701	0,000
Az Çeşitte Gıda	44	34,6	83	65,4	284	72,3	109	27,7	58,323	0,000
Öğün Atlama	80	63,0	47	37,0	327	83,2	66	16,8	23,058	0,000
Yetersiz Beslenme	66	52,0	61	48,0	318	80,9	75	19,1	41,644	0,000
Gıdanın Tükenmesi	43	33,9	84	66,1	294	74,8	99	25,2	70,574	0,000
Açlık	88	69,3	39	30,7	343	87,3	50	12,7	21,888	0,000
Tüm Gün Aç Kalma	103	81,1	24	18,9	363	92,4	30	7,6	13,086	0,000
FIES-SM Ortalama \pm SS	0,47 \pm 0,32				0,20 \pm 0,28					0,000

FIES-SM'de yer alan sekiz soru ve bu soruların evli çiftlerin gelir durumuna göre sayı (s), yüzde (%) ve ortalama ($X \pm SS$) değerleri ölçülmüş olup Tablo 6'da verilmiştir.

FIES-SM'nin 'kaygı', 'sağlıklı', 'az çeşitte gıda', 'öğün atlama', 'yetersiz beslenme', 'gıdanın tükenmesi', 'açlık' ve 'tüm gün aç kalma' boyutları ile gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$).

FIES-SM'den elde edilen ölçek ortalama puanı, açlık sınırı ve altında olanların ($0,47 \pm 0,32$) yoksulluk sınırı ve altında olanlardan ($0,20 \pm 0,28$) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu sonuca göre, gelir durumu açlık sınırı ve altında olan evli çiftler son 12 ay içinde gıda ya da kaynak yetersizliklerinden dolayı yoksulluk sınırı ve altında olanlara göre daha çok gıda güvencesizliğine maruz kalabilmektedir. Bu sebeple, gelir durumunun gıda güvencesinin önemli belirleyicilerinden biri olduğu sonucuna varılabilir.

4.3. TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçeklerinin Güvenilirlik ve Geçerliliği

Bu bölümde, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Gıda Güvencesi anket formunda yer alan TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış ölçeklerinin güvenilirlik ve geçerliliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.3.1. TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçeklerinin Güvenilirliği

Çalışmada yer alan ölçeklerin güvenilirliğinin saptanmasında içsel tutarlılık yöntemi tercih edilmiş ve Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Özdamar'a (1999) göre Cronbach Alfa katsayısının 0,40-0,60 arasında olması ölçüm araçlarının güvenilir, 0,60-0,80 arasında olması oldukça güvenilir ve 0,80-1,00 arasında olması yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Çalışmada yer alan ölçeklere ilişkin hesaplanan Cronbach alpha katsayıları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo-7: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Gıda Güvencesine Yönelik Tutum ve Davranış Ölçeklerinin Güvenilirlik Katsayıları

Ölçek	Ölçüm Aralığı	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
TCE-GG Tutum	5'li Likert	13	0,853
TCE-GG Davranış	5'li Likert	11	0,629

TCE-GG Tutum için Cronbach alpha değeri 0,853 ve TCE-GG Davranış için Cronbach alpha değeri 0,629'dur. Bu bilgiler doğrultusunda, ölçeklerin güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

4.3.2. TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçeklerinin Geçerliliği

Çalışmada yer alan ölçeklerin geçerliliğini test etmek için açıklayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi uygulanabilmesi için örneklem büyüklüğünün yeterliliğine karar veren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin 0,60'tan yüksek, ölçekte yer alan maddelerin ilişkili yapıda olup olmadığı belirlemek için kullanılan Bartlett küresellik anlamlı olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2009). Tutum ölçeği için KMO değeri 0,899 olarak hesaplanmış ve 0,60'dan büyük olduğu, ayrıca Bartlett testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=2815.504$, $p<0,05$). Davranış ölçeği için KMO değeri 0,697 olarak hesaplanmış ve

0.60'dan büyük olduğu, ayrıca Bartlett testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=1170.709$, $p<0,05$). Bu sonuca göre, ölçeklerin açıklayıcı faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir. Açıklayıcı faktör analizinde, faktörleri belirlemede temel bileşenler metodu, faktör döndürme tekniklerinden varimax yöntemi kullanılmıştır. Faktör sayısını belirlerken, faktörlerin özdeğerinin 1'den büyük olmasına, açıkladıkları varyansların %5,0'dan fazla olmasına ve toplam açıklanan varyansın %70,0'ı geçmesine dikkat edilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin faktör yükünün 0,45'in üzerinde olması şartına uygun değerlendirme yapılmıştır (Büyüköztürk, 2002). TCE-GG Tutum ölçeği için açıklayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo-8: TCE-GG Tutum Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçek ve Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Toplam Varyans Yüzdesi
Tutum Ölçeği				63,492
TCE-GG Tutum 1			0,773	
TCE-GG Tutum 2			0,852	
TCE-GG Tutum 3		0,751		
TCE-GG Tutum 4		0,753		
TCE-GG Tutum 5		0,505		
TCE-GG Tutum 6	0,732			
TCE-GG Tutum 7	0,835			
TCE-GG Tutum 8	0,854			
TCE-GG Tutum 9	0,873			
TCE-GG Tutum 10	0,779			
TCE-GG Tutum 11	0,735			
TCE-GG Tutum 12	0,739			
Özdeğerler	4,636	1,502	1,482	
Açıklanan Varyans Yüzdesi	38,632	12,513	12,347	

Faktör analizi sonucunda TCE-GG Tutum ölçeğine ilişkin maddeler üç faktöre, TCE-GG Davranış ölçeği maddeleri de üç faktöre indirgenmiştir. TCE-GG Tutum ölçeği maddeleri toplam varyansın %63,492'ini, TCE-GG Davranış ölçeği maddeleri ise toplam varyansın %53,019'unu açıklamaktadırlar.

TCE-GG Tutum ölçeğinde yer alan “Erkekler, kadınlara göre daha çok gıdaya ihtiyaç duyar” maddesi faktör yüklerinin binişikliği (faktör yükleri farkının 0,10'dan

daha az olması) sebebiyle analiz dışı bırakılmıştır. TCE-GG Tutum ölçeğinde geri kalan 12 maddenin faktör yükleri 0,45'in üzerinde hesaplanmıştır. TCE-GG Tutum ölçeğinde Faktör 1'e "Gıda Tüketimi ve Harcamaları", Faktör 2'ye "Kadının Sosyo-Demografik Durumu" ve Faktör 3'e "Kadının Görevleri" isimleri verilmiştir.

'Kadının Görevleri' faktörü "Kadının asli görevi çocuklarının ve eşinin beslenmesidir" ve "Çalışan kadın evine ve çocuklarının beslenmesine daha az zaman ayırır" maddelerinden oluşmaktadır. Bu maddelerin özdeğeri 1,482 ve varyans açıklama yüzdesi ise 12,347'dir.

'Kadının Sosyo-Demografik Durumu' faktörü "Çalışan kadın, aile bütçesine katkı sağladığı için çocuklarına daha fazla çeşitte besin sunabilir", "Eğitim seviyesi yüksek olan kadın (anne), çocuklarının beslenmesine daha fazla önem verir" ve "Hanenin geçimini sadece kadının sağladığı hanelerde (kadın reisli hane), çocuklar yetersiz beslenir" maddelerinden oluşmaktadır. Özdeğeri 1,502 ve varyans açıklama yüzdesi 12,513'dür.

'Gıda Tüketimi ve Harcamaları' faktörü "Hanede gıda ya da kaynak yetersiz iken önce baba ve erkek çocuklar doyurulmalıdır", "Sofraya ilk baba ve erkek çocuk oturmalıdır", "Sofrada baba ve erkek çocuğa daha önce yemek servisi yapılmalıdır", "Baba ve erkek çocuğun beslenmesi/doyurulması anne ve kız çocuğa göre öncelikli olmalıdır.", "Erkek çocuğun, kız çocuğuna göre daha uzun süre emzirilmesi gerekir", "Erkek çocuklara beslenmeleri için kız çocuklarından daha fazla para verilir" ve "Erkek (baba), kendi beslenmesi için kadının (annenin) yaptığından daha fazla harcama yapar" maddelerinden oluşmaktadır. Özdeğeri 4,636 ve varyans açıklama yüzdesi 38,632'dir.

Elde edilen bu sonuçlara göre; TCE-GG Tutum ölçeği ve faktörlerinde yer alan maddelere ilişkin tanımlayıcı istatistiklere Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo-9: TCE-GG Tutum Ölçeği ve Faktörlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçek Faktörleri ve Maddeler	Ort	SS
Kadının Görevleri	3,33	1,15
TCE-GG Tutum 1	3,32	1,40
TCE-GG Tutum 2	3,34	1,32
Kadının Sosyo-Demografik Durumu	3,00	0,87
TCE-GG Tutum 3	3,35	1,21
TCE-GG Tutum 4	3,21	1,33
TCE-GG Tutum 5	2,46	1,18
Gıda Tüketimi ve Harcamaları	1,93	0,93
TCE-GG Tutum 6	1,82	1,14
TCE-GG Tutum 7	1,91	1,15
TCE-GG Tutum 8	1,96	1,15
TCE-GG Tutum 9	1,75	1,06
TCE-GG Tutum 10	1,93	1,15
TCE-GG Tutum 11	2,13	1,18
TCE-GG Tutum 12	2,01	1,14
TCE-GG Tutum Ölçeği Toplam Puanı ($\alpha=0,850$)	2,43	0,74

TCE-GG Tutum ölçeği geneli puan ortalaması $2,43 \pm 0,74$ ve Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı $0,850$ 'dir. Kadının Görevleri faktör ortalaması $3,33 \pm 1,15$, Kadının Sosyo-Demografik Durumu faktör ortalaması $3,0 \pm 0,87$ ve Gıda Tüketimi ve Harcamaları faktör ortalaması $1,93 \pm 0,93$ olarak bulunmuştur. TCE-GG Davranış ölçeği için açıklayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo-10: TCE-GG Davranış Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçek ve Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Toplam Varyans Yüzdesi
Davranış Ölçeği				53,019
TCE-GG Davranış 1	0,526			
TCE-GG Davranış 2	0,705			
TCE-GG Davranış 3	0,761			
TCE-GG Davranış 4			0,704	
TCE-GG Davranış 5	0,639			
TCE-GG Davranış 6			0,453	
TCE-GG Davranış 7			0,591	
TCE-GG Davranış 8		0,899		
TCE-GG Davranış 9		0,897		
TCE-GG Davranış 10			0,704	
TCE-GG Davranış 11	0,548			
Özdeğerler	2,178	1,943	1,711	
Açıklanan Varyans Yüzdesi	19,800	17,662	15,557	

TCE-GG Davranış ölçeğinde yer alan 11 maddenin faktör yükleri 0.45'in üzerinde hesaplanmıştır. Davranış ölçeğinde Faktör 1'e "Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi", Faktör 2'ye "Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale" ve Faktör 3'e "Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi" olarak adlandırılmıştır.

'Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi' faktörü "Eşimin beslenmesine öncelik vermem sebebiyle kendi besinlerimden kısıtlama yapabilirim", "Sofraya ilk erkekleri ya da erkek çocuklarını oturtur ve öncelikle onları doyururum.", "Hanemizde gıda yetersizliği yaşandığında/yaşanırsa, mevcut gıdayı tüketme önceliğini erkeklere veririm", "Hanemizin gıda alışverişi yapılırken erkeklerin tercihleri önceliklidir" ve "Hanemizde gıda yetersizliği durumunda kız çocukların tabağına erkek çocukların tabağından daha az yemek koyulur" maddelerinden oluşmaktadır. Özdeğeri 2,178 ve varyans açıklama yüzdesi 19,800'dür.

'Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale' faktörü "Hanemizde kız çocuklarının beslenme davranışlarına ve satın aldıkları gıdalara müdahale edilir." ve "Hanemizde erkek çocuklarının beslenme davranışlarına ve satın aldıkları gıdalara müdahale edilir" maddelerinden oluşmaktadır. Özdeğeri 1,943 ve varyans açıklama yüzdesi 17,662'dir.

'Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi' faktörü "Hanemizde gıda tüketilirken cinsiyet eşitliği gözetilir", "Hanemizin gıda alışverişinde, yapılan tercihlerde cinsiyet eşitliği gözetilir", "Hanemizde çocukların beslenme davranışlarına cinsiyet ayrımı yapılmadan müdahale edilir" ve "Hanemizde besinler çocukların arasında cinsiyet ayrımı yapılmadan eşit paylaşılır" maddelerinden oluşmaktadır. Özdeğeri 1,711 ve varyans açıklama yüzdesi 15,557'dir.

Elde edilen bu sonuçlara göre TCE-GG Davranış ölçeği ve faktörlerinde yer alan maddelere ilişkin tanımlayıcı istatistiklere Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo-11: TCE-GG Davranış Ölçeği ve Faktörlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçek Faktörleri ve Maddeler	Ort	SS
Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi	1,62	0,65
TCE-GG Davranış 1	2,40	1,43
TCE-GG Davranış 2	1,63	1,13
TCE-GG Davranış 3	1,27	0,73
TCE-GG Davranış 5	1,65	1,03
TCE-GG Davranış 11	1,15	0,60
Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi	3,46	0,99
TCE-GG Davranış 4	3,23	1,93
TCE-GG Davranış 6	2,95	1,55
TCE-GG Davranış 7	3,26	1,32
TCE-GG Davranış 10	4,38	1,37
Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale	2,03	1,14
TCE-GG Davranış 8	2,01	1,20
TCE-GG Davranış 9	2,05	1,24
TCE-GG Davranış Ölçeği Geneli ($\alpha=0,629$)	2,36	0,59

TCE-GG Davranış ölçeği geneli puan ortalaması $2,36 \pm 0,59$ ve Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı 0,629'dur. Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi faktör ortalaması $1,62 \pm 0,65$, Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi faktör ortalaması $3,46 \pm 0,99$ ve Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale faktör ortalaması $2,03 \pm 1,14$ olarak bulunmuştur.

4.4. TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçeklerinin Değerlendirmesi

Evli çiftlerin cinsiyetlerine göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış ve alt boyutlarının karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo-12: Evli Çiftlerin Cinsiyetlerine Göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri ile Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi*

Ölçek ve Alt Boyutlar	Erkek (s=260)	Kadın (s=260)	p-değeri
TCE-GG Tutum	2,50 \pm 0,73	2,36 \pm 0,74	0,028
KG	3,61 \pm 1,03	3,05 \pm 1,19	0,000
KSD	2,96 \pm 0,87	3,04 \pm 0,87	0,273
GTH	1,99 \pm 0,83	1,87 \pm 0,92	0,137
TCE-GG Davranış	2,42 \pm 0,59	2,30 \pm 0,58	0,022
EÖGTT	1,75 \pm 0,66	1,49 \pm 0,60	0,000
CEYGTT	3,42 \pm 1,01	3,50 \pm 0,98	0,360
ÇCGBDM	2,11 \pm 1,19	1,95 \pm 1,10	0,103

KG: Kadının Görevleri, KSD: Kadının Sosyo-Demografik Durumu, GTH: Gıda Tüketimi ve Harcamaları, EÖGTT: Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi, CEYGTT: Cinsiyet Eşitliğine

Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi, ÇCGBDM: Çocukların Cinsiyetlerine göre Beslenme Davranışına Müdahale

*Gruplara göre analizlerde student t testi kullanıldı.

Evli çiftlerden erkeklerin TCE-GG Tutum puanlarının ($2,50 \pm 0,73$) kadınlardan ($2,36 \pm 0,74$) anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Bu sonuca göre, erkeklerin cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutumlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Eşlerden erkeklerin, Kadının Görevlerine yönelik Tutum puanlarının ($3,61 \pm 1,03$) kadınlardan ($3,05 \pm 1,19$) anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Bu sonuç, kadının çalışması hakkında olumlu düşünmeyen ve kadının hanehalkının beslenmesinden sorumlu olduğunu düşünen çoğunluğun erkekler olduğunu gösterebilmektedir.

Eşlerden erkeklerin TCE-GG Davranış puanlarının ($2,42 \pm 0,59$) kadınlardan ($2,30 \pm 0,58$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$).

Eşlerden erkeklerin, Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihine yönelik davranış puanlarının ($1,75 \pm 0,66$) kadınlardan ($1,49 \pm 0,60$) anlamlı şekilde daha yüksek olduğu gösterilmiştir ($p < 0,05$). Bu sonuca göre, erkeklerin hanede sofraya daha önce oturma ve yemeği tüketme önceliğine sahip olmasını benimseyen çoğunluğun, erkekler olduğu görülebilmektedir. Ayrıca erkeklerin kadınlara göre, gıda yetersizliği durumunda daha fazla yiyecek-içecek tüketme ve gıda alışverişinde kendilerinin ya da erkek çocukların tercihlerine öncelik tanıma davranışlarını daha fazla oranda gösterdikleri bulunmuştur.

TÜİK'in "Aile Yapısı Araştırması"nda, "Kadın çalışmamalıdır" görüşüne sahip erkekler %23,0; kadınlar ise %10,0 oranında bulunmuştur. Bununla birlikte "Kadının asli görevi çocuk bakımı ve ev işleridir" düşüncesinin erkeklerde ve kadınlarda en yüksek yüzdeye sahip olduğu belirlenmiştir (%64,7 ve %60,7) (Özaydınlık, 2014).

Hyder vd. (2005)'in Doğu Afrika'da kadınlar üzerinde yaptığı nitel çalışma sonuçlarına göre kadınlar, toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle gıda tüketimine daha az zaman bulabildiklerini ifade etmişlerdir. Yemeğin tüketimi esnasında ilk eşlerinin ve

erkek çocuklarının sofraya oturduğunu belirten kadınlar, en son kızlarının ve kendisinin yemeği tüketebildiklerini belirtmiştir. “İlk erkek (eş) sonra çocuklar en son kadın” şeklinde yemek yeme sırasının bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Ibnouf (2009) çalışmasında Sudan'daki kırsal alanların çoğunda kadınların aileleri için gıda güvencesini artırma amacıyla mevcut kaynakları kullanma ve tahsis etme bakımından, erkeklerden daha duyarlı davrandıkları görülmüştür. Kadınların hiçbiri (%0,0) kendi beslenmesine öncelik vermezken erkeklerin %41,8'i kendi beslenmesini öncelikli görmektedir. Kadınların %26,7'si eşlerinin beslenmesine öncelik verirken %50,9'unun, yiyeceklerin en iyilerini eşlerine verdiği ve geri kalanını hanehalkına eşit pay ettiği görülmüştür.

Tablo-13: Evli Çiftlerin Yaşlarına Göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi

Ölçek ve Alt Boyutlar	Yaş Grupları				P-değeri
	19-29 (s=88)	30-39 (s=182)	40-49 (s=188)	50+ (s=62)	
TCE-GG Tutum	2,43 ± 0,79	2,40 ± 0,68	2,44 ± 0,73	2,51 ± 0,86	0,777 [‡]
KG	3,01 ± 1,20 ^a	3,47 ± 1,03 ^b	3,32 ± 1,21	3,43 ± 1,13	0,020[#]
KSD	3,20 ± 0,87	2,94 ± 0,84	2,95 ± 0,86	3,06 ± 0,94	0,093 [‡]
GTH	1,93 ± 1	1,86 ± 0,88	1,96 ± 0,92	2,02 ± 0,98	0,624 [‡]
TCE-GG Davranış	2,55 ± 0,61 ^a	2,39 ± 0,55	2,30 ± 0,60 ^b	2,20 ± 0,56 ^b	0,000[‡]
EÖGTT	1,71 ± 0,80	1,63 ± 0,62	1,59 ± 0,62	1,53 ± 0,53	0,378 [#]
CEYGTT	3,89 ± 0,79 ^a	3,53 ± 1 ^b	3,27 ± 1,01 ^b	3,18 ± 0,97 ^b	0,000[#]
ÇCGBDM	1,95 ± 1,20	2,01 ± 1,16	2,13 ± 1,14	1,89 ± 1,01	0,431 [‡]

Satırlardaki farklı harfler istatistiksel olarak anlamlı farklılığı temsil etmek için kullanıldı.

[#] Welch testi sonucu (Anlamlı farklılığı belirlemek için Games-Howell testi kullanıldı.)

[‡] Tek Yönlü Varyans Analizi sonucu anlamlılık değeri (Anlamlı farklılığı belirlemek için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testleri kullanıldı.)

Katılımcıların yaşlarına göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış ve alt boyutlarının karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar Tablo 13'te verilmiştir.

TCE-GG Tutum ölçeğinin Kadının Görevleri alt boyutu ile katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). Yaş grubu 30–39 olan katılımcıların kadının görevlerine yönelik tutum puanları ($3,47 \pm 1,03$) 19–29 olanlardan ($3,01 \pm 1,20$) anlamlı derecede daha yüksektir. Diğer yaş grupları arasında kadının görevleri alt boyutu puanları anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$).

Katılımcıların TCE-GG Davranış ölçek puanları yaşlarına göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Yaş grubu 19–29 olan katılımcıların davranış puanları ($2,55 \pm 0,61$) 40–49 olanlardan ($2,30 \pm 0,60$) ve 50 üzeri olanlardan ($2,20 \pm 0,56$) anlamlı derecede daha yüksektir. Diğer yaş grupları arasında TCE-GG Davranış ölçek puanları anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$)

Katılımcıların yaşları ile TCE-GG Davranış ölçeğinin Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Yaş grubu 19–29 olan katılımcıların davranış puanları ($3,89 \pm 0,79$), 30 – 39 olanlar ($3,53 \pm 1$), 40–49 olanlar ($3,27 \pm 1,01$) ve 50 üzeri olanlardan ($3,18 \pm 0,97$) anlamlı derecede daha yüksektir. Diğer yaş grupları arasında alt boyut puanları anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Gıda güvencesizliğinin önemli sonuçlarından biri olan ve özellikle çocuklarda görülen şiddetli malnütrisyonun; annenin yaşı, annenin çalışma durumu ve eğitim durumu, doğum sıklığı (iki yıldan sık aralıklı gebelik) ve doğan çocukların kardeş sayısı gibi etkenlerle ilişkili olduğu bilinmektedir (Köksal ve Gökmen, 2013). Gıdaların yapısında bulunan öğelerinin herhangi biri alınmadığında veya gereğinden az ya da çok alındığında, büyüme ve gelişmenin etkilendiği ve sağlığın bozulduğu bilinmektedir. Bireylerin gıda seçimi ve gıdaya erişiminin; yaş, cinsiyet ve yaşam biçimi gibi etmenlerle yakından ilişkili olduğu bilinmektedir (TÜBER, 2015).

Tablo-14: Evli Çiftlerin Gelir Durumlarına göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi*

Ölçek ve Alt Boyutlar	Gelir Durumları		p-değeri
	Açlık sınırı ve altında (s=127)	Yoksulluk sınırı ve altında (s=393)	
TCE-GG Tutum	2,73 ± 0,86	2,33 ± 0,67	0,000
KG	3,67 ± 1,11	3,22 ± 1,14	0,000
KSD	3,21 ± 0,81	2,94 ± 0,88	0,002
GTH	2,26 ± 1,13	1,82 ± 0,82	0,000
TCE-GG Davranış	2,38 ± 0,67	2,35 ± 0,56	0,642
EÖGTT	1,73 ± 0,70	1,58 ± 0,62	0,038
CEYGTT	3,28 ± 1,12	3,51 ± 0,94	0,035
ÇCGBDM	2,24 ± 1,16	1,96 ± 1,13	0,019

*Gruplara göre analizlerde student t testi kullanıldı.

Evli çiftlerin gelir durumlarına göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış ve alt boyutlarının karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar Tablo 14'te verilmiştir.

TCE-GG Tutum puanları katılımcıların gelir durumlarına göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Gelir durumu açlık sınırı ve altında (2.219,45 TL ve altında) olanların TCE-GG Tutum puanları ($2,73 \pm 0,86$), yoksulluk sınırı ve altında (7.229,49 TL ve altında) olanlardan ($2,33 \pm 0,67$) anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

TCE-GG Tutum ölçeğinin 'Kadının Görevleri' alt boyut puanları gelir durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Gelir durumu açlık sınırı ve altında olan katılımcıların ölçek puanları ($3,67 \pm 1,11$) yoksulluk sınırı ve altında olanların puanlarından ($3,22 \pm 1,14$) anlamlı şekilde yüksektir. Bu sonuca göre, gelir düzeyi düştükçe, kadının çalışma durumuna olumlu bakılmadığı ve kadının asli görevinin hanedeki rolleri olduğu görüşünün arttığı gösterilebilmektedir.

Ölçeğin 'Kadının Sosyo-Demografik Durumu' alt boyut puanları, gelir durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Geliri açlık sınırı ve altında olan katılımcıların puanları ($3,21 \pm 0,81$) yoksulluk sınırı ve altında olanlardan ($2,94 \pm 0,88$) anlamlı şekilde yüksektir.

TCE-GG Tutum ölçeğinin 'Gıda Tüketimi ve Harcamaları' alt boyut puanları gelir durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Geliri açlık sınırı ve altında olan katılımcıların Gıda Tüketim ve Harcamaları puanı ($2,26 \pm 1,13$) yoksulluk sınırı ve altında olanlardan ($1,82 \pm 0,82$) anlamlı şekilde yüksektir. Bu sonuca göre; gelir düzeyi düştükçe cinsiyet eşitsizliğine yönelik gıda tüketimi tutumunun arttığı görülmektedir. Babaya ya da erkek çocuklara sofrada ve gıda tüketiminde öncelik verilmesi, erkek çocuğunun kız çocuğundan daha çok emzirilmesi ve erkeklerin gıda harcamalarının daha fazla olması gerektiği görüşünün, gelir düştükçe arttığı belirlenebilmiştir.

Evli çiftlerin TCE-GG Davranış puanları gelir gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

TCE-GG Davranış ölçeğinin 'Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi' alt boyut puanları gelir gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$).

Geliri açlık sınırı ve altında olan katılımcıların Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi puanı ($1,73 \pm 0,70$) yoksulluk sınırı ve altında olanlardan ($1,58 \pm 0,62$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Ölçeğin 'Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi' alt boyut puanları, gelir gruplarına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Geliri açlık sınırı ve altında olan katılımcıların Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi puanı ($3,28 \pm 1,12$) yoksulluk sınırı ve altında olanlardan ($3,51 \pm 0,94$) anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir.

TCE-GG Davranış ölçeğinin 'Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale' alt boyut puanları, gelir gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Geliri açlık sınırı ve altında olan katılımcıların Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale puanı ($2,24 \pm 1,16$) yoksulluk sınırı ve altında olanlardan ($1,96 \pm 1,13$) anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Guha-Khasnobis ve Hazarika (2007) hanedeki yetişkin kadının (anne) ekonomik olanaklara erişim gücünün artmasının, hanedeki 0-6 yaş kız çocuklarının beslenme durumunu iyileştirdiğini erkek çocuklarının beslenme durumunda uzun vadede bir değişiklik görülmediği bulmuşlardır. Bunun yanı sıra yetişkin erkeğin (baba) ekonomik olanaklarının çocukların (cinsiyetler arasında) beslenme durumunda belirgin bir fark yaratmadığı saptanmıştır. Ayrıca annelerin, hane kaynakları üzerindeki göreceli kontrolü ile genç kızların gıda güvencesi arasında pozitif ilişkinin olduğu gösterilmiştir.

Tablo-15: Evli Çiftlerin Öğrenim Durumlarına göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi

Ölçek ve Alt Boyutlar	Öğrenim Durumu					p-değeri
	İlkokul mezunu (s=109)	Ortaokul mezunu (s=48)	Lise mezunu (s=117)	Ön lisans mezunu (s=33)	Lisans ve lisans üstü (s=213)	
TCE-GG Tutum	2,61 ± 0,80 ^b	2,72 ± 0,94 ^b	2,49 ± 0,80 ^b	2,34 ± 0,60	2,26 ± 0,59 ^a	0,000[#]
KG	3,58 ± 1,15 ^a	3,47 ± 1,17	3,44 ± 1,11	3,50 ± 1,05 ^a	3,09 ± 1,14 ^b	0,002[‡]
KSD	3,14 ± 0,82	3,28 ± 0,93 ^a	2,97 ± 0,83	2,84 ± 0,79 ^b	2,92 ± 0,89	0,023[‡]
GTH	2,10 ± 1,02 ^a	2,26 ± 1,10 ^a	2,02 ± 0,99	1,80 ± 0,77	1,74 ± 0,77 ^b	0,001[#]
TCE-GG Davranış	2,23 ± 0,64 ^a	2,15 ± 0,59 ^a	2,42 ± 0,66	2,53 ± 0,58 ^b	2,42 ± 0,49	0,003[#]
EÖGTT	1,67 ± 0,66	1,63 ± 0,62	1,74 ± 0,82 ^a	1,62 ± 0,51	1,52 ± 0,54 ^b	0,047[#]
CEYGTT	3 ± 1,09 ^a	2,91 ± 0,99 ^a	3,47 ± 0,99 ^b	3,71 ± 0,96 ^b	3,76 ± 0,80 ^b	0,000[#]
ÇCGBDM	2,06 ± 1,08	1,94 ± 0,93	2,01 ± 1,17	2,45 ± 1,47	1,98 ± 1,14	0,467 [#]

Satırlardaki farklı harfler istatistiksel olarak anlamlı farklılığı temsil etmek için kullanıldı.

[#] Welch testi sonucu (Anlamlı farklılığı belirlemek için Games-Howell testi kullanıldı.)

[‡] Tek Yönlü Varyans Analizi sonucu anlamlılık değeri (Anlamlı farklılığı belirlemek için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testleri kullanıldı.)

Katılımcıların öğrenim durumlarına göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış ölçekleri ve alt boyutlarının karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar Tablo 15’te verilmiştir.

TCE-GG Tutum algısı katılımcıların öğrenim durumlarına göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). İlkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olanların Tutum puanları lisans ve lisansüstü mezunlardan anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Ölçeğin ‘Kadının Görevleri’ alt boyut puanları katılımcıların öğrenim durumlarına göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). İlkokul mezunu ile ön lisans mezunlarının puanlarının, lisans ve lisansüstü mezunlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğu gösterilmektedir.

TCE-GG Tutum ölçeğinin ‘Kadının Sosyo-Demografik Durumu’ alt boyut puanları, katılımcıların öğrenim durumlarına göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortaokul mezunlarının puanları, ön lisans mezunlardan anlamlı şekilde daha yüksektir.

Gıda Tüketimi ve Harcamaları alt boyut puanları katılımcıların öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). İlkokul mezunu ve ortaokul mezunu olanların puanlarının, lisans ve lisansüstü mezunlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

TCE-GG Davranış puanları katılımcıların öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$). İlkokul mezunu ve ortaokul mezunu olanların puanları ön lisans mezunlardan anlamlı şekilde daha yüksektir.

TCE-GG Davranış ölçeğinin ‘Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi’ alt boyut puanları, katılımcıların öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Lise mezunlarının puanlarının, lisans ve lisansüstü mezunlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin ‘Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi’ alt boyut puanları katılımcıların öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). İlkokul mezunu ve ortaokul mezunu olanların puanları lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunlardan anlamlı şekilde daha düşük olduğu bulunmuştur.

TCE-GG Davranış ölçeği ‘Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale’ alt boyutu puanları katılımcıların öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Kuzgun ve Sevim (2004) çalışmasında, kadınlarda eğitim düzeyinin yükselmesi kadının çalışmasına yönelik olumlu tutumlarının artması ile ilişkilendirilmiş, buna karşılık yalnızca üniversite eğitim almış erkeklerin kadının çalışmasını olumlu değerlendirdiği belirlenmiştir.

Kenya’da 2008-2012 yılları arasında eğitim-gıda güvencesi ilişkisini araştırmak amacıyla yapılan çalışmada, gıda güvencesizliği oranının %49,0 olduğu ilk yıl (2008) sonrasında bu oranın %35,0’e düşmüş olması gıda güvencesi ve eğitim arasında anlamlı bir fark bulunduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, eğitim seviyesinin etkisinin düşük gelirli ülkelerde belirgin olarak hissedildiği belirtilmektedir. Bunun nedeni olarak gösterilen ise eğitim seviyesinin geliri etkilemesi ve gelirdeki azalış ya da artışın gıda güvencesizliği oluşturabileceği varsayımdır (Mutisya vd., 2016).

Shafqat vd. (2013)'nin Pakistanda yaptıkları çalışmaya göre sağlıklı çocukların verileri malnütrisyonlu çocuklarla kıyaslandığında, annenin okuryazarlığının, sağlığının, çalışma durumunun çocuğun gıda güvencesini etkileyen önemli belirleyiciler olduğu saptanmıştır. Çocuklarda normal ağırlıkta olma oranı, okur-yazar annelerin çocuklarında %83,3 iken, okuryazar olmayanların çocuklarında %16,7 olarak belirlenmiştir.

Alpaydın (2008) tarafından yapılan bir çalışma, eğitim durumu ve gıda güvencesi belirleyicilerinden biri olan yoksulluk arasında ters orantılı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Yapılan çalışmaya göre, eğitim durumu yükseldikçe yoksulluk oranları önemli ölçüde azalmaktadır. Eğitim; iş gücünün verimliliğini arttırmakta, hanenin gelirini yükseltip yoksulluğun azaltılmasını sağlamakta, sağlığı ve beslenmeyi geliştirmekte dolayısıyla bir ülkenin toplumsal ve siyasal gelişimine katkıda bulunabilmektedir.

Tablo-16: TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış Ölçekleri ve Alt Boyutlarına Göre Değerlendirilmesi

Ölçek ve Alt Boyutlar	Davranış Ölçeği	EÖGTT Boyutu	CEYGTT Boyutu	ÇCGBDM Boyutu
TCE-GG Tutum				
<i>r</i>	0,097	0,364	-0,225	0,153
<i>p</i>	0,026	<0,001	<0,001	0,000
KG				
<i>r</i>	0,079	0,251	-0,124	0,085
<i>p</i>	0,071	<0,001	0,005	0,052
KSD				
<i>r</i>	0,028	0,110	-0,062	0,031
<i>p</i>	0,527	0,012	0,157	0,476
GTH				
<i>r</i>	0,094	0,365	-0,240	0,167
<i>p</i>	0,032	<0,001	<0,001	0,000

r: Pearson korelasyon katsayısı, *p*: anlamlılık değeri, *p*<0,05

TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış ölçekleri ve alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı ile Tablo 16'da incelenmiştir.

Eşlerin toplam TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,097$, $p<0,05$). Eşlerin TCE-GG Tutum ölçeği toplamı ile TCE-GG Davranış ölçeği 'Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi' alt

boyut puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,364$, $p<0,05$). Katılımcıların TCE-GG Tutum ölçeği toplamı ile TCE-GG Davranış ölçeği ‘Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi’ alt boyut puanları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,225$, $p<0,05$). Katılımcıların TCE-GG Tutum ölçeği toplamı ile TCE-GG Davranış ölçeği ‘Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale’ boyutu puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,153$, $p<0,05$).

Katılımcıların TCE-GG Tutum ölçeğinin ‘Kadının Görevleri’ alt boyut puanları ile TCE-GG Davranış toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r=0,079$, $p>0,05$). Katılımcıların ‘Kadının Görevleri’ puanları ile TCE-GG Davranış ölçeği ‘Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi’ alt boyut puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,251$, $p<0,05$). ‘Kadının Görevleri’ puanları ile TCE-GG Davranış ölçeği ‘Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi’ alt boyut puanları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,124$, $p<0,05$). Katılımcıların ‘Kadının Görevleri’ puanları ile TCE-GG Davranış ölçeği ‘Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale’ boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r=0,085$, $p>0,05$).

Katılımcıların TCE-GG Tutum ölçeğinin ‘Kadının Sosyo-demografik Durumu’ alt boyut puanları ile TCE-GG Davranış toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r=0,028$, $p>0,05$). ‘Kadının Sosyo-demografik Durumu’ puanları ile TCE-GG Davranış ölçeğinin ‘Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi’ alt boyut puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,110$, $p<0,05$). ‘Kadının Sosyo-demografik Durumu’ puanları ile TCE-GG Davranış ölçeğinin ‘Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi’ alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r=-0,062$, $p>0,05$). ‘Kadının Sosyo-demografik Durumu’ puanları ile TCE-GG Davranış ölçeğinin ‘Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale’ boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r=0,031$, $p>0,05$).

Katılımcıların TCE-GG Tutum ölçeğinin ‘Gıda Tüketimi ve Harcamaları’ alt boyut puanları ile TCE-GG Davranış toplam puanları arasında pozitif ve anlamlı bir

ilişki bulunmaktadır ($r=0,094$, $p=0,032$). Katılımcıların ‘Gıda Tüketimi ve Harcamaları’ puanları ile TCE-GG Davranış ölçeğinin ‘Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi’ boyutu puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,365$, $p<0,05$). Katılımcıların ‘Gıda Tüketimi ve Harcamaları’ puanları ile TCE-GG Davranış ölçeği ‘Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi’ alt boyut puanları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,240$, $p<0,05$). Katılımcıların ‘Gıda Tüketimi ve Harcamaları’ puanları ile TCE-GG Davranış ölçeğinin ‘Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale’ alt boyutu puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0,167$, $p<0,05$).

Katılımcıların öz değerlendirmeleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişki Tablo 17, 18 ve 19’da verilmiştir.

Tablo-17: Evli Çiftlerin Hane Gelir Durumuna Yönelik Öz Değerlendirmelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Gelir Durumu Öz Değerlendirmesi	Cinsiyet, s (%)		Toplam	p-değeri
	Erkek	Kadın		
Çok İyi	13 (5)	8 (3,1)	21 (4)	
İyi	65 (25)	80 (30,8)	145 (27,9)	
Orta	145 (55,8)	147 (56,5)	292 (56,2)	0,264*
Kötü	28 (10,8)	20 (7,7)	48 (9,2)	
Çok Kötü	9 (3,5)	5 (1,9)	14 (2,7)	
Toplam	260 (100)	260 (100)	520	

* Yates süreklilik düzeltilmiş ki-kare testi sonucu anlamlılık değeri

Evli çiftlerin hane gelir durumlarına yönelik öz değerlendirmeleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiler Tablo 17’de verilmiştir. Eşlerin yarısından fazlası, hane gelir durumlarını ‘orta’ derece olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların gelir durumu değerlendirmeleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo-18: Evli Çiftlerin Hanede Gıda Harcamalarına Yönelik Öz Değerlendirmelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Gıda Harcamaları Öz Değerlendirmesi	Cinsiyet, s (%)		Toplam	p-değeri
	Erkek	Kadın		
Çok İyi	30 (11,5)	29 (11,2)	56 (11,3)	0,363*
İyi	79 (30,4)	95 (36,5)	174 (33,5)	
Orta	116 (44,6)	113 (43,5)	229 (44)	
Kötü	25 (9,6)	18 (6,9)	43 (8,3)	
Çok Kötü	10 (3,8)	5 (1,9)	15 (2,9)	
Toplam	260 (100)	260 (100)	520	

* Yates süreklilik düzeltilmeli ki-kare testi sonucu anlamlılık değeri

Evli çiftlerin hanenin gıda harcamalarına yönelik öz değerlendirmeleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiler Tablo 18’de verilmiştir. Eşlerin yarısına yakını, hane gıda harcamalarını ‘orta’ derece olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların, hane gıda harcaması değerlendirmeleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo-19: Evli Çiftlerin Hane Gıda Güvencesine Yönelik Öz Değerlendirmelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Gıda Güvencesi Öz Değerlendirmesi	Cinsiyet, s (%)		Toplam	p-değeri
	Erkek	Kadın		
Çok İyi	13 (5)	5 (1,9)	18 (3,5)	0,005*
İyi	70 (26,9)	93 (35,8)	163 (31,3)	
Orta	122 (46,9)	131 (50,4)	253 (48,7)	
Kötü	45 (17,3)a	28 (10,8)b	73 (14)	
Çok Kötü	10 (3,8)a	3 (1,2)b	13 (2,5)	
Toplam	260 (100)	260 (100)	520	

* Yates süreklilik düzeltilmeli ki-kare testi sonucu anlamlılık değeri

Evli çiftlerin hane gıda güvencesine yönelik öz değerlendirmeleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiler Tablo 19’da verilmiştir. Eşlerin yarısına yakını, hane gıda güvencesini ‘orta’ derece olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların gıda güvencesi değerlendirmeleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Sütun oranları Bonferroni düzeltilmeli olarak karşılaştırıldığında, erkeklerin gıda güvencesi üzerine ‘kötü’ (%17,3’e karşı %10,8) ve ‘çok kötü’ (%3,8’e karşı %1,2) değerlendirmelerinin kadınlara göre anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo-20: FIES-SM'nin TCE-GG Tutum Ölçeğine Göre Değerlendirilmesi

Ölçek Maddeleri	TCE-GG Tutum	Alt Boyutlar		
		KG	KSD	GTH
Kaygı				
Hayır (s=346)	2,30 ± 0,63	3,19 ± 1,12	2,92 ± 0,85	1,77 ± 0,81
Evet (s=174)	2,70 ± 0,86	3,61 ± 1,14	3,17 ± 0,89	2,24 ± 1,06
<i>p</i> -değeri	0,000	0,000	0,002	0,000
Sağlıklı				
Hayır (s=364)	2,30 ± 0,63	3,23 ± 1,12	2,88 ± 0,84	1,79 ± 0,81
Evet (s=156)	2,74 ± 0,87	3,58 ± 1,17	3,28 ± 0,87	2,26 ± 1,07
<i>p</i> -değeri	0,000	0,001	0,000	0,000
Az çeşitte gıda				
Hayır (s=328)	2,30 ± 0,66	3,19 ± 1,14	2,90 ± 0,86	1,78 ± 0,84
Evet (s=192)	2,66 ± 0,81	3,57 ± 1,12	3,18 ± 0,86	2,18 ± 1,01
<i>p</i> -değeri	0,000	0,000	0,000	0,000
Öğün atlama				
Hayır (s=407)	2,32 ± 0,65	3,23 ± 1,13	2,92 ± 0,83	1,81 ± 0,84
Evet (s=113)	2,82 ± 0,89	3,70 ± 1,12	3,30 ± 0,93	2,37 ± 1,08
<i>p</i> -değeri	0,000	0,000	0,000	0,000
Yetersiz beslenme				
Hayır (s=384)	2,29 ± 0,62	3,18 ± 1,11	2,87 ± 0,82	1,78 ± 0,80
Evet (s=136)	2,83 ± 0,90	3,75 ± 1,14	3,38 ± 0,90	2,34 ± 1,13
<i>p</i> -değeri	0,000	0,000	0,000	0,000
Gıdanın tükenmesi				
Hayır (s=337)	2,31 ± 0,64	3,19 ± 1,14	2,91 ± 0,86	1,81 ± 0,80
Evet (s=183)	2,65 ± 0,85	3,60 ± 1,12	3,18 ± 0,86	2,16 ± 1,09
<i>p</i> -değeri	0,000	0,000	0,000	0,000
Açlık				
Hayır (s=431)	2,30 ± 0,62	3,24 ± 1,15	2,92 ± 0,82	1,77 ± 0,79
Evet (s=89)	3,06 ± 0,92	3,77 ± 1,03	3,40 ± 0,97	2,71 ± 1,13
<i>p</i> -değeri	0,000	0,000	0,000	0,000
Tüm gün aç kalma				
Hayır (s=466)	2,35 ± 0,67	3,24 ± 1,15	2,95 ± 0,83	1,84 ± 0,85
Evet (s=54)	3,12 ± 0,94	4,08 ± 0,78	3,46 ± 1,03	2,69 ± 1,15
<i>p</i> -değeri	0,000	0,000	0,000	0,000
FIES-SM ortalama puan				
<i>R</i>	0,388	0,243	0,253	0,344
<i>P</i>	0,000	0,000	0,000	0,000

KG: Kadının Görevleri, KSD: Kadının Sosyo-Demografik Durumu, GTH: Gıda Tüketimi ve Harcamaları

FIES-SM ve TCE-GG Tutum ölçeği ve alt boyut puanları karşılaştırması Tablo 20'de verilmiştir.

FIES-SM'nin 'kaygı', 'sağlıklı', 'az çeşitte gıda', 'öğün atlama', 'yetersiz beslenme', 'gıdanın tükenmesi', 'açlık' ve 'tüm gün aç kalma' boyutlarında sekiz sorusuna 'evet' yanıtı verenlerin TCE-GG Tutum toplamı, olumsuz yanıt verenlere göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p<0,05$).

Bu sonuca göre; son 12 ay içinde, gıda ya da kaynak yetersizliği sebebiyle yiyecek bulamayacağı konusunda endişe duyan, yeterince sağlıklı ve besleyici gıda tüketemeyen, bir ya da birkaç çeşit gıda tüketmek zorunda kalan, öğün atlayan, yemesi gerekenden daha azını tüketen, hanede gıdası tükenen, açlık çeken veya tüm gün aç kalan kişiler (gıda güvencesiz kişiler); kadının çalışmasının hanenin beslenmesine daha az önem verilmesi anlamına geldiğini ve kadının asli görevinin çocuklarının ve eşinin beslenmesi olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte, gıda güvencesinin olmadığı belirlenebilen kişiler; kadının eğitim durumunun hanehalkının beslenmesinde ve gıda güvencesinde önemli bir rol oynadığını düşünmekte, çalışan kadının çocuklarına daha çeşitli gıda sunabileceğini inkar etmediği görülmekte ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, kadının beslenmesi üzerinde bir sorun oluşturabileceğini düşünmektedir.

Meludu vd. (2008) çalışmalarına göre kadınların gıdaya erişiminin, hanenin gıda güvencesinde önemli bir faktör olduğu ve gelir getirici faaliyetler ile kadınların hanedeki gıda güvencesini sağlaması arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

FIES-SM ortalaması ile TCE-GG Tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur ($r=0,388$, $p<0,05$). Bu sonuca göre, gıda ya da kaynak yetersizliği sebebiyle gıda güvencesizliği yaşanabildiğinde, cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutumun da artacağı sonucuna varılabilir.

Quinonez (2019)'in yaptığı çalışmada, gıda güvencesizliği yaşayan bireylerin (%65,0), gıda güvencesine sahip olanlara (%59,0) kıyasla, “kadınlara daha az saygı duydukları” görülürken cinsiyet eşitsizliği algısının, gıda güvencesizliğine maruz kalan bireylerle daha çok ilişkili olduğu bulunmuştur. Gıda güvencesizliği ve düşük eğitim seviyesinin, cinsiyet eşitsizliği ile güçlü şekilde ilişkili olduğu gösterilmiştir.

Çalışmamızın sonucuna göre; “Erkeğin gıda tüketiminde ve erişiminde önceliği olmalıdır” görüşüne sahip olan katılımcıların, kadının ev işleri ve çocuk bakımıyla özdeşleşmesi gerektiğini ve çalışan kadının, çocuklarının beslenmesine yeterince zamanı olamayacağını ifade etmektedir. Mardin vd., (2000) yaptığı çalışmada, erkeklerin kadın çalışanlardan emir almaktan hoşlanmadığı bildirilmiştir.

Katılımcılardan bir erkek hastabakıcının “Evde ayağımı yıkattığım kadından burada emir alamam” ifadeleri kaydedilmiştir. Katılımcılardan erkek bir cerrahın “Öncesinde ameliyatta insanın uzuvlarını kesen kadın eve gidip nasıl yemek yapar” şeklinde ifadeleri, kadınların ev işleri ile özdeşleştirilmesi ve cinsiyet rollerine göre görevlendirme yapılmasının sebebini ortaya koyduğunu düşündürmektedir.

Quisumbing vd., (2011) içerik analizi çalışmasına göre; önemli rollerine rağmen kadınların, erkeklere kıyasla gıdaya daha az erişim imkanları bulunmakta ve gelir sağlayan işlerde çalışmaları da hanedeki rol ve sorumluluklarıyla kısıtlanmaktadır. İncelenen literatür, cinsiyet eşitsizliğinin kabul edilmeyişinin gıda güvencesinin sağlanmasında olumsuz sonuçlara yol açtığını göstermektedir.

Abdullah vd. (2017) çalışmasında gıda güvencesizliği oluşturan sebeplerden birinin toplumun kadınları çalışma hayatında görmek istemeyişleri, erkekleri çalışan gruptan saymaları olduğu belirtilmektedir.

Çalışmamızın sonuçlarına göre; gıda güvence olmayan bireylerin, hanede erkeklerin beslenmesine öncelik verilmesi gerektiği ve erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha uzun süre emzirilmesi gerektiği görüşüne daha yakın oldukları bulunmuştur. Kültürel normlar gereği sofraya öncelikli erkeklerin ya da erkek çocuklarının oturtulması ve karınlarının doyurulması ve erkek çocuğun kız çocuğuna göre daha uzun süre emzirilmesine yönelik tutumları, gıda güvencesizliği ile ilişkili bulunmuştur ($p<0,05$). Aktaş ve Angın (2016) çalışmasında, kültürel normlar ve uygulamaların, farklı cinsiyetler arasında beslenme konusunda tutumsal ve davranışsal eşitsizliğe neden olabildiği vurgulanmışlardır.

Zubieta vd., (2006) çalışmasında gıda güvencesiz hanehalklarındaki annelerin emzirmeye başlama oranlarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Çalışmamızda gıda güvencesizliğine maruz olan kişiler ile kadın reisli hanelerde kadınların hane gıda güvencesini sağlamakta yetersiz kalacağı görüşü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$).

Kassie vd. (2013) çalışmasında reisi erkek olan haneler ile reisi kadın olan haneler arasındaki gıda güvencesi bakımından önemli farklılıklar olduğu ve kadın reisli hanelerin nispeten gıda güvencesizliğine maruziyetlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Tibesigwa vd. (2015)'nin Güney Afrika'da yaptıkları çalışma sonuçları ise; reisi erkek olan hanelerin, reisi kadın olan hanelerden daha fazla gıda güvencesine sahip olduğunu ve cinsiyet eşitsizliğinin gıda güvencesini etkilediğini doğrulamıştır. Larson vd. (2019) çalışmasında tek başına kadınların geçimi sağladığı hanelerde (kadın reisli hane), hanenin gıda güvencesizliğine maruziyetinin şiddetinin arttığı gösterilmiştir.

Tablo-21: FIES-SM'nin TCE-GG Davranış Ölçeğine Göre Değerlendirilmesi

Ölçek Maddeleri	TCE-GG Davranış	Alt Boyutlar		
		EÖGTT	CEYGTT	ÇCGBDM
Kaygı				
Hayır (s=346)	2,35 ± 0,55	1,55 ± 0,57	3,55 ± 0,94	1,97 ± 1,15
Evet (s=174)	2,38 ± 0,67	1,76 ± 0,75	3,27 ± 1,07	2,15 ± 1,13
<i>p</i> -değeri	0,660	0,000	0,002	0,099
Sağlıklı				
Hayır (s=364)	2,34 ± 0,54	1,56 ± 0,59	3,50 ± 0,96	1,95 ± 1,12
Evet (s=156)	2,41 ± 0,68	1,75 ± 0,74	3,35 ± 1,05	2,21 ± 1,18
<i>p</i> -değeri	0,188	0,003	0,108	0,020
Az çeşitte gıda				
Hayır (s=328)	2,34 ± 0,54	1,54 ± 0,60	3,55 ± 0,94	1,92 ± 1,12
Evet (s=192)	2,40 ± 0,66	1,76 ± 0,70	3,30 ± 1,07	2,21 ± 1,16
<i>p</i> -değeri	0,227	0,000	0,007	0,005
Öğün atlama				
Hayır (s=407)	2,33 ± 0,55	1,53 ± 0,58	3,51 ± 0,95	1,97 ± 1,14
Evet (s=113)	2,48 ± 0,70	1,95 ± 0,77	3,27 ± 1,13	2,23 ± 1,14
<i>p</i> -değeri	0,014	0,000	0,022	0,031
Yetersiz beslenme				
Hayır (s=384)	2,34 ± 0,56	1,54 ± 0,58	3,53 ± 0,98	1,94 ± 1,13
Evet (s=136)	2,43 ± 0,66	1,83 ± 0,76	3,26 ± 1,02	2,28 ± 1,13
<i>p</i> -değeri	0,111	0,000	0,006	0,003
Gıdanın tükenmesi				
Hayır (s=337)	2,33 ± 0,55	1,54 ± 0,59	3,49 ± 0,97	1,94 ± 1,10
Evet (s=183)	2,43 ± 0,65	1,75 ± 0,72	3,39 ± 1,03	2,19 ± 1,20
<i>p</i> -değeri	0,066	0,000	0,239	0,020
Açlık				
Hayır (s=431)	2,35 ± 0,55	1,55 ± 0,58	3,54 ± 0,95	1,97 ± 1,13
Evet (s=89)	2,42 ± 0,74	1,96 ± 0,83	3,05 ± 1,10	2,31 ± 1,16
<i>p</i> -değeri	0,320	0,000	0,000	0,011
Tüm gün aç kalma				
Hayır (s=466)	2,35 ± 0,58	1,57 ± 0,60	3,50 ± 0,98	2,01 ± 1,16
Evet (s=54)	2,43 ± 0,70	2 ± 0,88	3,08 ± 1,02	2,19 ± 0,94
<i>p</i> -değeri	0,370	0,000	0,003	0,264
FIES-SM ortalama puan				
<i>R</i>	0,082	0,255	-0,153	0,137
<i>P</i>	0,063	0,000	0,000	0,002

FIES-SM ile TCE-GG Davranış ölçeği ve alt boyut puanları karşılaştırması Tablo 21’de verilmiştir.

FIES-SM’ye göre gıda yetersizliği konusunda ‘kaygı’sı olan bireylerin ‘Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi’ puanı ($1,76 \pm 0,75$), diğerlerinden ($1,55 \pm 0,57$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu sonuç, gıda yetersizliği yaşamak konusunda endişesi bulunan bireylerin gıda ya da kaynak yetersizliği halinde mevcut gıdanın tüketiminde daha çok eşlerine öncelik verdiğini, sofraya ilk olarak erkekleri ya da erkek çocuklarını oturttukları onları doyurduğunu, gıda alışverişinde daha çok erkeklerin kararını önemseyebildiğini ve erkek çocuğun gıda tüketimini kız çocuktan daha fazla önemseyebildiği göstermektedir.

FIES-SM’nin ‘az çeşitte gıda’ boyutu için ‘evet’ cevabı verenlerin ‘Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi’ puanı ($1,76 \pm 0,70$) ‘hayır’ cevabı verenlerin puanından ($1,54 \pm 0,60$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu sonuç kaynak yetersizliği sebebiyle bir ya da birkaç çeşit gıda tüketebilen bireylerin cinsiyet eşitsizliğine yönelik davranışlarının daha yüksek oranda olduğunu göstermektedir.

FIES-SM’nin ‘öğün atlama’ boyutuna ‘evet’ cevabı verenlerin ‘Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi’ puanı ($1,95 \pm 0,77$), ‘hayır’ diyenlerin puanından ($1,53 \pm 0,58$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu sonuç kaynak yetersizliğinden dolayı öğün atlayan bireylerin, cinsiyet eşitsizliğine yönelik davranışlarının daha yüksek oranda olduğunu göstermektedir.

FIES-SM’nin ‘yetersiz beslenme’ boyutuna ‘evet’ cevabı verenlerin ‘Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi’ puanı ($1,83 \pm 0,76$), hayır cevabı verenlerin puanından ($1,54 \pm 0,58$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu sonuç kaynak yetersizliğinden dolayı alması gerekenden daha az gıda tüketen katılımcıların cinsiyet eşitsizliğine yönelik davranışlarının daha yüksek puana sahip olduğunu göstermektedir.

FIES-SM’nin ‘gıdanın tükenmesi’ boyutu için ‘evet’ cevabı verenlerin ‘Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi’ puanı ($1,75 \pm 0,72$), ‘hayır’ cevabı verenlerin puanından ($1,54 \pm 0,59$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu sonuç

kaynak yetersizliğinden dolayı hanede gıdası tükenebilen katılımcıların cinsiyet eşitsizliğine yönelik davranışlarının daha yüksek puana sahip olduğunu göstermektedir.

FIES-SM'nin 'açlık' boyutuna 'evet' cevabı verenlerin 'Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi' puanı ($1,96 \pm 0,83$), hayır cevabı verenlerin puanından ($1,55 \pm 0,58$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Aynı zamanda, FIES 'açlık' boyutuna 'evet' cevabı verenlerin 'Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi Ve Tercihi' puanı ($3,05 \pm 1,10$), hayır cevabı verenlerin puanından ($3,54 \pm 0,95$) anlamlı şekilde düşük bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu sonuçlar, kaynak yetersizliğinden dolayı aç olmasına rağmen yemek yemeyen katılımcıların hanelerinde eşler ve çocuklar arasında gıda tüketimi ve tercihinde cinsiyet ayrımı yapıldığını göstermektedir.

FIES-SM'nin 'tüm gün aç kalma' boyutuna 'evet' cevabı verenlerin 'Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi' puanı ($2 \pm 0,88$), 'hayır' cevabı verenlerin puanından ($1,57 \pm 0,60$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu sonuç, kaynak yetersizliğinden dolayı tam bir gün boyunca yemek yemediği zamanları olan katılımcıların, cinsiyet eşitsizliğine yönelik davranışlarının daha yüksek puana sahip olduğunu göstermektedir.

FIES-SM ortalaması ile TCE-GG Davranış arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Fakat TCE-GG Davranış ölçeğinin alt boyutları olan 'Erkek Öncelikli Gıda Tüketimi ve Tercihi' ($r = 0,255, p < 0,05$) ile pozitif anlamlı ve 'Çocukların Cinsiyetlerine Göre Beslenme Davranışlarına Müdahale' ($r = 0,137, p < 0,05$) ile pozitif anlamlı bir ilişki bulunurken 'Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Gıda Tüketimi ve Tercihi' alt boyutu ($r = -0,153, p < 0,05$) ile negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre, gıda ya da kaynak yetersizliği sebebiyle gıda güvencesizliği yaşanan hanelerde, eşler ve çocukların cinsiyetine yönelik eşit olmayan davranışların da artabildiği, cinsiyet ayrımının yapıldığı, gıdanın tüketimi ve gıda alışveriş tercihleri konularında erkeklere daha çok öncelik verildiği sonucuna ulaşılabilmektedir.

Aktaş ve Angın (2016) çalışmasında cinsiyet faktörünün ailedeki beslenme uygulamalarındaki tutum ve davranışları etkilediği vurgulanmaktadır.

Tayal (2019)'ın Sahra altı Afrika ülkeleri üzerinde yaptığı çalışmada cinsiyet eşitsizliğinin ortaöğretim düzeyinden itibaren eğitim hayatını olumsuz etkilediği, kadınların işgücüne katılım oranlarını düşürdüğü ve yetersiz beslenmelerine sebep olabildiği görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulgularına göre ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlar göz önünde bulundurularak getirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuç

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Çalışmada, evli çiftlerin %24,4'ünün aylık gelirinin açlık sınırı ve altında, %75,6'sının yoksulluk sınırı ve altında olduğu bulunmuştur. Açlık sınırı ve altında geliri olanların, gelirden gıdaya ayırdıkları en yüksek payın %53,5 ile 500–999 TL arası ve yoksulluk sınırı ve altında olanların en yüksek payının ise %33,1 ile 1000–1999 TL aralığında olduğu görülmüştür. Gıda harcamaları ile aylık gelir arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$).

Evli çiftlerin FIES-SM'de yer alan 'kaygı', 'sağlıklı', 'az çeşitte gıda', 'öğün atlama', 'yetersiz beslenme', 'gıdanın tükenmesi', 'açlık' ve 'tüm gün aç kalma' boyutlarından oluşan sekiz soruya verdikleri yanıtlarına göre hanelerin gıda güvencesizliği deneyimleri ölçülmüştür. FIES-SM ortalama puanlarına göre ($0,26 \pm 0,31$) katılımcıların yarısından fazlasının son 12 ay içinde gıda güvencesizliğine maruz kalmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Evli çiftlerin gıda güvencesizliği deneyimleri aylık gelir değişkenine göre incelendiğinde FIES-SM'nin tüm alt boyutları ile gelir durumu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Gelir durumu açlık sınırı ve altında olan evli çiftlerin son 12 ay içinde gıda ya da kaynak yetersizliklerinden dolayı yoksulluk sınırı ve altında olanlara göre daha çok gıda güvencesizliğine maruz kaldıkları saptanmıştır.

Evli çiftlerin gıda güvencesizliği deneyimleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, FIES-SM'in 'öğün atlama', 'yetersiz beslenme', 'açlık' ve 'tüm gün aç kalma' boyutları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Bu bulguya göre eşlerden erkeklerin son 12 ay içinde daha çok öğün atlayarak tüketmesi gereken miktardan daha az gıda tüketerek gıda ya da kaynak yetersizliğinden dolayı

bir öğün veya tüm gün boyunca aç kalarak gıda güvencesizliği deneyimine sahip oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Erkek ve kadınlar öz-değerlendirmelerine göre gıda güvencesi durumunlarını sırasıyla "kötü" (%17,3, %10,8) ve "çok kötü" (%3,8, %1,2) olarak değerlendirmişlerdir ($p<0,05$).

Çalışmada evli çiftlerin cinsiyetlerine göre TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranışları ile alt boyutları değerlendirilmiştir. Eşlerden erkeklerin TCE-GG toplam tutum ($X \pm SS$) ($2,50 \pm 0,73$) ve TCE-GG toplam davranış ($X \pm SS$) ($2,42 \pm 0,59$) puan ortalamaları kadınlara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Hanede kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutum ve davranışlara maruz kalabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların %24,4'ünün aylık geliri açlık sınırı ve altında, %75,6'sının yoksulluk sınırı ve altındadır. Evli çiftlerin gelir durumu ile TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış ölçekleri ve tüm alt boyutları anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur ($p<0,05$). Bununla birlikte gelir durumunun düşmesi ile gıda güvencesizliği deneyimlerinin yaşanması arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). Buna göre, açlık sınırı ve altında aylık gelire sahip hanelerin gıda güvencesizliğine daha fazla maruz kalabildiği aynı zamanda bu hanelerde gıda güvencesizliğine dayalı toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutum ve davranışların görülebildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Çalışmaya katılan evli çiftlerin öğrenim durumları ile TCE-GG Tutum ve TCE-GG Davranış arasında anlamlı bir ilişkili olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Öğrenim düzeyi yüksek olan katılımcılarda gıda güvencesizliğine dayalı toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutum ve davranışların daha az görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Evli çiftlerin gıda güvencesizliği deneyimleri (FIES-SM) ile TCE-GG Tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir fark vardır ($r=0,388$, $p<0,05$). Gıda güvencesizliğine maruz kalan katılımcılarda gıda tüketiminde ve tercihinde erkekler ya da erkek çocuklarına öncelik veren gıda güvencesizliğine dayalı toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutumlara sahip oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Eşlerin FIES-SM ile TCE-GG Davranış arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Fakat TCE-GG Davranış ölçeğinin tüm alt boyutları ile FIES-SM arasında anlamlı farklar vardır ($p<0,05$). Gıda güvencesizliğine maruz kalan katılımcılarda gıda tüketiminde ve tercihinde erkekler ya da erkek çocuklarına öncelik veren gıda güvencesizliğine dayalı toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin davranışlara sahip oldukları sonucuna ulaşılabilmektedir.

Bu çalışmada, erkeklerin gıda güvencesizliği deneyimlerinin kadınlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak, gıda güvencesizliğine dayalı toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutum ve davranışların erkeklerde daha fazla görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada hanehalkı gıda güvencesine yönelik bazı tutum ve davranışlar cinsiyetler arası eşitsizliklere işaret etmiştir.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda deneyim, tutum ve davranış bağlamında geliştirilen öneriler; topluma, politikacılara, sivil toplum kuruluşlarına ve araştırmacılara yönelik olarak sunulmuştur.

Gıda güvencesizliği deneyimi; toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutum ve davranışlar, hane gelir durumu ve bireyin öğrenim durumu ile ilişkilidir. Gıda güvencesizliğine sebep olabilen belirleyicilerin öngörülmesi ve doğru ölçüm yöntemleriyle saptanması gıda güvencesizliği maruziyetinin önlenmesi konusunda ilk adım olabilir. Bu sebeple gıda güvencesizliğinin tespitinde doğru ölçüm yönteminin araştırılıp kullanılması önemlidir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutum ve davranışlar, gıda güvencesizliği deneyiminin sebeplerinden birini oluşturmaktadır. Bununla birlikte gelir düzeyi düştükçe gıda güvencesizliğine maruziyet artmaktadır. Ülkelerin gelir dağılımı ile gıda üretim ve tüketiminde eşitliği gözeten hükümet politikaları oluşturmaları ve cinsiyet eşitsizliğine mümkün olduğunca son verecek yaptırımlarda bulunmaları gıda güvencesinin sağlanması açısından katkı sağlayabilecektir.

Hanenin gıda güvencesinin, bireyin öğrenim durumu ile yakından ilişkili olduğu bulunmuştur. Kadının (annenin) beslenme ve sağlık konusundaki bilgisi, hanehalkının

sağlığını ve beslenmesini etkilediğinden dolayı kadına verilen eğitim önemsenmelidir. Kadınların eğitime teşvik edilmesi ve toplumun, kadının eğitime karşı bakış açısını geliştirebilmesi hanehalkı gıda güvencesinin sağlanması açısından faydalı olabilecektir.

Toplumun gıda güvencesizliğine maruz kalan kesiminde gıda güvencesizliğine dayalı toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutum ve davranışlar görülmektedir. Bu verinin ışığında toplumun cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığının artırılması, gıda güvencesinin sağlanmasına yönelik önemli bir girişim olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Abdullah, Zhou, Deyi, Shah, Tariq, Ali, Sajjad, Ahmad, Waqar, Ud Diz, Izhar and Ilyas, Aasir (2017). Factors affecting household food security in rural northern hinterland of Pakistan. *Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences*, 18, 201-210.
- Aktaş, Nazan ve Angın, Duriye E. (2016). Gender based equity or not a phenomenological analysis nutritional practices in family. *1st International Women's Congress*, 14-16 November 2016, Ankara /Turkey.
- Alexander, Peter, Brown, Calum and Arneith, Almut (2017). Losses, inefficiencies and waste in the global food system. *Agricultural Systems*, 153, 190–200.
- Almond, Douglas and Mazumder, Bhashkar (2011). Health capital and the prenatal environment: The effect of Ramadan observance during pregnancy. *American Economic Journal: Applied Economics*, 3(4): 56-85.
- Alonso, Elena B., Cockxa, Lara and Swinnen, Johan (12 Feb 2018). Culture and food security. *Global Food Security*, 17, 113–127.
- Alparslan, Ali M., Çetinkaya Bozkurt, Özlem ve Özgöz, Ayşe (2015). İşletmelerde cinsiyet ayrımcılığı ve kadın çalışanların sorunları. *MAKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (3), 66-81.
- Alpaydın, Yusuf (2008). Türkiye’de yoksulluk ve eğitim ilişkileri. *İLEM Yıllık*, 3, 49-64.
- Arzoaquoi, Samson K., Essuman, Edward E. and Gbagbo, Fred Y. (2015). Motivations for food prohibitions during pregnancy and their enforcement mechanisms in a rural Ghanaian district. *J. Ethnobiol Ethnomed*, 11, 59.

- Bebekoğlu, Gzdem ve Wasti, S. Arzu, (2002). *alışan kadınlara yönelik cinsiyet temelli dşmanca davranışların sebepleri ve sonuçları üzerine bir araştırma*, Sabancı Üniversitesi, Ynetim Bilimleri Fakültesi, Tuzla, İstanbul.
- Berry, Elliot M., Dernini, Sandro and Burlingame, Barbara (16 Feb 2015). Food security and sustainability: Can one exist without the other?. *Public Health Nutrition*, 18(13), 2293–2302.
- BM (Birleşmiş Milletler). (1948). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Resmi Gazete, 7217, 10 Aralık 1948.
- BM (Birleşmiş Milletler). (1985). Kadınlara Karşı Her Trl Ayrımcılığın nlenmesi Szleşmesi, Resmi Gazete, 18898, 14 Ekim 1985.
- Boedecker, Julia, Termote, Cline and Assogbadjo, Achille E. (2014). Dietary contribution of Wild Edible Plants to women's diets in the buffer zone around the Lama forest, Benin—an underutilized potential, *Food Security*, 6, 833–849.
- Bond, Mark, Meacham, Theresa and Bhunnoo, Riaz, (2013). *Food waste within global food system: A Global Food Security report*. www.foodsecurity.ac.uk Erişim Tarihi: 15.11.2018.
- Boratynska, Katarzyna and Huseynov, Raqif T. (2017). An innovative approach to food security policy in developing countries. *Journal of Innovation & Knowledge*, 2, 39–44.
- Broussard, Nzinga H. (2019). What explains gender differences in food insecurity?, *Food Policy*, 83, 180–194.
- Bulut, şehadet ve Akçacı, Taner (2017). Sektrler arası kadın istihdamı ve cinsiyet ayrımcılığı üzerine bir araştırma: Kilis ili rneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14), 225-249.

- Burchi, Francesco and De Muro, Pasquale (1 May 2015). From food availability to nutritional capabilities: Advancing food security analysis. *Food Policy*, 60, 10–19.
- Büyüköztürk, Şener (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (2. Baskı), Yenişehir, Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell, Bruce M., Vermeulen, Sonja J. and Aggarwal, Pramod K. (2016). Reducing risks to food security from climate change. *Global Food Security*, 11, 34–43.
- CFS (Committee on World Food Security). (2017). *Global Strategic Framework for Food Security and Nutrition (GSF)*. <http://www.fao.org/cfs/cfs-home/activities/gsf/en/> Erişim Tarihi: 20.01.2019.
- Cook, John T. and Frank, Deborah A. (2008). Food security, poverty and human development in the United States, *New York Academy of Sciences*, 1136, 193–209.
- Demirbilek, Sevda (2007). Cinsiyet ayrımcılığının sosyolojik açıdan incelenmesi, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44, 511.
- Doss, Cheryl, Meinzen-Dick, Ruth, Quisumbing, Agnes and Theis, Sophie (2018). Women in agriculture: Four myths, *Global Food Security*, 16, 69–74.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) ve UNDP (2010). *Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu*. http://www.surdurulebilirlikalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2016/07/UNDP-TR-TR-2010-MDG-Report_TR.pdf Erişim Tarihi: 05.11.2019
- EIU (Economist Intelligence Unit). (2019). *Küresel Gıda Güvençesi Endeksi*. <https://foodsecurityindex.eiu.com/Index> Erişim Tarihi: 05.01.2020.
- Fan, Shenggen and Brzeska, Joanna (2016). Sustainable food security and nutrition: Demystifying conventional beliefs. *Global Food Security*, 11, 11–16.

- FAO (1996b). *The Sixth World Food Survey*. <http://www.fao.org/3/w0931e/w0931e.pdf> Erişim Tarihi: 10.10.2019.
- FAO (2011a). *Woman in Agriculture: Closing the Gender Gap for Development*. <http://www.fao.org/publications/sofa/2010-11/en/> , Erişim Tarihi: 10.12.2019.
- FAO (2011b). *Global food losses and food waste – Extent, causes and prevention Study conducted for the International Congress*. <http://www.fao.org/3/a-i2697e.pdf>, Erişim Tarihi: 11.10.2018.
- FAO (2013a). *Development of a global standard for monitoring hunger worldwide: Voices of the hungry*. <http://www.fao.org/in-action/voices-of-the-hungry/resources/background/en/> Erişim Tarihi: 11.10.2019.
- FAO (2013b). *UN Meeting on food loss and waste reduction in support of the zero loss or waste of food' element of the Zero Hunger Challenge*. <http://www.fao.org/3/a-i3901e.pdf> , Erişim Tarihi: 11.12.2018.
- FAO (2015). *Why gender*. <http://www.fao.org/gender/gender-home/gender-why/why-gender/en/>, Erişim Tarihi: 10.12.2019.
- FAO (2016). *Methods for estimating comparable rates of food insecurity experienced by adults throughout the World*. <http://www.fao.org/3/a-i4830e.pdf>, Erişim Tarihi: 10.12.2018.
- FAO (2017). *The Right to Food*. <http://www.fao.org/3/i2250e/i2250e.pdf>, Erişim Tarihi: 10.11.2018.
- FAO (2018). *The State of Food Security and Nutrition in the World*. <http://www.fao.org/3/i9553en/i9553en.pdf>, Erişim Tarihi: 10.05.2019.
- FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations). (1996a). *Food, Agriculture and Food Security: Developments since the World Food*

Conference and Prospects for the Future: World Food Summit.
<http://www.fao.org/3/w3548e/w3548e00.htm> Erişim Tarihi: 11.10.2018.

FAO and ESA (Development Economics Division). (2006). *Food Security.*
http://www.fao.org/fileadmin/templates/faoitally/documents/pdf/pdf_Food_Security_Cocept_Note.pdf, Erişim Tarihi: 10.05.2019.

Feed the Future Initiative (2016). *The U.S. Government's Global Food Security Research Strategy.*
https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1867/GFS_2017_Research_Strategy_508C.pdf Erişim Tarihi: 20.01.2019.

Ghale, Yamuna, Pyakuryal, Kailash N., Devkota, Durga, Pant, Krishna P. and Timsina Netra P. (2018). Gender dimensions of food security, the right to food and food sovereignty in Nepal. *Journal of International Women's Studies*, 19(4), 15-31.

Gittelsohn, Joel, Thapa, Meera and Landman, Laura T. (1997). Cultural factors, caloric intake and micronutrient sufficiency in rural Nepali households. *Social Science and Medicine*, 44, 1739–1749.

Gladwin, Christina H. (1991). Structural adjustment and African woman farmers, Gainesville: University of Florida. *Cambridge University Press*, 36 (1): 148-149.

Gödeckea, Theda, Stein, Alexander J. and Qaim, Martin (2018). The global burden of chronic and hidden hunger: Trends and determinants. *Global Food Security*, 17, 21–29.

Graham, Elizabeth, Melgar-Quiñonez, Hugo and Dallman, Diana (2019). Gender disparities in perceived life satisfaction within food insecure populations. *Food Security*, 11, 7–8.

Guha-Khasnobis, Basudeb and Hazarika, Gautam (2007). *Household access to microcredit and children's food security in rural Malawi: A gender*

perspective. World Institute for Development Economics Research (UNU-WIDER). Yayın No: 2007/87.

Hák, Tomáš, Janousková, Svatava and Moldan, Bedrich (2016). Sustainable Development Goals: A need for relevant indicators. *Ecological Indicators*, 60, 565–573.

Hyder, Adnan A., Maman, Suzanne, Nyoni, Joyce E., Khasiani, Shaniysa A., Noreen, Teoh, Premji, Zull and Sohani, Salim (2005). The pervasive triad of the food security, gender inequity and woman's health: Exploratory research from sub-Saharan Africa. *African Health Science*, 5(4), 328-334.

Ibnouf, Fatma Osman (2009). The role of women in providing and improving household food security in Sudan: Implications for reducing hunger and malnutrition. *Journal of International Women's Studies*, 10(4), 144-167.

ICN2 (The Second International Conference on Nutrition). (2014). *FAO and WHO Rome Declaration on Nutrition*, <http://www.fao.org/3/a-i4465e.pdf>, Erişim Tarihi: 10.06.2019.

Jyoti, Diana F., Frongillo, Edward A. and Jones, Sonya J. (2005). Food insecurity affects school children's academic performance, weight gain, and social skills. *J. Nutr.* 135(12), 2831-9.

Kakota, Tasokwa, Nyariki, Dickson M., Mkwambisi, David and Kogi-Makau, Wambui (2011). Gender vulnerability to climate variability and household food insecurity. *Climate and Development*, 3(4), 298-309.

Karasar, Niyazi (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (26.Basım). Ankara: Nobel Yayınevi.

Kassie, Menale, Ndiritu, Simon and Stage, Jesper (2013). What determines gender inequality in household food security in Kenya? Application of exogenous switching treatment regression, *World Development*, 56, 153–171.

- Kerr, Rachel B. (2005). Food security in Northern Malawi: Gender, kinship relations and entitlements in historical context. *Journal of Southern African Studies*, 31(1), 53-74.
- Kıymaz, Taylan ve Şahinöz, Ahmet (2010). Dünya ve Türkiye–Gıda güvencesi durumu. *Ekonomik Yaklaşım*, 21 (76), 1-30.
- Kiplagat, Jebet (2017). *Food Insecurity and How It Affects Women at The Community Level*, Master's Thesis, University of Eastern Finland, Department of Geographical and Historical Studies, Finland.
- Köksal, Gülden ve Gökmen, Hülya (2013). *Çocuk Hastalıklarında Beslenme Tedavisi*. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Kuzgun, Yıldız ve Sevim, Seher (2004). Kadınların çalışmasına karşı tutum ve dini yönelim arasındaki ilişki, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (1), 14-27.
- Larson, Janelle B., Castellanos, Paige and Jensen, Leif (2019). Gender, household food security, and dietary diversity in western Honduras, *Global Food Security*, 20, 170–179.
- Mardin, N. B., Tulun, A. M., Elhan, G. S., Metin, P. ve Pervizat, L. (2000). *Sağlık Sektöründe Kadın*. TC. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara: Cem Web Ofset.
- McKune, Sarah L., Borresen, Erica C. and Young, Alyson G. (25 May 2015). Climate change through a gendered lens: Examining livestock holder food security. *Global Food Security*, 6, 1–8.
- Meludu, Nkiru T., Ifie P.A., Akinbile L.A. and Adekoya E.A. (2008). The role of women in sustainable food security in Nigeria: A case of Udu local government area of Delta State. *Journal of Sustainable Agriculture*, 15(1).

- Morris, Meghan D., Popper, Steve T. and Rodwell, Timothy C. (2009). Healthcare barriers of refugees post-resettlement. *J. Community Health*, 34, 529.
- Mutisya, Maurice, Ngware, Moses W. and Kabiru, Caroline W. (2016). The effect of education on household food security in two informal urban settlements in Kenya: A longitudinal analysis. *Food Security*, 8 (4), 743, 756.
- Niyaz, Özge C. ve İnan, İ. Hakkı (2016). Türkiye’de gıda güvencesinin mevcut durumunun değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 13(2), 1 – 7.
- Nord, Mark, Andrews, Margaret and Carlson, Steven (2005). *Measuring food security in the United States: Household food security in the United States, 2005, USDA Economic Research Service, Economic Research* (Report No: 29). Washington DC.
- Özaydınlık, Kevser (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 33, 93-112.
- Özdamar, Kazım (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-I*, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özmete, Emine (2012). Kırsal kalkınma için kadınların güçlendirilmesi: Sosyal hizmet modelleri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 117, 128.
- Prakash, Daman (2003). *Rural Women, Food Security and Agricultural Cooperatives*. <https://dokumen.tips/documents/rural-women-food-security-and-agricultural-rural-women-food-security-and.html>. Erişim Tarihi: 11.12.2019.
- Quinonez, Hugo Melgar (2019). Food insecurity and gender inequality in Latin America. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 51(7), 49.

- Quisumbing, Agnes R. (2011). Gender issues for food security in developing countries: Implications for project design and implementation, *Canadian Journal of Development*, 19(4), 185-208.
- Raj, Anita, McDougal, Lotus P. and Silverman, Jay (2014). Gendered effects of siblings on child malnutrition in South Asia: Cross-sectional analysis of demographic and health surveys from Bangladesh, India and Nepal. *Maternal and Child Health Journal*, 19 (1).
- Rao, Nitya (2006). Land rights, gender equality and household food security: Exploring the conceptual links in the case of India. *Food Policy*, 31, 180–193.
- Rehber, Erkan (2012). Food for thought “four Ss with one F”: security, safety, sovereignty and shareability of food. *British Food Journal*, 114 (3), 353,371.
- Sahyoun, Nadine R., Nord, Mark and Sassine, Anniebelle J. (2014). Development and validation of an Arab Family Food Security Scale. *The Journal of Nutrition*, 144, 751–757.
- Schmidhuber, Josef and Tubiello, Francesco N. (2007). Global food security under climate change. *PNAS*, 104(50), 19703–19708.
- Shafqat, Noshaba, Saima, Manzoor and Shafquat, Abbasi (2013). Relationship of sociodemographic factors with malnutrition in preschool children: A Community Based study. *Pakistan Journal of Medical Research*, 52 (4), 120-125.
- SKD Türkiye (Sürdürülebilir Kalkınma Derneği). (2019). Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu. <http://www.skdturkiye.org/esit-adimlar/yakin-plan/cinsiyet-esitliginde-turkiye-nerede>, Erişim Tarihi:10.12.2019.
- Şahinöz, Ahmet (2016). Yerelden küresele gıda güvencesi. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 3(4), 184-197.

- Şanlıer, Nevin ve Bölükbaşı, Hatice. (2015). The role of women in family nutrition and health, *Türkiye Klinikleri J Nutr Diet-Special Topics*, 1(1):85-90.
- Tayal, Deeksha (2019). Gender inequality, reproductive rights and food insecurity in Sub-Saharan Africa—A panel data study. *International Journal of Development Issues*, 18(2), 191-208.
- Thakur, Rajesh (2016). *Gendered Perspectives on Food Insecurity in Saskatoon*, Doctoral Thesis, University of Saskatchewan Saskatoon, Saskatchewan.
- The World Bank (2018a). Understanding poverty, <https://www.worldbank.org/en/understanding-poverty>, Erişim Tarihi: 20.12.2018.
- The World Bank (2018b). Urban development, <http://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment> Erişim Tarihi: 20.12.2018.
- Tibesigwa, Byela, Visser, Martine, Hunter, Lori M., Collinson, M., and Twine, Wayne (2015). *Gender Differences in Climate Change Risk, Food Security and Adaptation: A Study of Rural Households' Reliance on Agriculture and Natural Resources to Sustain Livelihoods*. <https://media.rff.org/documents/EfD-DP-15-20.pdf> Erişim Tarihi: 05.02.2019.
- TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği). (2006). *Dünya Gıda Günü Sempozyumu*. <https://www.tmmob.org.tr/icerik/dunya-gida-gunusempozyumuankara>, Erişim Tarihi: 02.12.2018
- TNSA (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması). (2018). *2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/>, Erişim Tarihi: 04.01.2020.
- Turan, Özlem (2012). *Gıda Güvencesi Değerlendirmesinde Kullanılan Yöntemler*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- TÜBER (Türkiye Beslenme Rehberi). (2016). *Türkiye Beslenme Rehberi 2015*.
<https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/10915,tuber-turkiye-beslenme-rehberipdf.pdf>. Erişim Tarihi: 10.11.2019.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2008). *TÜİK Yoksulluk Çalışmaları*.
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1011. Erişim Tarihi: 07.11.2018.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (18 Eylül 2017). Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2016 (Rapor No: 24579). www.tuik.gov.tr , Erişim Tarihi: 07.11.2018.
- TÜRK-İŞ (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu). (2020). Ocak 2020 Açlık ve Yoksulluk Sınırı, <http://www.turkis.org.tr/OCAK-2020-ACLİK-VE-YOKSULLUK-SINIRI--d357751>, Erişim Tarihi: 10.01.2020
- Uğur, Atilla A. ve Özocaklı, Demet (2018). Gıda güvencesizliğinin bazı belirleyicileri (Kantil regresyon yöntemi ve sabit etki panel yönteminin karşılaştırılması). *Sosyoekonomi*, 26(35), 195-205.
- UN (Birleşmiş Milletler). (1995). Dördüncü Dünya Kadın Konferansı. http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/219_1.pdf, Erişim Tarihi: 10.10.2019.
- UN Women. (2000). World Conferences on Women. <http://www.unwomen.org/en/how-we-work/intergovernmental-support/world-conferences-on-women>, Erişim Tarihi: 19.10.2019.
- UNDP (United Nations Development Programme) (2000). *Millenium Development Goals*. UN, New York.
- UNDP (United Nations Development Programme) (2016). *Sustainable Development Goals*. <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>, Erişim Tarihi: 10.11.2019.

- UNDP Türkiye. (2018). *Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi*.
https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/2018-kueresel-cok-boyutlu-yoksulluk-endeksi--cbye--sonuclar.html, Erişim Tarihi: 10.10.2019.
- USDA (United States Department Of Agriculture). (revised 2000). Guide to Measuring Household Food Security (Report Number: 3). Alexandria, USA: The U.S. Department of Agriculture.
- Vatandaş, Celalettin (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı, *Sosyoloji Konferansları*, 35, 29-56.
- Voola, Archana P., Voola, Ranjit, Wyllie, Jessica, Carlson, Jamie and Sridharan, Srinivas (2018). Families and food: exploring food well-being in poverty, *European Journal of Marketing*, 52 (12), 2423-2448.
- WHO (World Health Organization). (16 February 2018). *Malnutrition*.
<https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/malnutrition>, Erişim Tarihi: 20.12.2018.
- WHO (World Health Organization). (31 October 2017). *Food Safety*.
<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/food-safety>, Erişim Tarihi: 20.12.2018.
- World Family Organization (2009). *World Family Summit +5, İstanbul, Turkey*.
<http://worldfamilysummit.org/summit/past-editions/> Erişim Tarihi: 12.12.2019.
- Worldometer (2020). *World Population*. <https://www.worldometers.info/world-population/> Erişim Tarihi: 04.04.2020.
- Zubieta, Ana C., Quinonez, Hugo Melgar and Taylor, Christopher (2006). Breastfeeding practices in US households by food security status. *The Faseb Journal*, 20, 1004-1005.

EKLER

EK-1

Anket No:

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA GIDA GÜVENCESİ ANKET FORMU

Bu anket çalışmasına katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama hakkına sahiptir. Anketi yanıtlamanız, araştırmaya katıldığınız için onam verdiğiniz biçimde yorumlanacaktır. Soruları samimiyetle cevaplamanız araştırmanın güvenilirliği açısından önemlidir. Bilgileriniz gizli tutulacak ve tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır. Lütfen boş soru bırakmayınız.

Dyt. Didem Tuçe KONYALIOĞLU

BÖLÜM I: GENEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz? a) Erkek b) Kadın
2. Yaşınız? Belirtiniz (.....)
3. Öğrenim durumunuz?
 - a) Okur-yazar b) İlkokul mezunu c) Ortaokul mezunu
 - d) Lise mezunu e) Lisans mezunu f) Diğer ise (Belirtiniz.....)
4. Mesleğiniz
 - a) Memur b) Emekli c) Ev hanımı d) Serbest Meslek e) İşçi f) Diğer ise (Belirtiniz..)
5. Hanenizin aylık geliri ortalama olarakTL , aylık gelirinizden beslenmeye ayrılan pay ise ortalamaTL'dir.
6. Aylık gelirinizin, gıdaya ayrılan miktarını nasıl değerlendirirsiniz?
 - a) Çok iyi b) İyi c) Orta d) Kötü e) Çok kötü
7. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?
 - a) Çok iyi b) İyi c) Orta d) Kötü e) Çok kötü
8. Gıda güvencenizi nasıl değerlendirirsiniz? (Not: Gıda güvencesi; tüm insanların yeterli, sağlıklı, güvenilir ve besleyici gıdaya aktif ve sağlıklı bir yaşam için fiziksel ve ekonomik bakımdan sürdürülebilir biçimde ulaşabilmesi anlamında kullanılan bir terimdir)
 - a) Çok iyi b) İyi c) Orta d) Kötü e) Çok kötü

BÖLÜM II. GIDA GÜVENCESİZLİĞİ DENEYİM ÖLÇEĞİ (FIES-SM)

Aşağıdaki sorular çoktan seçmeli olarak cevaplandırılacaktır.

1. Evet 2. Hayır <u>Son 12 ay boyunca hiç;</u>	EVET	HAYIR
1. Para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı yeterli gıda bulamayabileceğiniz için kaygılandığınız oldu mu?	1	2
2. Hala son 12 ay'ı düşünerek; para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı sağlıklı ve besleyici gıda yiyemediğiniz oldu mu?	1	2
3. Para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı sadece birkaç tür gıda yediğiniz oldu mu?	1	2
4. Para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı öğün atlamak zorunda kaldığınız oldu mu?	1	2
5. Hala son 12 ay'ı düşünerek, para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı yemeniz gerektiğini düşündüğünüzden daha az yediğiniz oldu mu?	1	2
6. Para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı hanenizdeki gıdaların tükendiği oldu mu?	1	2
7. Yemek için para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı karnınız aç olmasına rağmen yemek yemediğiniz oldu mu?	1	2
8. Son 12 ay içerisinde; para veya başka kaynakların eksikliğinden dolayı tam bir gün boyunca yemek yemeden durduğunuz oldu mu?	1	2

**BÖLÜM III. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA GIDA
GÜVENCESİNE YÖNELİK TUTUMLAR**

1. Kesinlikle katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Kadının asli görevi çocuklarının ve eşinin beslenmesidir.	1	2	3	4	5
2. Çalışan kadın evine ve çocuklarının beslenmesine daha az zaman ayırır.	1	2	3	4	5
3. Çalışan kadın, aile bütçesine katkı sağladığı için çocuklarına daha fazla çeşitte besin sağlayabilir.	1	2	3	4	5
4. Eğitim seviyesi yüksek olan kadın (anne), çocuklarının beslenmesine daha fazla önem verir.	1	2	3	4	5
5. Hanenin geçimini sadece kadının sağladığı hanelerde (kadın reisli hane), çocuklar yetersiz beslenir.	1	2	3	4	5
6. Hanede gıda ya da kaynak yetersiz iken önce baba ve erkek çocuklar doyurulmalıdır.	1	2	3	4	5
7. Sofraya ilk baba ve erkek çocuk oturmalıdır.	1	2	3	4	5
8. Sofrada baba ve erkek çocuğa daha önce yemek servisi yapılmalıdır.	1	2	3	4	5
9. Baba ve erkek çocuğun beslenmesi/ doyurulması anne ve kız çocuğa göre öncelikli olmalıdır.	1	2	3	4	5
10. Erkek çocuğun, kız çocuğuna göre daha uzun süre emzirilmesi gerekir.	1	2	3	4	5
11. Erkek çocuklara beslenmesi için kız çocuklarından daha fazla para verilir.	1	2	3	4	5
12. Erkek (baba), kendi beslenmesi için kadının (annenin) yaptığından daha fazla harcama yapar.	1	2	3	4	5

**BÖLÜM IV. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA GIDA
GÜVENCESİNE İLİŞKİN DAVRANIŞLAR**

1:Hiçbir zaman 2:Nadiren 3:Bazen 4:Sık sık 5:Her zaman	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
1. Eşimin beslenmesine öncelik vermem sebebiyle kendi besinlerimden kısıtlama yapabilirim.	1	2	3	4	5
2. Sofraya ilk erkekleri ya da erkek çocuklarını oturtur ve öncelikle onları doyururum.	1	2	3	4	5
3. Hanemizde gıda yetersizliği yaşandığında/yaşanırsa, mevcut gıdayı tüketme önceliğini erkeklere veririm.	1	2	3	4	5
4. Hanemizde gıda tüketilirken cinsiyet eşitliği gözetilir.	1	2	3	4	5
5. Hanemizin gıda alışverişi yapılırken erkeklerin tercihleri önceliklidir.	1	2	3	4	5
6. Hanemizin gıda alışverişinde, yapılan tercihlerde cinsiyet eşitliği gözetilir.	1	2	3	4	5
7. Hanemizde çocukların beslenme davranışlarına cinsiyet ayrımı yapılmadan müdahale edilir.	1	2	3	4	5
8. Hanemizde kız çocuklarının beslenme davranışlarına ve satın aldıkları gıdalara müdahale edilir.	1	2	3	4	5
9. Hanemizde erkek çocuklarının beslenme davranışlarına ve satın aldıkları gıdalara müdahale edilir.	1	2	3	4	5
10. Hanemizde besinler çocukların arasında cinsiyet ayrımı yapılmadan eşit paylaşılır.	1	2	3	4	5
11. Hanemizde gıda yetersizliği durumunda kız çocukların tabağına erkek çocukların tabağından daha az yemek koyulur.	1	2	3	4	5

Ankete katılımınız için teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

Didem Tuçe KONYALIOĞLU

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Yeri	Selçuklu /KONYA
Doğum Tarihi	10.02.1992

ÖĞRENİM BİLGİSİ

Yüksek Lisans – 2020	Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü – Beslenme Eğitimi Bilim Dalı
Lisans – 2016	Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi - Beslenme ve Diyetetik Bölümü
Lise – 2010	Selçuklu Atatürk Anadolu Öğretmen Lisesi (Karatay Fen Lisesi) – Konya

GÖREVLER

Diyetisyen 2019-Halen	Konya Diyetisyen Didem Tuçe Konyalıoğlu Sağlıklı Yaşam ve Beslenme Danışmanlık Merkezi
Diyetisyen (Staj Destek) 2018-Halen	Konya Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

BİLDİRİLER

- Konyalıoğlu, Didem Tuçe, Aktaş, Nazan (2019). Toplusal Cinsiyet Bağlamında Kadınlarda Sürdürülebilir Gıda Güvencesi: İçerik Analizi. 1. Uluslararası Sürdürülebilir Yaşam Kongresi (Poster Bildiri) (Yayın No: 978-605-245-496-1).
- Konyalıoğlu, Didem Tuçe, Aktaş, Nazan (2019). Basic Principles and Determinants of Food Security. 5th International Eurasian Congress on Natural Nutrition, Healthy Life & Sport (Tam Metin Bildiri) (Yayın No: 978-605-69778-0-1).

SEMİNERLER

Yüksek Lisans (2019)	Gıda Güvencesine Genel Bir Bakış
Lisans (2016)	Multiple Skleroz ve D Vitamini İlişkisi